

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIEADRES: ALBERTSTRAAT 25, 2018 ANTWERPEN

KRONIEK VAN HET GERECHTELIJK RECHT (1983-84)*

I. Algemene beginselen

A. Intertemporaal recht

1. In geval van wetswijziging m.b.t. de rechtsmiddelen regelt de op het tijdstip van de uitspraak geldende wet het rechtsmiddel tegen deze uitspraak (Cass., 24 januari 1983, *R.W.*, 1983-84, 1297). Aldus luidt de constante cassatierechtspraak (zie onder meer: Cass., 25 september 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 85; Cass., 5 maart 1971, *Arr. Cass.*, 1971, 647; Cass., 8 oktober 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 152; Cass., 3 november 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 233; Cass., 10 februari 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 536; Cass., 27 oktober 1977, *R.W.*, 1977-78, 2665; vgl. Dermagne, J.-M., «Les règles nouvelles sur la compétence et le ressort», *J.T.*, 1980, (113), 115; Duquesne, A., «La solution des conflits de lois dans le temps et le droit transitoire dans le Code judiciaire», *J.T.*, 1969, 4, nr. 18; Laenens, J., «Wijziging van wetgeving inzake rechtsmiddelen tegen scheidsrechtelijke uitspraken», *R.W.*, 1977-78, 2666; Laenens, J., «De bevoegdheid *ratione summae en de aanleg*», *R.W.*, 1979-80, 1393). In haar in 1983 gepubliceerde doctoraatsthesis opteert G. Closset-Marchal daarentegen voor de wetgeving op het tijdstip waarop het rechtsmiddel ingesteld wordt (*L'application dans le temps des lois de droit judiciaire civil*, Bruylant, Brussel, 1983, 223, nr. 262; in dezelfde zin: De Corte, R., «Intertemporaal recht en het Gerechtelijk Wetboek», *R.W.*, 1970-71, (393), 396).

B. Toelaatbaarheid

2. Het Eikendaellarrest blijft de gemoederen beroeren (Cass., 19 november 1982, *R.W.*, 1983-84, 2029, noot Laenens, J.; zie tevens inzake de burgerlijke vordering van een V.Z.W. voor de correctionele rechtbank: Cass., 24 november 1982, *R.P.S.*, 1984, 21; Cass., 9 november 1983, *R.D.P.*, 1984, 330; «Kroniek 1982-83», *R.W.*, 1983-84, 1461, nr. 1). Dit arrest acht een door een V.Z.W. ingestelde eis in kort geding ontoelaatbaar, wanneer deze in rechte optreedt ter handhaving van een algemeen belang dat zij

krachtens haar statuten nastreeft. Dit cassatiearrest wordt enerzijds op grond van civielrechtelijke en constitutionele overwegingen aangevochten (Dirix, E., «De aansprakelijkheidsvordering van burgers en verenigingen bij foutieve versterking van het leefmilieu», *R.W.*, 1983-84, 2025-2030; Lemmens, P., «Het optreden van verenigingen in rechte ter verdediging van collectieve belangen», *R.W.*, 1983-84, 2001-2026), maar vindt anderzijds toch een aanhanger in J. Van Compennolle, «Quelques réflexions sur l'action collective; à propos de deux arrêts récents de la Cour de Cassation», *R.P.S.*, 1984, 1-17. Vooral de belangen van de milieuverenigingen kunnen door deze cassatierechtspraak in het gedrang komen (zie: Bocken, H. en Demeulenaere, B., «The Defense of Collective Interests in the Belgian Civil Procedure», in *Effectiveness of Juridical Protection and the Constitutional Order*, Kluwer, Deventer, 1983, 149-180; Bourgoignie, Th. en Stuyck, J., «La représentation juridictionnelle des intérêts collectifs», in *L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial*, Bruylant, Brussel, 1984, 597-632; Schautteet, M., «Ontvankelijkheid van vorderingen ingesteld door milieuverenigingen — Een onderzoek van de mogelijkheden om in rechte op te treden», *Leefmilieu*, 1982, 181-188 en 1983, 20-29). Het Eikendaellarrest krijgt nochtans geen algemene navolging vanwege de rechters in kort geding (Kort ged. Rb. Hoei, 21 april 1983, *Le Journal des Procès*, 1983, nr. 30, 31, noot Jadot, B.; Kort ged. Rb. Marche-en-Famenne, 31 januari 1984, *Rev. Rég. Dr.*, 1984, 211, noot Jadot, B.; anders: Kort ged. Rb. Tongeren, 15 november 1982, *R.W.*, 1983-84, 263). Een aantal wetsvoorstellen werden ingediend om de nefaste gevolgen van voormelde cassatierechtspraak voor de milieuverenigingen te verhelpen (*Parl. St.*, Kamer (1982-83), 663; *Parl. St.*, Kamer (1982-83), 664; *Parl. St.*, Kamer (1984-85), 1022 en *Parl. St.*, Kamer (1984-85), 1069).

3. De afwezigheid en/of de fiscale onregelmatigheid van een factuur tasten de toelaatbaarheid van een contractuele eis niet aan (Antwerpen, 22 december 1982, *R.W.*, 1983-84, 711, noot; Antwerpen, 17 januari 1984, *R.W.*, 1984-85, 909, noot; Vred. Boom, 25 augustus 1983, *R.W.*, 1983-84, 707, noot). De wet voorziet niet in een dergelijke sanctie (Van Gelder, A., «Hoe geraak ik aan de grond? De sanctieregeling in het gerechtelijk recht», in *De vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces*, Geinger, H. (ed.),

* Deze kroniek is geen exhaustief overzicht van rechtspraak. In een notedop worden uitsluitend de hete hangijzers uit het gerechtelijk recht aangestipt.

Kluwer, Antwerpen, 1984, (15), 38, nr. 85). Het laatste woord in deze materie is echter nog niet gezegd (zie anders-luidende rechtspraak en rechtsleer: Kh. Gent, 6 mei 1975, *B.R.H.*, 1976, 526; Rb. Hasselt, 23 april 1979, *R.W.*, 1979-80, 2937, goedkeurende noot Dirix, E., «Het invorderen van fiscaal onregelmatige facturen»; Van den Berghe, L., «De vordering in rechte van de betaling van een bedrag waarvoor geen regelmatige factuur is opgesteld», *Alg. Fisc.T.* (M), 1984, 55-56).

C. Rechterlijk gewijsde

4. Een vonnis dat — al is het impliciet — beslist dat een eis toelaatbaar is, is een eindvonnis op tussengeschied t.o.v. de toelaatbaarheid van de ingestelde eis. Het heeft dienaangaande gezag van gewijsde (Cass., 10 september 1981, *R.W.*, 1982-83, 2082). J. Van Compernelle betwist de juistheid van dit standpunt («Considérations sur la nature et l'étendue de l'autorité de la chose jugée en matière civile», *R.C.J.B.*, 1984, 241-272). Een punt waarover de partijen geen tegenspraak gevoerd hebben, kan naar zijn oordeel geen gezag van het rechterlijk gewijsde verkrijgen.

D. Betekening en kennisgeving

5. Het exploit van betekening van een vonnis moet de woonplaats van de betekende partij vermelden (art. 43, 2°, Ger. W.). Is dit niet het geval, dan kan het slechts nietig verklaard worden, indien de belangen van de geadresseerde hierdoor geschaad zijn (Cass., 29 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 113, noot). Zijn belangen zijn in ieder geval geschaad, indien het exploit van dagvaarding een fictieve woonplaats van de eiser vermeldt (Vred. Sint-Gillis, 8 december 1980, *T. Vred.*, 1982, 237).

6. De betekening in het buitenland is ongedaan, indien de partij op wier verzoek ze verricht is, de vestiging van een buitenlandse vennootschap in België kende (Cass., 9 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 2420, noot) (art. 40, laatste lid, Ger. W.). De vraag of belangenschade moet worden aangetoond door wie de exeptie opwerpt, wordt door het Hof van Cassatie negatief beantwoord: wie zich beroept op het laatste lid van art. 40 Ger. W., hoeft geen belangenschade aan te tonen (Cass., 24 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 1920, noot; vgl. «Kroniek 1980-1982», *R.W.*, 1982-83, 1428, nr. 9).

7. De formaliseringstrend bij het Hof van Cassatie inzake de betekening van exploit werd reeds voldoende onderstreept (Laenens, J., «Inleiding van het geding: exploit of verzoekschrift?», in *De Vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces*, Geinger, H., (ed.), Kluwer, Antwerpen, 1984, (51), 55-56, nrs. 4-7). Is er echter een ommekeer in de cassatierechtspraak in het verschiet? In 1982 verklaarde het Hof van Cassatie het afschrift van een betekeningsexploit dat niet door de optredende gerechtsdeurwaarder ondertekend is, nietig, ook al zijn door het ontbreken van de handtekening geen belangen geschaad (Cass., 14 juni 1982, *R.W.*, 1982-83, 989). Deze rechtspraak lokte felle kritiek uit: de restrictieve interpretatie van het Hof dreigt immers de praktische betekenis van art. 867 Ger. W. gevoelig te beperken (Fettweis, A., «Requiem pour l'art. 867», *Jur. Liège*, 1983, 113-117; Lemmens, P., «De ondertekening van het afschrift van een exploit door de gerechtsdeurwaarder», *R.W.*, 1982-83, 991-994). In 1984

volgt dan blijkbaar een nieuw geluid: bij gebrek aan bewijs van geschade belangen wordt de grond van nietigheid van het betekeningsexploit wegens de niet-ondertekening van het afschrift door de gerechtsdeurwaarder niet aangenomen (Cass., 17 januari 1984, *R.W.*, 1983-84, 2331, noot).

8. Indien de betekening van een exploit niet aan de persoon of aan de woonplaats van de geadresseerde kan worden gedaan, bestaat de betekening in de afgifte van het afschrift van het exploit op het politiecommissariaat (art. 37 Ger. W.). Ter gelegenheid van deze betekening wordt thans in talrijke gemeenten een belasting geheven. Toch is de rechtspraak het erover eens dat deze gemeentebelasting strijdig is met de (Grond)wet (Kort ged. Rb. Luik, 13 februari 1984, *J.T.*, 1984, 178; Arbrb. Dinant, 3 mei 1984, *Le Journal des Procès*, 1984, nr. 44, 23, goedkeurende noot Linsmeau, J.; Arbrb. Namen, 9 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 340, noot; Vred. Hoei, 17 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 342; Vred. Verviers, 4 juni 1984, *J.T.*, 1984, 693, goedkeurende noot Linsmeau, J.). Een wetsontwerp tot wijziging van de artt. 37, 38, 43 en 46 Ger. W. werd ingediend (*Parl. St.*, Senaat, 1983-84, 719).

E. Termijnen

9. De betekening (en/of de kennisgeving) in de Bondsrepubliek Duitsland blijft betwistingen uitlokken (zie «Kroniek 1980-1982», *R.W.*, 1982-83, 1428, nr. 11), inzonderheid wat de termijnen betreft. Algemeen wordt thans aangenomen dat de termijnen worden gerekend vanaf de ontvangst van de akte door de voorzitter van het Landsgericht (of van het Ambtsgericht) (Kh. Luik, 31 maart 1983, *Jur. Liège*, 1983, 246, noot de Leval, G. en *J.T.*, 1984, 21, noot Fallon, M., «Questions sur la loi applicable à l'étendue de l'autorité de la chose jugée et sur l'utilité de l'accord belgo-allemand du 25 avril 1959 en matière de signification à l'étranger»).

II. Rechterlijke organisatie

A. Cumulatie van ambten

10. Klaarblijkelijk is de verschoning in geval van cumulatie van gerechtelijke ambten in een zelfde zaak nog niet ingeburgerd. De magistraat die heeft deelgenomen aan een beslissing die door het Hof van Cassatie is vernietigd, mag geen zitting nemen in het gerecht dat na de vernietiging moet oordelen (Cass., 19 oktober 1983, *R.D.P.*, 1984, 265). Hij moet zich van de zaak onthouden. Ook een tot rechter in de arbeidsrechtbank benoemde substituut-arbeidsauditeur mag geen uitspraak doen over een zaak waarvan hij in zijn vroeger ambt reeds kennis heeft genomen. Het betreft een essentiële regel die van openbare orde is. Dit verklaart waarom de procureur-generaal bij het Hof van beroep wegens een overtreding van art. 292 Ger. W. ambtshalve hoger beroep kan instellen (Arbh. Gent, 10 oktober 1980, *R.W.*, 1983-84, 1630). De constante cassatierechtspraak die toelaat dat een onderzoeksrechter of de voorzitter van de raadkamer in een zelfde zaak als rechter in de correctionele rechtbank uitspraak doet, werd reed fel op de korrel genomen (Maes, B., «De onverenigbaarheid van het ambt van onderzoeksrechter met dat van rechter in eerste aanleg of appelrechter en het recht van beklagde op

een onpartijdige rechtbank», *R.W.*, 1981-82, 1857-1870 en «De onpartijdige rechter», *R.W.*, 1983-84, 1857-1892). Het Hof van Beroep te Gent heeft zich alvast afgezet tegen deze vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie (Gent, 8 september 1983, *R.W.*, 1983-84, 1983, noot Lemmens, P.). Ingevolge het arrest De Cubber, uitgesproken op 26 oktober 1984 door het Europees Hof voor de rechten van de mens, is een ommekeer in de cassatierechtspraak wenselijk (zie ook Van den Bosch, Y., «Kroniek van de Belgische rechtspraak m.b.t. de Europese Conventie van de rechten van de mens», *R.W.*, 1984-85, (433), 455-457, nr. 19).

B. Balie

11. Bij arrest van 23 november 1983 heeft het Europees Hof voor de rechten van de mens uitspraak gedaan in de zaak Van der Mussele. Het Hof acht het Belgisch *pro deo* stelsel niet strijdig met de Europese Conventie van de rechten van de mens. Aan dit belangrijk arrest werd reeds ruime aandacht besteed (Lemmens, P., «Vergoeding voor advocaten-stagiairs: geen hulp uit Straatsburg...», *R.W.*, 1983-84, 2637-2640; Willekens, H., «Het arrest Van der Mussele van het Europees Hof Rechten van de Mens. Hoe mensenrechtentechniek fundamentele vragen opwerpt en versluiert», *Tegenspraak*, 1984, nr. 2, 3-23; zie tevens Bosuyt, M., «Belgisch pro deo stelsel strijdig met de Europese Conventie van de rechten van de mens?», *R.W.*, 1981-82, 445-447, en «De Zaak Van der Mussele betreffende het Belgisch prodeostelsel verwezen naar het Hof van Straatsburg», *R.W.*, 1982-83, 1149-1151; Laenens, J., «Rechts-hulp en advocatuur», *Panopticon*, 1984, 448-449).

C. Gerechtsdeurwaarders

12. Dagelijks stellen de gerechtsdeurwaarders processen-verbaal van vaststelling op (zie Briers, M., *De gerechtsdeurwaarder. Een praktisch repertorium*, Kluwer, Antwerpen, 1982, 15-18, nrs. 43-52). Welke bewijskracht hebben dergelijke processen-verbaal? Beslist werd dat elke bewijswaarde moet worden ontegd aan het proces-verbaal van vaststelling opgemaakt door een gerechtsdeurwaarder die zijn hoedanigheid en die van de personen die hem vergezellen, verzwijgt en bekentenissen uitlokt en opneemt (Voorz. Kh. Brugge, 29 april 1982, *R.W.*, 1983-84, 2323).

III. Bevoegdheid

A. Materiële bevoegdheid

1) Algemene beginselen

13. De rechter die een verstekvonnis heeft gewezen, verkrijgt door het verzet geen uitsluitende bevoegdheid om over de grond van de zaak uitspraak te doen. Wél is hij uitsluitend bevoegd om de toelaatbaarheid van het verzet te beoordelen. De gegrondheid ervan kan echter beoordeeld worden door een andere rechter die als bevoegd wordt aangewezen (Arrondrb. Luik, 10 februari 1983, *Jur. Liège*, 1983, 395, noot de Leval G.; vgl. Vred. Berchem, 19 juli 1977, *R.W.*, 1979-80, 131, noot J.L.; Fettweis, A., Kohl, A. en de Leval, G., *Eléments de la compétence civile*, Luik,

1983, 36 c; Laenens, J., noot onder Kh. Gent, 4 december 1981, *T.B.H.*, 1983, 89).

2) De arbeidsrechtbank

14. Inzake sociale zekerheid is de scheiding tussen de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank en van de administratieve rechtscolleges niet altijd zeer duidelijk. Niettemin kan gesteld worden dat, zodra het geschil een subjectief recht betreft, de arbeidsrechtbank bevoegd is. Het komt immers aan de rechter toe elke beslissing van welke sociale-zekerheidsinstelling ook over een recht op uitkering op haar wetmatigheid te toetsen (Cass., 5 september 1973, *Arr. Cass.*, 1974, 12; Cass., 28 november 1977, *Arr. Cass.*, 1978, 353; Cass., 17 mei 1978, *Arr. Cass.*, 1978, 1081). Aldus behoort de toetsing van de wettelijkheid van een beslissing van het beheerscomité van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening tot de materiële bevoegdheid van de arbeidsrechtbank (Cass., 29 januari 1981, *R.W.*, 1981-82, 2408; concl. proc.-gen. Dumon, *R.W.*, 1981-82, 2823; zie ter zake: Gosseries, Ph., «Le contentieux des droits à la sécurité social au sens large», in *L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial*, Brussel, 1984, (707), 729-731, nrs. 49-54; Lambrechts, W., *Geschillen van bestuur*, Antwerpen, 1982, 254-255; Petit, J., *Arbeidsrechten en sociaal procesrecht*, A.P.R., 1980, 170-172, nrs. 255-257). Niettemin verklaarde de Raad van State zich bevoegd om kennis te nemen van een vordering tot nietigverklaring van een beslissing van de Commissie voor vrijstelling van bijdragen voor zelfstandigen (R.v.St., 3 februari 1984, *J.T.*, 1984, 281, andersluidend adv. J. Salmon, noot; vgl. R.v.St., 30 oktober 1979, *J.T.T.*, 1980, 80, adv. J. Salmon; R.v.St., 16 april 1980, *Arr. R.v.St.*, 1980, 500).

3) De rechtbank van koophandel

15. Terecht waarschuwt A. Fettweis voor een verruiming van de exclusieve bevoegdheden van de zogenaamde uitzonderingsgerechten (*Eléments de la compétence civile*, Luik, 1983, 35, nr. 81). Deze waarschuwing geldt alvast voor de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van koophandel inzake faillissementen (art. 574, 2°, Ger. W.). Buiten kijf staat de uitsluitende bevoegdheid van dit rechtscollege om de opnemings van een schuldvordering in het passief van een faillissement te bevelen (Cass., 21 november 1983, *R.W.*, 1983-84, 2262; Cass., 5 maart 1984, *Soc. Kron.*, 1984, 219). Wanneer de arbeidsrechtbank uitspraak doet over bedragen die in het passief van een faillissement moeten worden opgenomen, worden de gerechtskosten ver-effend. De rechtbank van koophandel moet dan bepalen of die kosten al dan niet bevoorrecht zijn en of ze schuldvorderingen zijn van of in de boedel (Arbh. Luik, 1 december 1983, *J.T.T.*, 1984, 244; vgl. Cass., 26 februari 1981, *R.W.*, 1981-82, 2835; zie verder nr. 37). De rechtbank van koophandel is eveneens zonder twijfel uitsluitend bevoegd om uitspraak te doen over een geschil m.b.t. de aansprakelijkheid van de faillissementscurator in de uitoefening van zijn opdracht (Cass., 24 februari 1984, *T.B.H.*, 1984, 434, noot, en *R.W.*, 1984-85, 969, noot). Een geschil m.b.t. de door de curator voortgezette handelsactiviteiten van de gefailleerde behoort daarentegen niet tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van koophandel (*anders:*

Gent, 19 maart 1981, *Pas.*, 1981, II, 88). Enkel krachtens de algemene bevoegdheidsregel van art. 573 Ger. W. neemt de rechtbank van koophandel kennis van het geschil waarvan het voorwerp betrekking heeft op de werkzaamheden van de curator die de handelsactiviteiten van een gefailleerde heeft voortgezet en waarvan de waarde 50.000 fr. te boven gaat (Cass., 24 december 1982, *R.W.*, 1983-84, 1001). Evenmin behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van dit rechtcollege de tegenspraak van een faillissementscurator tegen de rangregeling na een openbare verkoping van het onroerend goed van de gefailleerde. Een aantal rechtbanken van koophandel denken er nochtans duidelijk anders over: niet de beslagrechter, doch wél de rechtbank van koophandel dient de betwisting te beslechten (Kh. Luik, 12 januari 1982, *T.B.H.*, 1984, 439, noot C.P.; Kh. Brussel, 8 februari 1983, *T.B.H.*, 1984, 444, noot; Kh. Charleroi, 23 februari 1983, *Rev. Rég. Dr.*, 1983, 350, noot 't Kint, F.).

16. Inzake de *actio mandati* ingesteld door de faillissementscurator tegen de bestuurder(s) (en/of oprichter(s)) van een failliete vennootschap (*Comm. Ger.*, art. 574, 2°, nr. 7) heeft J. Ronse zich aangesloten bij de meerderheid van de auteurs. Hij aanvaardt thans de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van koophandel om uitspraak te doen over een aansprakelijkheidseis gebaseerd op de artt. 35, 6°, 63ter, 123, 7°, en 133bis Vennootschapswet («La compétence du tribunal de commerce pour connaître des actions du curateur de faillite fondées sur les articles 35, 6°, 123, 7°, et sur les articles 63ter et 133bis des lois coordonnées sur les sociétés commerciales», noot onder Arrondrb. Brugge, 5 november 1982, *J.T.*, 1984, 248; in dezelfde zin: Coppens, P., en t' Kint, F., «Examen de jurisprudence (1979-1983), Les faillites et les concordats», *R.C.J.B.*, 1984, (413), 497, nr. 60; Dumon, Y., «Des faillites, banqueroutes, sursis et concordats. Evolutions. Tendances et souhaits de réforme», *J.T.*, 1982, 188; Frédéricq L., en S., *Handboek van Belgisch handelsrecht*, Brussel, 1981, IV, 524, nr. 2661; Verougstraete, I., «L'action en comblement du passif», in *Les créanciers de la faillite*, 1983, 442 e.v.). De voorheen door J. Ronse verdedigde stelling («La responsabilité facultative des administrateurs et gérants en cas de faillite avec insuffisance d'actif», *R.P.S.*, 1979, 306; zie tevens Fettweis, A., *Handboek voor gerechtelijk recht*, II, *Bevoegdheid*, Antwerpen, 1971, 173, nr. 315 in fine) vond trouwens weinig navolging in de rechtspraak. De uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van koophandel was ter zake reeds ingeburgerd (Arrondrb. Brugge, 5 november 1982, *J.T.*, 1984, 248, noot Ronse, J.; Kh. Brussel, 14 februari 1983, *T.B.H.*, 1984, 32; Kh. Brussel, 17 mei 1983, *T.B.H.*, 1984, 554, noot; Arrondrb. Verviers, 10 juni 1983, *Jur. Liège*, 1983, 421, noot de Leval, G.).

4) De vrederechter

17. De controverse m.b.t. de taak van de vrederechter ter gelegenheid van de bekrachtiging van een loonsoverdracht (art. 31 Loonbeschermingswet) («Kroniek 1982-83», *R.W.*, 1983-84, 1467, nr. 19) werd door het Hof van Cassatie definitief opgelost. De vrederechter kan, weliswaar in laatste aanleg, uitspraak doen over een betwisting betreffende het bestaan van de hoofdverbintenis (Cass., 10 no-

vember 1983, *R.W.*, 1984-85, 833, noot). Hij kan tevens uitstel van betaling verlenen (Cass., 10 november 1983, *R.W.*, 1984-85, 832, noot, en *Jur. Liège*, 1984, 29, noot de Leval, G.) en het beslagbaar en overdraagbaar deel van het loon tot een bepaald bedrag beperken (Vred. Wolvertem, 7 juni 1984, *R.W.*, 1984-85, 830). Op te merken valt dat ingevolge samenhang met de eis tot veroordeling ten gronde de rechtbank van eerste aanleg ook bevoegd kan zijn om een loonsoverdracht te bekrachtigen. De rechtspleging geschiedt dan in eerste aanleg (Rb. Luik, 23 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 370, noot de Leval, G.).

18. Een eis tot opheffing van een krachtens een vonnis verschuldigde alimentatie-uitkering behoort in beginsel tot de materiële bevoegdheid van de vrederechter. De beslagrechter is slechts *ratione materiae* bevoegd, wanneer vastgesteld wordt dat er een zwaarigheid is betreffende een gedwongen tenuitvoerlegging (Cass., 6 mei 1982, *R.W.*, 1983-84, 184). De bijzondere bevoegdheid van de vrederechter inzake alimentatievorderingen mag nochtans niet te ruim opgevat worden. De vrederechter werd onbevoegd verklaard om kennis te nemen van een eis van het O.C.M.W. die het verhalen van kosten van maatschappelijk dienstbetoon op de onderhoudsplichtige tot voorwerp heeft (Cass., 17 september 1982, *R.W.*, 1983-84, 386, noot P.S.). Het O.C.M.W. treedt immers op krachtens een door de wet van 8 juli 1976 toegekend eigen recht en niet op grond van een indeplaatsstelling van de alimentatiegerechtigde (Verrycken M., «De materiële bevoegdheid van de vrederechter», in Verrycken M. e.a., *Taak en bevoegdheid van de vrederechter*, Brussel, 1979, (9), 49, nr. 78).

5) De rechter in kort geding

19. Overvloedig is de in 1983-84 gepubliceerde rechtspraak m.b.t. het kort geding. De rechter in kort geding kan op de eerste plaats conservatoire maatregelen bevelen. Hij kan een beheerder *ad hoc* aanstellen om de niet-aanwezige, weerspannige of onbekende erfgenamen te vertegenwoordigen bij de verrichtingen van de verdeling en de vereffening van een nalatenschap (Voorz. Rb. Hasselt, 22 juni 1983, *T. Not.*, 1983, 345, noot; Voorz. Rb. Marche-en-Famenne, 21 december 1983, *Jur. Liège*, 1984, 141; Voorz. Rb. Dinant, 19 januari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 142, noot). Hij kan zelfs met het oog op een toekomstig geschil onderzoeksmaatregelen bevelen. De bewijsvoering *ad futurum* is toegelaten, indien vaststaat dat aldus de schending van een ernstig bedreigd recht voorkomen kan worden (zie artt. 18, 2e lid, en 962 Ger. W.) (de Leval, G., «Au sujet de l'expertise *ad futurum*», *Jur. Liège*, 1983, 193-194). De rechter in kort geding kan daarenboven gedaagde(n), al dan niet onder verbeurte van een dwangsom, een gebod of verbod opleggen een bepaalde rechtshandeling te stellen. Hij kan onder meer:

- de activiteiten van een motocrossomloop schorsen tot op het ogenblik dat de organisatoren hem een beslissing van de gemeente op hun aanvraag voorleggen (Kort ged. Rb. Antwerpen, 12 juni 1981, *R.W.*, 1983-84, 257);
- het houden van de algemene vergadering van een V.Z.W. verbieden (Kort ged. Rb. Kortrijk, 8 oktober 1981, *R.W.*, 1983-84, 260);
- een partij veroordelen tot storting van een bedrag op

een bankrekening in afwachting van een uitspraak over de grond van de zaak (Kort ged. Rb. Antwerpen, 11 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 683);

— de voortzetting van een contract bevelen (Brussel, 24 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 295);

— een vervoerder veroordelen tot afgifte van de goederen (Kort ged. Kh. Verviers, 9 november 1982, *T.B.H.*, 1983, 590, noot J.L.);

— herstellingswerkzaamheden bevelen en een partij veroordelen tot de kosten ervan (Kort ged. Kh. Luik, 29 december 1982, *J.T.*, 1983, 702);

— een werkgever het verbod opleggen een werknemer met een circulaire cheque uit te betalen (Arbh. Luik, 3 juni 1983, *Soc. Kron.*, 1983, 300, *Jur. Liège*, 1983, 500, noot de Leval, G. en *J.T.T.*, 1984, 271, noot; *anders*: Kort ged. Arbrb. Charleroi, 16 december 1983, *Rev. rég. Dr.*, 1984, 73);

— de opschorting van de opzegging van een concessie-overeenkomst bevelen (Brussel, 6 oktober 1983, *J.T.*, 1984, 134, noot Van Bunnan, L.);

— de stopzetting van een bouwwerk bevelen in afwachting van een uitspraak van de Raad van State over de bouwvergunning (Kort ged. Rb. Aarlen, 13 januari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 387);

— de uitvoering van een verbintenis tot leveren bevelen (Kort ged. Rb. Luik, 2 februari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 121, noot);

— een elektriciteitsmaatschappij veroordelen tot energielevering (Voorz. Rb. Marche-en-Famenne, 16 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 392).

De rechter in kort geding kan, bij uitstek, een einde maken aan feitelijkheden, zoals het negeren van de schorsende werking van het hoger beroep in civiele zaken (Kort ged. Rb. Verviers, 10 maart 1983, *Jur. Liège*, 1984, 203, noot de Leval, G.). Ook over feitelijkheden gepleegd door de overheid doet de rechter in kort geding uitspraak (in tuchtzaken: Brussel, 16 juni 1983, *J.T.*, 1983, 504). Het kort geding tegen de overheid wint trouwens aan belang (zie: Lindemans, D., «Het kort geding tegen de overheid», *R.W.*, 1983-84, 209-224; Rommel, G., «De feitelijkheid in het kort geding tegen de overheid», *T.P.R.*, 1983, 1111-1137). Recente beschikkingen tonen dit aan:

— aan de Belgische Staat en de Provinciale Registratie-commissie wordt het bevel opgelegd aan een aannemer een voorlopig registratienummer toe te kennen in afwachting van de beslissing op het bij de rechtbank ingediende beroep (Kort ged. Rb. Antwerpen, 13 januari 1982, *R.W.*, 1983-84, 1411);

— een overheidsbeslissing wordt opgeschort totdat de Raad van State uitspraak zal hebben gedaan over de tussen partijen gerezen betwisting (Brussel, 18 mei 1982, *R.W.*, 1983-84, 244);

— een gemeente kan verplicht worden een vreemdeling in de bevolkingsregisters in te schrijven (Kort ged. Rb. Brussel, 17 december 1982, *J.T.*, 1984, 42);

— in afwachting van een uitspraak van het O.C.M.W. over een aanvraag om bestaansminimum wordt een maandelijks provisie toegekend (Kort ged. Arbrb. Brussel, 29 mei 1983, *J.T.*, 1984, 111);

— aan de penitentiaire overheid kunnen maatregelen bevolen worden inzake de gezondheid van een gedetineerde (zie Bergen, 15 september 1983, *Jur. Liège*, 1984, 161; Kort

ged. Rb. Luik, 22 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 393);

— aan de inrichtende macht van een onderwijsinstelling wordt het bevel opgelegd een buitenlandse student in te schrijven zonder schoolgeld (Kort ged. Rb. Luik, 23 september 1983, *Jur. Liège*, 1983, 489; Kort ged. Rb. Luik, 23 december 1983, *J.T.*, 1984, 47; i.v.m. Rijksuniversiteit: Kort ged. Rb. Luik, 22 mei 1984, *Jur. Liège*, 1984, 395);

— de stopzetting van een openbaar werk wordt bevolen tot op het ogenblik van de afgifte van een nieuwe bouwvergunning of totdat de rechter ten gronde hierover uitspraak heeft gedaan (Cass., 29 september 1983, *R.W.*, 1984-85, 751, noot, en *J.T.*, 1984, 330, noot Coppée, J.P.);

— de uitvoering van uitdrijvingsbevelen ten aanzien van vreemdelingen wordt opgeschort (Kort ged. Rb. Luik, 22 november 1983, *J.T.*, 1984, 44; Kort ged. Rb. Luik, 13 januari 1984, *J.T.*, 1984, 413);

— de onmiddellijke terugbetaling van een B.T.W.-tegoed kan bevolen worden, indien aan de B.T.W. (administratie een feitelijkheid kan worden verweten die een onbetwistbare onwettigheid is (Gent, 2 februari 1984, *Alg. Fisc. T.*, 1984, 121).

Het commercieel kort geding geniet een ruime belangstelling. In het vennootschapsleven bekleedt de voorzitter van de rechtbank van koophandel zelfs een belangrijke plaats. Hij kan:

— de publikatie van uittreksels van de beslissingen van de raad van bestuur van een N.V. verbieden (Brussel, 19 mei 1980, *R.W.*, 1983-84, 367);

— een voorlopige bestuurder in een N.V. aanstellen (Kort ged. Kh. Brussel, 7 juli 1983, Brussel, 31 augustus 1983, Kort ged. Kh. Brussel, 2 september 1983, Brussel, 21 september 1983, *J.T.*, 1984, 212, noot t' Kint, F.);

— de plaats van de buitengewone algemene vergadering van een N.V. vaststellen (Kort ged. Kh. Brussel, 9 september 1983, *J.T.*, 1984, 216).

6) Tussengeschillen.

20. De materiële bevoegdheid wordt enkel bepaald door wat in geld geëist wordt in de inleidende akte. Een vermeerdering of vermindering van dit bedrag laat in beginsel de materiële bevoegdheid van de geadieerde rechter volkomen onverkort (Vred. Etterbeek, 17 mei 1983, *T. Vred.*, 1984, 113), tenzij de eiser misbruik gemaakt heeft van zijn recht de eis in de loop van het geding uit te breiden (Arrondrb. Leuven, 20 januari 1982, *R.W.*, 1983-84, 2053, noot; zie Vred. Brasschaat, 13 oktober 1976, *R.W.*, 1976-77, 1126; Fettweis, A., *Bevoegdheid*, 64, nr. 91; vgl. Verrycken, M., a.w., in *Taak en bevoegdheid van de vrederechter*, 1979, 23, nr. 22).

21. Thans aanvaardt de rechtspraak blijkbaar unaniem dat zelfs het uitzonderingsgerecht waar een verweermiddel m.b.t. de staat van personen wordt opgeworpen, hierover uitspraak kan doen. Een verwijzing naar de rechtbank van eerste aanleg is geenszins vereist (zie «Kroniek 1980-1982», 1982-83 *R.W.*, 1434, nr. 28) (Rb. Brussel, 8 maart 1983, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1983, 268, noot Panier, Chr., «A propos de quelques questions d'ordre procédural en matière alimentaire»; Arbrb. Charleroi, 16 juni 1983, *J.T.*, 1984, 180, noot Taverne, M.; Kohl, A., «La compétence», *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1984, 28-29).

22. Art. 564 Ger. W. schept een prorogatie van bevoegd-

heid van alle rechtscollages zonder enig onderscheid (*Comm. Ger.*, art. 564, nrs. 2-4). Dit wordt thans algemeen aanvaard (Kohl, A., *a.w.*, *Ann.Fac.Dr.Liège*, 1984, 33-34). Zelfs als een eis in tussenkomst in beginsel niet behoort tot de materiële of territoriale bevoegdheid van de rechter bij wie de hoofdeis aanhangig is gemaakt, blijft hij toch bevoegd om ter zake uitspraak te doen (Arrondrb. Gent, 10 januari 1983, *R.W.*, 1983-84, 2039). Aldus is de arbeidsrechtbank bevoegd om uitspraak te doen over een eis in tussenkomst die gegrond is op art. 1382 B.W. (Arbrb. Luik, 11 oktober 1982, *J.T.T.*, 1984, 12, noot).

B. Territoriale bevoegdheid

23. De bevoegdheidsregel van art. 628, 8°, Ger. W. geldt niet uitsluitend voor die verkopen, leningen op afbetaling of persoonlijke leningen op afbetaling die onder de toepassing vallen van de Afbetalingswet (Cass., 12 februari 1982, *R.W.*, 1983-84, 19, noot Laenens, J., «Territoriale bevoegdheid inzake afbetalingsovereenkomsten»). Uit de parlementaire voorbereiding van de huidige wettekst blijkt de onjuistheid van deze al te ruime interpretatie.

24. Inzake het toepassingsgebied van art. 630, laatste lid, Ger. W. is één vonnis alvast vermeldenswaard: van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, die niet verschijnt, wordt *niet* vermoed dat hij de territoriale bevoegdheid van de geadieerde arbeidsrechtbank afwijst (Arbrb. Bergen, 16 december 1981, *J.T.T.*, 1983, 369, adv. De Leuze). Het betreft immers een openbare instelling waarvan de activiteit zich uitstrekt over heel het Rijk.

C. Bevoegdheidsincidenten

25. Het Hof van Cassatie heeft de draagwijdte van art. 660, tweede lid, Ger. W. scherp en juist gesteld: de redenen van de beslissing betreffende de bevoegdheid, waarbij de zaak naar de bevoegde rechter wordt verwezen, hebben wat het bodemgeschil betreft geen gezag van gewijsde voor de laatstbedoelde rechter (Cass., 29 april 1983, *R.W.*, 1983-84, 1827, noot). Komt de eerst geadieerde rechter tot de bevinding dat een bevoegdheidsbeding in de algemene voorwaarden van een partij niet rechtsgeldig is bij gebrek aan wilsovereenstemming, dan is de rechter naar wie de zaak verwezen wordt, geenszins gebonden door de beoordeling nopens de wilsovereenstemming bij zijn uitspraak over de rechtsgeldigheid van andere bedingen in dezelfde algemene voorwaarden (zie Laenens, J., *De bevoegdheids-overeenkomsten naar Belgisch recht*, Antwerpen, 1981, 106, nr. 378).

26. Kan de wettelijke regeling inzake de bevoegdheidsincidenten toegepast worden bij een betwisting nopens de urgentie van een eis in kort geding? Zolang er geen eensgezindheid bestaat over de vraag of de urgentie een wezenlijk component van de materiële bevoegdheid van de rechter in kort geding is dan wel een toelaatbaarheidsvereiste van een eis in kort geding (zie *Comm. Ger.*, art. 9, nrs. 16-18), kan op voormelde vraag geen eensgezind antwoord gegeven worden. Aanvaardt men dat de urgentie enkel op de toelaatbaarheid van de eis in kort geding slaat, dan kan er geen toepassing gemaakt worden van de artt. 88, § 2, 639-640 en 660 Ger. W. (Kort ged. Rb. Brugge, 10 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 1321, noot Senaev, P.; zie tevens Lae-

nens, J., «Urgentie en devolutie», *R.W.*, 1983-84, 1026-1027). Al meent de appelrechter dat de rechter in kort geding toch voormelde bepalingen moet toepassen, dan nog bestaat er geen enkele reden om de zaak niet ten gronde te behandelen (*anders*: Brussel, 30 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 1025, noot Laenens, J.).

27. In geval van een bevoegdheidsconflict in hoger beroep houden de Hoven van Beroep te Antwerpen en te Gent er tegenstrijdige meningen op na wat de verwijzing naar de bevoegde rechter betreft. Terwijl het Hof van Beroep te Antwerpen de zaak verwijst naar het bevoegde appelgerecht (Antwerpen, 25 mei 1983, *R.W.*, 1983-84, 2554, noot Laenens, J., «Bevoegdheidsconflict in hoger beroep met verwijzing naar de bevoegde rechter»), verwijst het Hof van Beroep te Gent naar de in eerste aanleg bevoegde rechter (Gent, 14 maart 1983, *R.W.*, 1984-85, 690, noot). Proceseconomisch is de eerste oplossing verkieslijker.

IV. Rechtspleging

A. Geding

1) Rechtsingang

28. De rechtsvinding van de rechtspraak blijft, in sociale-zekerheidsgeschillen, grenzeloos. De interpretatie van art. 704 Ger. W. is hiervan een treffend voorbeeld (Dumont, M., «L'introduction du litige», *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1984, 39-54). In dergelijke geschillen is het contradictoir verzoekschrift als akte van rechtsingang volledig ingeburgerd: een zaak die op de algemene rol is doorgehaald, kan door een dergelijk verzoekschrift weer op de rol gebracht worden (Arbrb. Ieper, 10 november 1981, *R.W.*, 1983-84, 2900); een vordering tot verbetering of uitlegging van een vonnis wordt op dezelfde wijze ingeleid (zie Arbh. Luik, 5 maart 1984, *Jur. Liège*, 1984, 462).

De verleiding is echter groot om onverschillig welk geschil bij contradictoir verzoekschrift in te leiden. Om aan deze tendens een einde te maken werd het verzoekschrift waarmee een zaak werd ingeleid voor de arbeidsrechtbank in een niet in art. 704 Ger. W. opgenomen geschil, nietig verklaard. Weliswaar kan deze nietigheid gedekt worden door een op tegenspraak gewezen vonnis zonder dat de nietigheid werd voorgedragen of uitgesproken (Arbh. Brussel, 11 maart 1983, *Soc. Kron.*, 1983, 517, noot Dumont, M., «Le mode d'introduction du litige»). Art. 704 Ger. W. voorziet nochtans ter zake in geen enkele sanctie (Petit, J., *Arbeidsgerechten en Sociaal procesrecht*, in *A.P.R.*, Gent, 1980; 1335, nr. 539).

2) Berechting van de zaak

29. De rechter mag ambtshalve de door de partijen voorgedragen redenen aanvullen. Hij mag hierbij enkel steunen op feiten die regelmatig aan zijn beoordeling zijn voorgelegd. De heropening van het debat kan wenselijk zijn (Cass., 22 oktober 1982, *R.W.*, 1982-83, 2186, noot Lemmens, P.). Ingevolge de urgentie is dit in kort geding nochtans uitgesloten (Voorz. Kh. Verviers, 8 juli 1983, *Jur. Liège*, 1983, 567, noot de Leval, G.). Noch het voorwerp, noch de oorzaak van de eis mag de rechter wijzigen (Cass.,

21, maart 1983, *R.W.*, 1983-84, 30, noot; zie «Kroniek 1982-83», *R.W.*, 1983-84, 1470, nr. 26), anders schendt hij art. 807 Ger. W. en miskent hij het beginsel inzake de eerbiediging van het recht van verdediging (Cass., 29 april 1982, *R.W.*, 1983-84, 23, noot). Op te merken valt dat art. 807 Ger. W. het verbod voor de rechter om het voorwerp of de oorzaak van de vordering te wijzigen *niet* regelt (Krings, E., «Het ambt van de rechter bij de leiding van het rechtsgeding», *R.W.*, 1983-84, (337), 350, nr. 17). Uit het voorgaande volgt dat de rechter niet vermag een eis *ex delicto* ambtshalve *ex contractu* toe te kennen (Arbh. Antwerpen, afd. Hasselt, 6 juli 1982, *R.W.*, 1983-84, 704).

30. «Eloge de la simplicité». Aldus luidt de veelzeggende titel van een bespreking van de artt. 751 e.v. Ger. W. (Dechaumps, J.P., «De l'application régulière des articles 751, 752 et 753 C.J. aux divers degrés des juridictions du fond», *Ann.Fac.Dr.Liège*, 1983, 220-287). Uit deze bespreking blijkt de onstuitbare groei van plaatselijke «costuymen» (zie trouwens ook: Van Damme, J., *Over de mysteries van de artt. 730, 750, 751, 752, 753, 802, 803 en 804 Ger. W.*, Brugge). Op de onzekerheid en verwarring bij de behandeling en de berechting bij verstek had A. Van Gelder reeds gewezen (*R.W.*, 1982-83, 2527-2536). De vraag of een verstekvonnis gevorderd kan worden op de zitting die overeenkomstig art. 750 Ger. W. op tegenspraak bepaald werd, blijft omstreden (zie in negatieve zin: Bergen, 30 maart 1983, *Jur. Liège*, 1983, 504, noot *contra* de Leval, G.). Omstreden blijft eveneens de taak van de rechter bij verstek (De Corte, R. en Laenens, J., «De taak van de rechter bij verstek — Het verzet», *R.W.*, 1983-84, 2731-2752).

31. Het Hof van Cassatie heeft inzake de communicabele zaken in arbeidsgeschillen een verregaand standpunt ingenomen: vorderingen tot betaling van achterstallige lonen moeten aan het openbaar ministerie meegedeeld worden (Cass., 6 februari 1984, *J.T.T.*, 1984, 108; zie tevens Arbh. Gent, 28 november 1983, *J.T.T.*, 1984, 109). Het betreft immers geschillen van burgerlijke aard die het gevolg zijn van een overtreding van de wetten en besluiten betreffende aangelegenheden onder de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank (Demez, G., «La sanction de la non-communication au ministère public des demandes visées à l'art. 578, 7°, C.J.», *J.T.T.*, 1984, 105-108; zie tevens: Oosterbosch, J. en Graulich, B., «La communication des demandes au ministère public devant les juridictions du travail», *Soc. Kron.*, 1982, 305-320; *Comm. Ger.*, art. 764, nrs. 17-19). Wanneer de rechter tijdens het beraad vaststelt dat de zaak mededeelbaar is aan het openbaar ministerie, kan hij ambtshalve de heropening van het debat bevelen ten einde de partijen te laten pleiten (Arbrb. Charleroi, afd. Haine-St-Pierre, 13 maart 1984, *Soc.Kron.*, 1984, 104).

De nietigheid van het vonnis wegens de miskenning van art. 764 Ger. W. kan niet gedekt worden. De artt. 860 tot 864 Ger. W. zijn immers enkel toepasselijk op de vormen en proceshandelingen en niet op de vonnissen en arresten, buiten die welke uitdrukkelijk in deze bepalingen worden omschreven (Cass., 6 februari 1984, t.a.p.).

32. Is er sprake van sabotage van de wettelijke huurverlenging wanneer een vonnis wordt uitgesproken waarbij de uitsluiting van de huurder tegen een datum na de looptijd van de tijdelijke huurwet bevolen wordt, zonder enig voorbehoud van verlenging van de tijdelijke huurwetgeving? J.

Herbots is ervan overtuigd (*R.W.*, 1982-83, 2051-2058; zie tevens Hubeau, B., «De efficiëntie van de wettelijke huurverlenging», *Tegenspraak*, 1983, 389-408). De oplossingen die hij voorstelt, zijn alvast procesrechtelijk vatbaar voor kritiek. Niettemin werd beslist dat de vrederechter na de inwerkingtreding van de nieuwe huurwet het eerder uitgesproken vonnis kan interpreteren in die zin dat het eerste vonnis verleend werd onder de impliciete voorwaarde dat er geen nieuwe wet zou worden uitgevaardigd die de tussen partijen bestaande huurovereenkomst verlengt (Vred. Antwerpen, 6 februari 1984, *R.W.*, 1983-84, 2975, noot J.H.). Wijzigt deze uitlegging niet de in de gewezen beslissing bevestigde rechten (art. 793 Ger. W.)? De voorkeur dient eerder te gaan naar het kort geding tot schorsing van de tenuitvoerlegging van het in kracht van gewijsde gegaan vonnis (Hubeau, B., a.w., *Tegenspraak*, 1983, 404, nrs. 24-25; zie Kort ged. Rb. Antwerpen, 20 februari 1981, *R.W.*, 1982-83, 520).

3) Tussengeschieden

33. De uitbreiding of wijziging van een eis in hoger beroep is slechts toelaatbaar, indien de in hoger beroep uitgebreide of gewijzigde eis reeds bij de eerste rechter aanhangig was gemaakt (Cass., 7 december 1982, *R.W.*, 1982-83, 2811). M.a.w. een volkomen nieuwe eis mag in beginsel niet voor de eerste maal in hoger beroep ingesteld worden (zie Laenens, J., «Een nieuwe tegeneis in hoger beroep», *R.W.*, 1981-82, 2178-2179; vgl. inzake de burgerlijke vordering in strafzaken: Cass., 27 oktober 1981, *R.W.*, 1981-82, 1346; adde: Brussel, 14 oktober 1981, *Pas.*, 1982, II, 26; Luik, 3 februari 1983, *Jur. Liège*, 1983, 173). Een tegeneis kan volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie slechts voor het eerst in hoger beroep ingesteld worden, wanneer hij berust op een feit of een handeling in de dagvaarding aangevoerd ofwel wanneer hij een verweer tegen de hoofdeis uitmaakt of strekt tot compensatie (Cass., 10 september 1982, *R.W.*, 1983-84, 524, noot; Luik, 26 april 1984 *Jur. Liège*, 1984, 358) (zie: Kohl, A., *Appel en matière civile, sociale et commerciale*, in *R.P.D.B.*, Compl. VI, nrs. 750-825; Verougstraete, I., «Een efficiënte rechtspleging in graad van beroep», in *De vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces*, Antwerpen, 1984, (109), 125, nrs. 23-25). Op te merken valt dat een nieuwe eis niet uitsluitend moet berusten op een feit of akte in de dagvaarding aangevoerd (Cass., 4 oktober 1982, *J.T.T.*, 1983, 367).

4) Bewijs

34. Indien de partijen de griffier hebben vrijgesteld van de verzending van het proces-verbaal van het getuigenverhoor, moet het verzoekschrift tot tegenverhoor neergelegd worden ter griffie ten laatste dertig dagen na de sluiting van het getuigenverhoor (Luik, 21 maart 1984, *Le journal des Procès*, 1984, afl. 40, 31; andersluidend advies Spriesterbach, *Le Journal des Procès*, 1984, afl. 44, 31; Luik, 20 juni 1984, *Jur. Liège*, 1984, 413, noot de Leval, G.). Het verzoek tot tegenverhoor kan in geval van tardiviteit enkel door de rechtbank en niet door de in het vonnis aangewezen rechter afgewezen worden (Arbrb. Doornik, 18 maart 1983, *J.T.T.*, 1984, 112). Wanneer de bevolen onderzoeksmaatregel door omstandigheden moet worden uitgevoerd

door een andere rechter dan de in het vonnis aangewezen rechter, kan dit geen beperking van de termijn waarbinnen deze rechter gewraakt kan worden, meebrengen (Cass., 28 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 2259).

35. Blijkbaar weten nog niet alle experts dat de godheid niet meer in de eedformule moet aangeroepen worden. Vanzelfsprekend kan deze onwetendheid geenszins de nietigheid van het expertiseverslag tot gevolg hebben (Kh. Brussel, 9 december 1983, *J.T.*, 1984, 247). Het verslag is evenmin nietig bij gebrek aan eedformule (Fettweis, A., «Serment de l'expert et nullité», *Jur. Liège*, 1984, 239-242). Het Hof van Beroep te Luik achtte nochtans een expertiseverslag zonder eedformule van rechtswege nietig (Luik, 15 februari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 238, noot *contra* Fettweis, A.).

36. Inzake uitoefening van de ouderlijke macht, bewaring van kinderen, verblijf van de echtgenoten, uitkering tot onderhoud, aanneming van kinderen, kan de rechter van het openbaar ministerie vorderen inlichtingen in te winnen omtrent de punten die hij op beperkende wijze aangeeft (art. 872 Ger. W.). Deze bevoegdheid werd eveneens toegekend aan de arbeidsrechter inzake werkloosheidsuitkeringen (Arbh. Luik, afd. Neufchâteau, 14 december 1983, *Rev. Dr.*, 1984, 67 en *J.T.T.*, 1984, 397, noot). Het openbaar ministerie werd verzocht het bewijs te leveren van de door een partij aangevoerde feiten. Deze afwenteling van de subjectieve bewijslast op het openbaar ministerie kan niet aanvaard worden. Art. 870 Ger. W. wordt manifest geschonden (Patté, M., «L'auditorat du travail», in *L'évolution du droit judiciaire au travers des contentieux économique, social et familial*, Brussel, 1984, (679), 682, nr. 13 en 685, nr. 21).

5) Uitgaven en kosten

37. Algemeen wordt aangenomen dat de curator in een faillissement geen recht heeft op een rechtsplegingsvergoeding (Cass., 6 mei 1983, *T.B.H.*, 1983, 508, en *R.W.*, 1983-84, 1830). Kan hij echter zelf veroordeeld worden tot betaling van een rechtsplegingsvergoeding? Het Hof van Beroep te Antwerpen heeft wellicht geopteerd voor de juiste, doch meest rigide oplossing: rechtsplegingsvergoeding is verschuldigd door de faillissementscurator die ten onrechte de aangifte van een schuldvordering betwistte (Antwerpen, 12 december 1983, *T.B.H.*, 1984, 528). De rechtbanken van koophandel delen vooralsnog dit standpunt niet (Kh. Gent, 10 december 1981, *T.B.H.*, 1984, 549, noot; Kh. Oudenaarde, 14 januari 1982, *T.B.H.*, 1984, 576, noot Parijs, R.; Kh. Hasselt, 24 februari 1983, *J.T.*, 1983, 343). Annotator R. Parijs sluit zich aan bij de rechtspraak van het Hof van Beroep te Antwerpen. Hij betoont echter begrip voor de praktische moeilijkheden waarmee de curatoren te kampen hebben (*anders*: Zenner, A., «Frais et dépens de l'administration de la faillite», in *Les créanciers et le droit de la faillite*, Brussel, 1983, (685), 713, nr. 21; zie tevens: Cavernaille, P., «Incidences de la faillite sur les dépens devant les juridictions du travail», *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1983, (153), 158-160; Tasset, P. en Collin, D., «Le sort des dépens en matière sociale en cas de faillite», *Ann. Fac. Dr. Liège*, 1983, (163), 173-176).

38. Het Rechtsplegingsvergoedingsbesluit 30 november 1970 blijft aanleiding geven tot interpretatiemoeilijkheden:

de vermindering van de rechtsplegingsvergoeding tot een vierde in geval van betaling na inschrijving op de rol, is toepasselijk op *alle* rechtsplegingsvergoedingen en niet alleen op die welke verschuldigd is wanneer de eis strekt tot betaling van een geldsom van meer dan 100.000 fr. (Vred. Antwerpen, 21 mei 1982, *R.W.*, 1983-84, 2627, noot; *anders*: Vred. Borgerhout, 31 oktober 1979, *R.W.*, 1979-80, 1654, noot J.L.).

6) Kort geding

39. De toekenning van provisionele bedragen in kort geding is gaandeweg ingeburgerd (zie «Kroniek 1980-82», *R.W.*, 1982-83, 1442, nr. 53; «Kroniek 1982-83», *R.W.*, 1983-84, 1474, nr. 41; Schuermans, L. e.a., «Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad. Schade en schadeloosstelling», *T.P.R.*, 1984, (511), 584-588, nr. 23). De rechter in kort geding kan een partij veroordelen tot betaling van een provisie op een som waarvan de eisbaarheid als zodanig geen twijfel laat (Kort ged. Rb. Antwerpen, 22 oktober 1982, *R.W.*, 1983-84, 1015; zie tevens: Kort ged. Kh. Brussel, 15 maart 1983, *T.B.H.*, 1984, 86, noot). Aldus kan een provisie op een gevorderde schadevergoeding in kort geding slechts toegekend worden, indien de aansprakelijkheid van de verwerende partij onbetwistbaar vaststaat (Luik, 8 maart 1984, *Jur. Liège*, 1984, 189, noot de Leval, G.). Omdat deze maatregel de partijen een definitieve en onherstelbare schade kan berokkenen, werd er daarentegen in kort geding geen provisioneel bedrag toegekend (Kort ged. Rb. Antwerpen, 5 januari 1983, *R.W.*, 1983-84, 374). De rechter over de grond van de zaak is nochtans hoegenaamd niet gehouden door wat de rechter in kort geding beslist heeft (Kort ged. Kh. Gent, 10 november 1982, *R.W.*, 1983-84, 1094; De Groeve, Th., «De beschikking bij voorraad en de verhouding van het kort geding tot het bodemgeschil — Over de interpretatie van de artt. 584 en 1039 Ger. W.», *Jura Falconis*, 1983-84, 123-143).

40. Het pleidooi van D. Lindemans voor het bevelen van nieuwe maatregelen in kort geding, terwijl het hoger beroep tegen een vorige beschikking nog hangende is («Nieuwe maatregelen in kort geding in geval van hoger beroep tegen een vorige beschikking», *R.W.*, 1982-83, 1059-1062), vindt weinig gehoor (zie nochtans: Kort ged. Rb. Gent, 20 mei 1983, *R.W.*, 1983-84, 1303, noot): ofwel verklaart de kortgedingrechter zich onbevoegd (Kort ged. Rb. Luik, 26 januari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 70), ofwel wordt de eis als ontoelaatbaar afgewezen (Kort ged. Rb. Mechelen, 27 mei 1982, *R.W.*, 1983-84, 261, noot), dit alles ingevolge het devolutief karakter van het hoger beroep, ook indien de nieuwe eis in kort geding steunt op nieuwe feiten of omstandigheden. Al mag de appelrechter in kort geding inderdaad rekening houden met feiten die zich hebben voorgedaan na de uitspraak van de eerste rechter (Brussel, 21 september 1983, *R.P.S.*, 1983, 309, noot), toch kan de urgentie een nieuwe tussenkomst van de rechter in kort geding rechtvaardigen. Zo ook kan de rechter in kort geding een onderzoeksmaatregel bevelen in afwachting van een uitspraak van de appelrechter over de grond van de zaak, al werd deze maatregel door de eerste rechter juist afgewezen (Kort ged. Kh. Verviers, 18 oktober 1983, *Jur. Liège*, 1983, 571; *anders*: Luik, 16 juni 1983, *Jur. Liège*, 1983, 445). Vanzelfsprekend moet de urgentie op het ogenblik van de

uitspraak vaststaan (Kort ged. Kh. Brugge, 15 januari 1982 *R.W.*, 1982-83, 2784). Er is urgentie wanneer er een reële en beduidende schade te vrezen valt, die daarom nog niet onherstelbaar en actueel moet zijn (Kort ged. Kh. Gent, 10 november 1982, *R.W.*, 1983-84, 1094). De eiser mag echter zelf niet nalatig zijn geweest (vgl. Kort ged. Rb. Hoei, 24 november 1977, *J.T.*, 1978, 207). Het stilzitten van de eiser in kort geding schept een weerlegbaar vermoeden dat de zaak niet urgent is (zie Brussel, 5 september 1983, *T.B.H.*, 1984, 353).

41. In geval van volstreekte noodzakelijkheid biedt art. 584, 3e lid, Ger. W. de mogelijkheid een eis in kort geding in te leiden bij eenzijdig verzoekschrift. Het Hof van Cassatie heeft het toepassingsgebied sterk beperkt: zelfs wanneer deze procedure door de aard zelf van de gevraagde maatregel kan worden verantwoord, toch mag bij gebrek aan volstreekte noodzakelijkheid de vordering in kort geding niet bij wege van eenzijdig verzoekschrift ingediend worden (Cass., 13 juni 1975, *R.W.*, 1975-76, 1322; voor een ruimere opvatting: Voorz. Kh. Kortrijk, 16 juni 1983, *T.B.H.*, 1983, 672). Volstreekte noodzakelijkheid is aanwezig, wanneer zelfs een miniem uitstel de gevraagde maatregel in het gedrang zou brengen (Verougstraete, I., «Het kort geding, Recente trends», *T.P.R.*, 1980, (258), 275, nr. 31). Voorbeelden uit de rechtspraak tonen aan dat de geadieerde voorzitter blijk moet geven van enige argwaan, wanneer hem gevraagd wordt wegens «volstreekte noodzakelijkheid» een beschikking op eenzijdig verzoekschrift te geven: ernstig kan betwijfeld worden dat de voorzitter van de rechtbank op eenzijdig verzoekschrift aan een uitgever het verbod kan opleggen een boek of een tijdschrift te verspreiden onder verbeurte van een dwangsom (zie nochtans: Voorz. Rb. Antwerpen, 13 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 1991, noot Voorhoof, D. en Baert, J., «Verbod van het verspreiden van een boek?»; zie tevens Kort ged. Kh. Brussel, 7 februari 1984, *J.T.*, 1984, 345, noot Van Bunn, L.).

B. Rechtsmiddelen

42. Geen stilzwijgende berusting in een vonnis kan afgeleid worden uit de betaling van de gerechtskosten (Rb. Namen, 8 november 1983, *Rev. rég. Dr.*, 1984, 218). Een advocaat kan niet namens zijn cliënt op geldige wijze berusten in een rechterlijke beslissing, als hij daartoe geen bijzondere volmacht heeft gekregen (Cass., 1 december 1983, *R.W.*, 1984-85, 835, noot; Antwerpen, 17 november 1982, *R.W.*, 1983-84, 2636, noot; Lambert, P., *Règles et usages de la profession d'avocat au barreau de Bruxelles*, Brussel, 1980, 241; Mahieu, M. en Baudrez, J., *De Belgische advocatuur*, Kuurne, 1980, 490, nr. 2105).

43. De dubbele aanleg is geen algemeen rechtsbeginsel (Cass., 21 januari 1983, *R.W.*, 1982-83, 2546; Cass., 3 oktober 1983, *T.S.R.*, 1983, 492; Verougstraete, I., a.w., in *De Vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces*, Geinger, H. (ed.) Antwerpen, 1984, (109), 117, nr. 12). Toch zijn zelfs beslissingen of maatregelen van inwendige aard, zoals uitstel, vatbaar voor verzet of hoger beroep wanneer de rechter een vraagpunt van feitelijke of juridische aard beslecht of reeds een beslissing daarover wijst (Cass., 3 oktober 1983, *R.W.*, 1984-85, 752, noot; vgl. Vandeplas, A., «Beschikkingen of maatregelen van inwen-

dige aard», *R.W.*, 1983-84, 1561-1562). Tegen ieder vonnis alvorens recht te doen kan hoger beroep worden ingesteld tegelijkertijd als tegen het eindvonnis. Art. 1055 Ger. W. maakt ter zake geen onderscheid naargelang de termijn om hoger beroep in te stellen tegen dit vonnis al dan niet verstreken is, in dit vonnis al dan niet is berust of dit vonnis al dan niet zonder voorbehoud ten uitvoer is gelegd (Cass., 22 april 1983, *R.W.*, 1983-84, 2602, noot; zie Cass., 6 december 1974, *R.W.*, 1974-75, 1436; Le Paige, A., *Handboek voor gerechtelijk recht*, IV, *Rechtsmiddelen*, Antwerpen, 1973, 66, nr. 70).

44. Talrijk zijn de beslissingen over een nietigheidsgrond in de akte van hoger beroep. Terecht werd op de eerste plaats beslist dat de vorm van de akte van hoger beroep niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven. De nietigheid van de akte van hoger beroep kan derhalve niet uitgesproken worden (Luik, 13 januari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 111, noot de Leval, G.). Het hoger beroep kan evenmin ontoelaatbaar verklaard worden, wanneer het niet bij gerechtsdeurwaardersexploot betekend werd aan de tegenpartij die in eerste aanleg verstek liet gaan (*anders*: Brussel, 10 november 1981, *Pas.*, 1982, II, 42). Met het oog op een goede procesorde kan de appelrechter enkel bevelen dat het hoger beroep aan de niet verschenen partij bij gerechtsdeurwaardersexploot betekend wordt (Brussel, 16 december 1981, *Pas.*, 1982, II, 47). Daarentegen is de akte van hoger beroep wél nietig, indien deze de inleidingszitting en de grieven in de wettelijk voorgeschreven gevallen niet vermeldt, althans wanneer de belangen van de verweerder in hoger beroep hierdoor geschonden worden (Gent, 9 december 1981, *R.W.*, 1983-84, 249, goedkeurende noot Decoinck, B., «Motivering van de akte van hoger beroep»; Luik, 16 februari 1983, *Jur. Liège*, 1983, 393; Cass., 9 december 1983, *R.W.*, 1984-85, 837, noot; Kohl, A., a.w., *R.P.D.B.*, Compl. VI, nr. 670). Wie in de akte van hoger beroep de inleidingszitting vermeldt, hoewel hij daartoe niet verplicht is, miskent de artt. 1057, 7°, en 1063 Ger. W. niet (Cass., 4 februari 1983, *R.W.*, 1983-84, 1148).

45. De devolutieve werking van het hoger beroep raakt de openbare orde en is derhalve onafhankelijk van de wil van de partijen (Arbh. Antwerpen, 21 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 2563; zie Cass., 10 maart 1955, *Pas.*, 1955, I, 760). Het hoger beroep maakt het geschil zelf bij de appelrechter aanhangig (art. 1068 Ger. W.). Het hoger beroep tegen een vonnis waarbij de eerste rechter zich bevoegd verklaart om van de eis kennis te nemen, maakt bij bevestiging het geschil zelf eveneens aanhangig bij de appelrechter (Cass., 24 december 1982, *R.W.*, 1983-84, 1001; Kohl, A., «Effet dévolutif de l'appel sous l'empire du Code Judiciaire. Application en cas d'appel d'un jugement d'incompétence», *R.C.J.B.*, 1973, 503, nr. 24). De rechter kan over de grond van de zaak uitspraak doen, wanneer de partijen, hetzij voor de eerste rechter, hetzij voor de appelrechter, conclusies hebben genomen over de zaak zelf (art. 1071 Ger. W.) (Cass., 24 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 1344). De appelrechter moet bijgevolg eventueel antwoorden op de conclusies neergelegd voor de eerste rechter (Verougstraete, I., a.w., 125, nr. 22). De appelrechter verwijst de zaak alleen dan naar de eerste rechter, indien hij, zelfs gedeeltelijk, een in het aangevochten vonnis bevolen onderzoeksmaatregel bevestigt, zelfs indien het hoger beroep niet ge-

richt was tegen de onderzoeksmaatregel zelf (Cass., 13 januari 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 468; Cass., 28 april 1980, *R.W.*, 1980-81, 1002). Het begrip «onderzoeksmaatregel» mag niet ruim opgevat worden. De heropening van het debat is geen onderzoeksmaatregel in de zin van art. 1068, tweede lid, Ger. W. (Cass., 24 december 1982, *R.W.*, 1983-84, 1024 en 1351; Cass., 2 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 2047). De beslissing waarbij de rechter de zaak uitstelt opdat de partijen erover nader concluderen, is evenmin een onderzoeksmaatregel (Cass., 3 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 2126, noot). Inzake faillissement wordt de devolutieve werking van het hoger beroep nog vaak doorbroken (zie «Kroniek 1980-1982», *R.W.*, 1982-83, 1444, nr. 63). Aldus werd beslist dat art. 1068 Ger. W. geen toepassing vindt, wanneer het hoger beroep is ingesteld tegen een vonnis van ambtshalve faillietverklaring (Brussel, 20 oktober 1983, *T.B.H.*, 1984, 205, noot Y.D.; zie tevens Brussel, 22 juni 1983, *R.W.*, 1983-84, 1816).

V. Bijzondere rechtsplegingen

1) Vorderingen van echtgenoten

46. Hoger beroep tegen een beschikking op een vordering gegrond op de artt. 214, 215, 216, 221, 223, 1420, 1421, 1426, 1441, 1463 en 1469 B.W. wordt ingesteld binnen een maand na de kennisgeving van de beslissing. De termijn wordt gerekend vanaf de dag na die van de toezending van de beslissing door de griffier (Cass., 24 december 1982, *R.W.*, 1983-84, 1023, noot; anders: Rb. Gent, 1 februari 1979, *R.W.*, 1979-80, 1945, noot *contra* Laenens, J.). De datum van afgifte van de gerechtsbrief aan de post geldt als datum van kennisgeving («Kroniek 1980-1982», *R.W.*, 1982-83, 1428, nr. 10).

2) Echtscheidingen

47. Kan de echtscheidingsgrond in elke stand van het geding gewijzigd worden? De rechtspraak geeft een verdeeld antwoord. Enerzijds wordt deze wijziging toelaatbaar geacht, op voorwaarde dat het inleidend verzoekschrift het materieel feit waarop eiser zich beroept, vermeldt: een echtscheidingsgrond op grond van art. 231 B.W. (grove beledigingen) kan slechts gewijzigd worden in een eis op grond van art. 232 B.W., indien de feitelijke scheiding in de inleidende akte gesteld is (Brussel, 19 oktober 1983, *T. Not.*, 1984, 57, noot, en *Rev.Trim.Dr.Fam.*, 1984, 355, adv. O.M., noot). Het komt er derhalve op aan zoveel mogelijk feiten te stellen in het inleidend verzoekschrift (Rb. Hoei, 9 april 1984, *Jur. Liège*, 1984, 319). Een nieuw feit komt als grond tot echtscheiding slechts in aanmerking, indien het een aanvulling of verduidelijking uitmaakt van een of meer bewezen feiten waarop het verzoekschrift is gebaseerd (Rb. Turnhout, 9 september 1982, *Turn.Rechtsl.*, 1984, 85, bevest. Antwerpen, 8 februari 1983, *Turnh. Rechtsl.*, 1984, 88; vgl. Antwerpen, 4 maart 1981, *R.W.*, 1981-82, 1350, noot; in dezelfde zin: Senaev, P., «De wijziging van de juridische kwalificatie van een vordering tot echtscheiding», *R.W.*, 1982-83, 587-589). Anderzijds wordt een soepele toepassing van art. 807 Ger. W. bepleit. De echtscheiding kan worden toegestaan op grond van overspel, hoewel dit feit niet was aangevoerd in het inleidend verzoekschrift

dat enkel gewag maakte van grove beledigingen (Rb. Luik, 10 mei 1983, *Jur. Liège*, 1983, 359 en *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1983, 405). Zo ook kan een echtscheidingsgrond op grond van grove beledigingen gewijzigd worden in een echtscheidingsgrond op grond van feitelijke scheiding van meer dan vijf jaar (Rb. Luik, 26 januari 1984, *Jur. Liège*, 1984, 126; zie tevens: Bax, M., «Het lot van de vordering tot echtscheiding op grond van feiten van na het indienen van het verzoekschrift», *R.W.*, 1977-78, 1644-1647; de Leval, G., «Divorce pour cause déterminée. Procédure», in *Le contentieux conjugal*, Luik, 1984, 122).

48. De echtgenoot-eiser die naliet na het verstrijken van de schorsingstermijn ten gronde te dagvaarden, werd van zijn eis vervallen verklaard (Rb. Turnhout, 7 oktober 1982, *Turn. Rechtsl.*, 1983, 84). Toch wordt deze passiviteit hoegenaamd niet wettelijk gesanctioneerd (Luik, 14 november 1983, *Jur. Liège*, 1984, 63, adv. O.M. en noot de Leval, G.; de Leval, G., a.w., in *Le Contentieux conjugal*, 127).

49. Hoofd- en tegeneis in echtscheiding behouden hun zelfstandigheid, al worden ze beslecht in één vonnis. De gevolgen van dit beginsel zijn verregaand. Worden beide eisen ingewilligd, dan is een dubbele overschrijving van het vonnis bij de ambtenaar van de burgerlijke stand noodzakelijk (Brussel, 24 mei 1982, *R.W.*, 1983-84, 1774). Werd hoger beroep ingesteld tegen de beslissing inzake de hoofdeis, dan is het incidenteel hoger beroep tegen de beslissing inzake de tegeneis ontoelaatbaar (Brussel, 25 mei 1982, *R.W.*, 1983-84, 1558).

50. In geval van overmacht kan de echtgenoot-eiser bij gebrek aan een tijdige overschrijving van het echtscheidingsvonnis van het verval ontheven worden. Het Hof van Cassatie kan ter zake nagaan of de feitenrechter op grond van de door hem vastgestelde feiten een juiste toepassing heeft gemaakt van voormeld beginsel (Cass., 20 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 2633; vgl. Brussel, 4 februari 1980, *R.W.*, 1981-82, 1681; Brussel, 3 februari 1981, *R.W.*, 1981-82, 2103, noot Laenens, J.; anders: Gent, 14 juni 1979, *R.W.*, 1980-81, 1208; zie «Kroniek 1980-82», *R.W.*, 1982-83, 1447, nr. 72).

51. De grootouders blijven vaak in de kou staan, willen zij, tijdens de echtscheidingsprocedure van hun kinderen, een bezoekrecht ten aanzien van hun kleinkinderen verkrijgen. Hun vrijwillige verschijning in het kort geding ingeleid overeenkomstig art. 1280 Ger. W. werd ontoelaatbaar verklaard (Kort ged. Rb. Doornik, 28 mei 1982, *Rev.Trim.Dr.Fam.*, 1984, 86, noot; zie Brussel, 5 december 1978, *Rev.Trim.Dr.Fam.*, 1981, 326). Zij kunnen geen bezoekrecht opeisen in het kader van de te nemen voorlopige maatregelen tijdens de echtscheidingsprocedure van de echtscheidende ouders (Gent, 22 april 1983, *R.W.*, 1983-84, 94, andersluidend adv. De Wilde; Kort ged. Rb. Brugge, 10 maart 1982, *R.W.*, 1982-83, 1321, noot *contra* Senaev, P.). Dit standpunt werd reeds terecht betreurd (Senaev, P., «De volstreekte bevoegdheid inzake de vordering van de grootouders tijdens de echtscheidingsprocedure van de ouders», *R.W.*, 1982-83, 1323-1327; vgl. nochtans: Kort ged. Rb. Antwerpen, 25 april 1980, *Rev.Trim.Dr.Fam.*, 1981, 329, noot de Leval, G., «Le droit d'action des grandparents en période de divorce»).

52. Inzake echtscheiding door onderlinge toestemming mogen de rechtbank en het openbaar ministerie in beginsel enkel de voorwaarden vermeld in art. 1297 Ger. W. nagaan

(Luik, 27 juni 1983, *Jur. Liège*, 1983, 493, goedkeurende noot Panier, Chr., «Le rôle du ministère public et des juges du fond dans la procédure de divorce par consentement mutuel», en *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1983, 300, goedkeurende noot Renchon, J.L., «Les clauses relatives à l'exercice conjoint de l'autorité parentale dans les conventions préalables au divorce par consentement mutuel»; Bourseau, R., «Divorce par consentement mutuel, in *Le contentieux conjugal*, (155), 162, nr. 7). Niettemin blijven de bedingen in de voorafgaande overeenkomst aan een onderzoek onderworpen. Aldus werd beslist dat een beding dat erop neer komt dat de vader volledig wordt ontheven van enige onderhoudsverplichting, niet aan het vereiste gesteld door art. 1288, 3°, Ger. W. beantwoordt (Brussel, 4 december 1981, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1982, 229, noot; Brussel, 23 december 1981, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1982, 234, noot). Het Hof van Cassatie is daarentegen van oordeel dat het beding waarbij de echtgenoten overeenkomen dat een van hen voor het geheel zal bijdragen in de kosten van onderhoud en opvoeding van de kinderen rechtsgeldig is (Cass., 8 oktober 1982, *R.W.*, 1983-84, 1193, noot Poppelmon, A., «Onderhoudsplicht en onderhoudsbijdrage ten behoeve van minderjarige kinderen na echtscheiding door onderlinge toestemming», en *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1983, 387, noot Renchon, J.L.). Een regeling waarbij het bestuur over de persoon en de goederen van de kinderen afwisselend aan de moeder en aan de vader wordt toegekend, werd eveneens strijdig geacht met art. 1288 Ger. W. (Rb. Luik, 26 mei 1983, *Jur. Liège*, 1983, 348, adv. Goosse, J., gewijzigd door Luik, 27 juni 1983, t.a.p.). Conventioneel de gerechtskosten ten laste leggen van de partij die de procedure van echtscheiding stopzet, werd strijdig geacht met de openbare orde (Vred. Merkssem, 9 december 1982, *R.W.*, 1982-83, 2359, noot *contra* J.P.). Tegenbrieven bij de regeling van de rechten van de echtgenoten in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming, werden nietig verklaard (Rb. Hasselt, 29 maart 1983, *R.W.*, 1983-84, 2897, noot; Pintens, W., «Tegenbrieven bij de regeling van de rechten van beide echtgenoten in het raam van een echtscheiding door onderlinge toestemming», *R.W.*, 1978-79, 1055-1058). De rechter in kort geding kan tijdens de procedure de voorafgaande overeenkomst niet wijzigen tegen de wil van de partijen in (Kort ged. Rb. Verviers, 18 maart 1982, *Jur. Liège*, 1983, 121).

3) Dwangsom

53. De rechter kan slechts op vordering van een van de partijen de wederpartij veroordelen tot een dwangsom (art. 1385bis Ger. W.). Bedoelde partij is echter niet verplicht het bedrag en de modaliteiten van de dwangsom aan te geven. Deze kunnen aan het gezag van de rechter worden overgelaten (Benelux-Gerechtshof, 2 april 1984, *R.W.*, 1983-84, 2681, concl. adv. gen. Krings).

54. Het Hof van Cassatie heeft het ruim toepassingsgebied van de dwangsom verengd. De Raad van State had zich in het arrest *Zoete* bevoegd verklaard tot het opleggen van een dwangsom ten einde de uitvoering van zijn arresten te waarborgen (R.v.St., 8 juli 1982, *R.W.*, 1982-83, 1633). Dit arrest werd echter door het Hof van Cassatie vernietigd: de Raad van State is naar aanleiding van annulatieverzoeken niet bevoegd zich uit te spreken nopens een te

verlenen rechtsherstel, noch nopens een dwangsom opgelegd in geval van niet-naleving van een vernietigingsarrest. Alleen de rechtbanken en hoven bezitten die bevoegdheid (Cass., 23 maart 1984, *R.W.*, 1984-85, 15, concl. proc. gen. Krings, noot; cf. Marcel Storme, «Zoute nootjes bij 'zoete' arresten», en A. Van Oevelen, «Tot hoe ver mag het door de Raad van State verleende rechtsherstel gaan?», Enige beschouwingen bij een cassatiearrest van 23 maart 1984, *R.W.*, 1984-85, 1409 e.v.). De strafrechter had zich eveneens bevoegd verklaard om een dwangsom toe te kennen op verzoek van een burgerlijke partij (Corr. Luik, 27 september 1982, *J.T.*, 1983, 429). Aan deze rechtspraak heeft het Hof van Cassatie eveneens een einde gemaakt. De strafrechter kan geen herhalingsverbod uitspreken onder verbeurte van een dwangsom die aan de burgerlijke partij toekomt (Cass., 4 januari 1984, *R.W.*, 1984-85, 536, noot Voorhoof, D., *T.B.H.*, 1984, 411, noot Ballon, G.L., «Le juge répressif et l'astreinte», en *Jur. Liège*, 1984, 105, noot).

55. Een dwangsom kan niet worden opgelegd ten aanzien van de vorderingen ter zake van de nakoming van de arbeidsovereenkomsten (art. 1385bis, 1e lid, *in fine* Ger. W.). Een werkgever kan niettemin wél veroordeeld worden tot betaling van een dwangsom voor het geval hij de gevorderde sociale documenten niet aflevert. De nakoming van de wetbepalingen die aan de werkgever de aflevering van sociale documenten opleggen, betreft immers geen «vordering ter zake van de nakoming van de arbeidsovereenkomsten» als bedoeld in art. 1385bis Ger. W. Zij vloeit niet voort uit de Arbeidsovereenkomstenwet of uit de C.A.O.-wet (Arbrb. Antwerpen, 7 februari 1983, *R.W.*, 1983-84, 1155, noot Ballon, G.L., «De dwangsom bij vorderingen tot nakoming van een arbeidsovereenkomst»; Collin, D., «L'astreinte en matière sociale. Point sur l'état de la jurisprudence», *Ann.Fac.Dr.Liège*, 1984, 89-99).

56. Het tot een dwangsom veroordelend vonnis geldt als titel tot invordering. Een nieuwe veroordeling hoeft niet te worden uitgesproken (Beslagn. Gent, 24 januari 1983, *R.W.*, 1983-84, 1423, noot Storme, M., «De titel van de dwangsom»).

VI. Bewarende beslagen en executie

57. Wanneer het loon (of bepaalde uitkering of vergoeding) gestort wordt op een bankrekening, wordt de beperkte beslagbaarheid betwist (artt. 1409 en 1410 Ger. W.). Enerzijds werd beslist dat art. 1409 Ger. W. niet van toepassing is op een beslag op een bankrekening, al wordt op deze rekening het loon van de beslagene gestort (Beslagn. Brussel, 24 mei 1982, *Soc. Kron.*, 1983, 310; in dezelfde zin: Willems, A., «Saisissabilité d'un compte bancaire ou postal alimenté par des salaires ou pensions», *Soc. Kron.*, 1983, 273). Anderzijds werd gevonnis dat het creditsaldo van een bankrekening niet vatbaar is voor beslag wanneer het onbetwistbaar zijn oorsprong vindt in de girale overschrijving van gezinsbijdragen (Beslagn. Antwerpen, 8 maart 1984, *R.W.*, 1984-85, 615, noot *contra* Bataille, I. en Coeckelbergh, D.). Het loon (of uitkering of vergoeding) moet echter individualiseerbaar gebleven zijn (Top, F., «Loonbeslag, loondelegatie en loonoverdracht», *T.P.R.*, 1983, (363), 369, nr. 14; vgl. Huisman, F. en Troclet, M., «La rémunération: saisie et cession», *J.T.T.*, 1983, (41),

50, nrs. 100-101; Ledoux, J.L., *Les saisies*, Brussel, 1984, 33, nr. 61).

58. De vraag of urgentie vereist is voor elk bewarend beslag, ook wanneer het krachtens een vonnis gelegd wordt, blijft de rechtspraak verdelen (zie «Kroniek 1980-82», *R.W.*, 1982-83, 1448, nr. 79). Al geldt een vonnis als toelating om bewarend beslag te leggen toch kan het slechts in spoedeisende gevallen gelegd worden (Antwerpen, 1 juni 1982, *R.W.*, 1983-84, 2691; Antwerpen, 18 mei 1983, *R.W.*; 1983-84, 2693). Deze stelling werd echter aangevochten: ze legt een bijkomende voorwaarde op waarin de wet niet heeft voorzien (Antwerpen, 13 april 1983, *R.W.*, 1983-84, 2692, noot; Beslagr. Kortrijk, 24 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 1564). Dit laatste standpunt wordt niet gedeeld door het Hof van Cassatie (14 september 1984, nr. 4245, nog niet gepubliceerd): wanneer de beslagrechter kennis neemt van een vordering tot opheffing van een krachtens een vonnis gelegd bewarend beslag, op grond van art. 1420 Ger. W., kan hij over de urgentie ervan oordelen.

59. Moet de derde-beslagene de rechtsgeldigheid van een beslag onder derden in zijn handen beoordelen? Terwijl het Hof van Beroep te Antwerpen deze verplichting oplegde, alvast wanneer bewarend beslag onder derden gelegd werd op grond van authentieke of onderhandse stukken (Antwerpen, 14 februari 1978, *R.W.*, 1983-84, 811), meent het Hof van Beroep te Brussel dat de derde-beslagene zich niet hoeft uit te spreken over de rechtsgeldigheid van het beslag (Brussel, 10 februari 1984, *J.T.*, 1984, 365; zie m.b.t. deze problematiek: Stranart, A.M., «La saisie-arêt», in *Les voies conservatoires et d'exécution. Bilan et*

perspectives, Fettweis, A. en Gutt, E. (ed.), Brussel, 1982, (83), 97-98).

60. Is de beschikking van de beslagrechter inzake revindicatie van rechtswege uitvoerbaar bij voorraad? Hierover zijn rechtspraak en rechtsleer het duidelijk oneens. In beginsel zijn de beschikkingen van de beslagrechter van rechtswege uitvoerbaar bij voorraad. De uitvoerbaarheid bij voorraad toekennen aan een vonnis inzake revindicatie, waarbij de beslagrechter over de grond van de zaak uitspraak doet, lijkt onverenigbaar met de aard en het wezen van deze procedure (Beslagr. Turnhout, 25 maart 1982, *R.W.*, 1983-84, 304, goedkeurende noot Laenens, J.; *anders*: Beslagr. Antwerpen, 30 december 1982, *R.W.*, 1983-84, 307, noot).

61. De neerleggingstermijn voor het verzoekschrift tot benoeming van een notaris die belast wordt met de veiling van de in beslag genomen onroerende goederen en met de rangregeling, is niet op straffe van verval voorgeschreven (Gent, 30 juni 1983, *T. Not.*, 1983, 270, noot De Vroe, J., en *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1984, 220, noot; Engels, Chr., *Het uitvoerend beslag op onroerend goed*, nr. 277). Deze notaris heeft het recht om zich tot de beslagrechter te wenden, ten einde het bezichtigingsrecht te doen regelen (Gent, 8 september 1983, *R.W.*, 1983-84, 1222, noot Engels, Chr.; de Leval, G., «Au sujet de l'expulsion du saisi lors de la saisie-exécution. Exécution immobilière», *Jur. Liège*, 1981, 398-399).

Jean LAENENS
U.I. Antwerpen

RECHTSPRAAK

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

19 JUNI 1984

President: de h. Mackenzie Stuart
Advocaat-generaal: Sir Gordon Slynn

Cognossement — Bevoegdheidsbeding — Art. 17 EEX — 1. Geldigheidsvereisten — 2. Gelding tussen vervoerder en derde-houder.

Partenreederei ms. Tilly Russ e.a. t/ B.V. Haven- & Vervoerbedrijf Nova e.a.

Conclusie van advocaat-generaal Sir Gordon Slynn

Goeminne Hout NV, een Belgische onderneming, is houder van twee cognossementen voor de consignatie van hout dat zij in Canada had gekocht en dat van daaruit per schip werd vervoerd. Toen het hout op 7 september 1976 in Antwerpen aankwam, bleek dat enkele planken ontbraken. Goeminne Hout en haar agenten daagden de rederij voor de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen. De rederij voerde aan, dat de cognossementen de bepaling bevatten

«4(e) Any dispute arising under this bill of lading shall be decided by the Hamburg Courts»; krachtens artikel 17 van het Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, zou de Antwerpse rechter derhalve niet bevoegd zijn. Deze exceptie werd door de rechtbank van koophandel, en op 7 oktober 1981 ook door het hof van beroep, verworpen. De zaak werd vervolgens aanhangig gemaakt voor het Hof van Cassatie; deze instantie heeft de behandeling van de zaak geschorst en het Hof van Justitie de volgende prejudiciële vraag voorgelegd:

«Kan, rekening houdend met de ter zake algemeen geldende gebruiken, het door de zeevervoerder aan de inlander afgegeven cognossement beschouwd worden als een in artikel 17 van het Verdrag van 27 september 1968, betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, bedoelde 'schriftelijke overeenkomst' of 'schriftelijk bevestigde overeenkomst' tussen partijen en, zo ja, geldt zulks ook ten aanzien van de derde-houder van het cognossement?».

Artikel 17 Executieverdrag, een uitzondering op de algemene regel dat de verweerder die woonplaats heeft op het grondgebied van een verdragsluitende staat, voor de rechters van die staat en — ten aanzien van bepaalde verbinte-

nissen — voor de in de artikelen 5 en 6 genoemde rechters kan worden opgeroepen, kent, behoudens bepaalde uitzonderingen, exclusieve bevoegdheid toe aan de rechter van een verdragsluitende staat, indien partijen, van wie er tenminste één woonplaats heeft in het gebied van een verdragsluitende staat, bij schriftelijke overeenkomst of bij schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst zijn overeengekomen dat die rechter bevoegd is om kennis te nemen van geschillen welke naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan.

De Franse versie, die mijns inziens overeenstemt met andere versies, luidt: «par une convention écrite ou par une convention verbale confirmée par écrit». Ik geloof niet, dat voor de onderhavige zaak onderscheid moet worden gemaakt tussen het Engelse «evidenced in writing» en het Franse «confirmée par écrit».

Artikel 17 is gewijzigd bij het Verdrag van 9 oktober 1978 inzake de toetreding van het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk tot het Executieverdrag. Volgens de nieuwe versie van artikel 17 moet de overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter worden gesloten «hetzij bij een schriftelijke overeenkomst, hetzij bij een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst, hetzij, in de internationale handel, in een vorm die wordt toegelaten door de gebruiken op dit gebied en die partijen kennen of geacht worden te kennen». Deze nieuwe versie is evenwel nog niet in werking getreden, zodat zij mijns inziens nog niet bepalend is voor de vraag, in welke vorm een bevoegdheidsbeding moet worden opgesteld.

In zijn huidige versie vereist artikel 17 derhalve, dat de instemming met de keuze van een bepaalde rechter wordt aangetoond; het schrijft voor op welke manieren die instemming kan worden bewezen. Het staat aan de nationale rechter om overeenkomstig zijn nationale recht te bepalen, of er een overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter bestaat, wat de omvang en de gevolgen van die overeenkomst zijn, en hoe het geschil tussen partijen moet worden beslecht. Wat onder een «schriftelijke» of «schriftelijk bevestigde» mondelinge overeenkomst moet worden verstaan, met andere woorden, hoe het bestaan van de overeenkomst kan worden bewezen, is een zaak van gemeenschapsrecht, waarover het Hof van Justitie in laatste instantie dient te beslissen. Zo niet, dan zouden de in artikel 17 gestelde vormvereisten door de rechters van de verschillende Lid-Staten wellicht op uiteenlopende wijze worden uitgelegd, waardoor de met het Executieverdrag nagestreefde eenvormigheid niet zou worden bereikt.

Mijns inziens staat het dan ook niet aan het Hof van Justitie om zich krachtens het Executieverdrag uit te spreken over de omvangrijke vraag, of een cognossement kan (laat staan in dit geval moet) worden aangemerkt als een vervoerovereenkomst of een schriftelijke bevestiging van een mondelinge vervoerovereenkomst, dan wel of — zoals in casu gesteld — het een louter ontvangstbewijs voor verschepte goederen vormt of een van de vervoerovereenkomst losstaand document dat recht geeft op afgifte van de goederen. Dit is een kwestie van nationaal recht. De enige vraag is, of het cognossement kan worden aangemerkt als een overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter of als een bevestiging daarvan.

Met betrekking tot deze met het Executieverdrag samenhangende vraag heeft het Hof reeds als voornaamste regel

gesteld, dat de rechter van een verdragsluitende staat slechts geldig bevoegd kan worden verklaard, indien daartoe wilsovereenstemming tussen partijen bestaat, die «duidelijk en nauwkeurig tot uiting komt». Het Hof heeft verklaard, «dat de vormvereisten van artikel 17 ten doel hebben te waarborgen dat de wilsovereenstemming tussen partijen inderdaad vaststaat» (arresten van 14 december 1976, zaak 24/76, Estasis Salotti, en zaak 25/76, Segoura, *Jurispr.*, 1976, 1831 en 1851). Aan de voorwaarde van daadwerkelijke wilsovereenstemming kan derhalve zijn voldaan, indien het beding tot aanwijzing van de bevoegde rechter in de overeenkomst zelf of in de schriftelijke bevestiging daarvan voorkomt, dan wel indien er uitdrukkelijk naar wordt verwezen of indien het wordt vermeld in duidelijk en uitdrukkelijk in de overeenkomst opgenomen voorwaarden. Er moet een voldoende duidelijke en uitdrukkelijke verwijzing zijn opgenomen naar voorwaarden waarbij een bepaalde rechter bevoegd wordt verklaard; de wederpartij moet zich daarvan redelijkerwijs in kennis kunnen stellen. Indien sprake is van een mondelinge overeenkomst, die uitdrukkelijk voorwaarden omvat waarin een bevoegdheidsbeding is opgenomen, moet de schriftelijke bevestiging uitdrukkelijk, of naar mijn oordeel impliciet, naar die voorwaarden verwijzen. Evenwel behoeft aan deze basisregels wellicht niet te worden voldaan in geval van lopende handelsbetrekkingen tussen partijen die reeds de aanwijzing van een bevoegde rechter omvatten en waarin een partij in strijd zou handelen met de goede trouw, indien zij zich zou beroepen op niet-ervulling van de formaliteiten van artikel 17. Behalve naar de twee hiervoor vermelde zaken, kan ik hier verwijzen naar zaak 23/78, Meeth, *Jurispr.*, 1978, 2133, r.o. 5; zaak 784/79, Porta-Leasing, *Jurispr.*, 1980, 1517, r.o. 5-7; zaak 150/80, Elefanten Schuh, *Jurispr.*, 1981, 1671, r.o. 25 en 26; en zaak 201/82, Gerling Konzern Spezial Kreditversicherung, r.o. 14, 15, 17-18 en 20).

Samenvattend kan derhalve aan de vormvereisten van artikel 17 zijn voldaan, indien een partij werkelijk wist dat een bevoegdheidsbeding was opgenomen of indien hem op de opnemings van een dergelijk beding was gewezen en hij zich van de inhoud ervan redelijkerwijs in kennis kon stellen.

De overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter kan zijn neergelegd in de oorspronkelijke overeenkomst tussen partijen (verkoop van goederen, zeevervoer, leasing). Zij kan ook door wijziging van de oorspronkelijke overeenkomst daarin worden opgenomen dan wel zijn vervat in een afzonderlijk contract tot aanwijzing van de rechter die bevoegd is om kennis te nemen van bepaalde geschillen. De rechterkeuze zal alleen gelden voor geschillen die ontstaan uit de met het bevoegdheidsbeding beoogde bijzondere rechtsbetrekking, ofschoon zij ook geschillen kan omvatten waarin het gaat om uit de oorspronkelijke overeenkomst voortvloeiende rechten van derde partijen (zaak 201/82, Gerling).

Bij het onderhavige geschil zijn de houder van een cognossement en de vervoerder betrokken. Nu de betrekking tussen deze twee partijen wellicht afhankelijk is van de vraag, of het bevoegdheidsbeding in het cognossement krachtens artikel 17 Executieverdrag geldig is tussen de inlader en de vervoerder, is — mijns inziens terecht — deze laatste vraag eerst aan de orde gesteld.

Mijns inziens kan moeilijk worden gesteld, dat een cog-

nossement nooit een schriftelijke dan wel een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst tussen de inlader en de vervoerder kan zijn die het bewijs levert van een bevoegdheidsbeding in de zin van artikel 17. Een en ander is afhankelijk van de feiten en de door de afgifte en de aanvaarding van het cognossement geschapen rechtsbetrekking.

Ten aanzien van de feiten kan deze vraag in casu onmogelijk nauwkeurig worden beantwoord, nu de verwijzingsbeschikking de essentiële feiten geenszins weergeeft noch melding maakt van door lagere rechters vastgestelde feiten. De feitelijke situatie is veel minder duidelijk dan in de zaken waarnaar ik hiervoor heb verwezen. Om de in mijn conclusie in zaak 227/81 (Aubin, *Jurispr.*, 1982, 1991) uiteengezette redenen is dit te betreuren.

Zo verwijzen de oorspronkelijke cognossemementen naar een inlader en een vervoerder met adressen in de Verenigde Staten; nergens blijkt, dat een van hen woonachtig is in een verdragsluitende staat, terwijl de in de procedure genoemde vervoerder een andere naam heeft dan de in het cognossement genoemde vervoerder. Voordat artikel 17 überhaupt van toepassing kan zijn, moet derhalve door de nationale rechter worden vastgesteld of de oorspronkelijke inlader of vervoerder woonachtig was in een verdragsluitende staat. Indien geen van beide woonachtig was in een verdragsluitende staat, moet de nationale rechter vaststellen of er een afzonderlijk contract tussen de houder en de vervoerder is gesloten tot opnemning van het bevoegdheidsbeding in het cognossement. Indien dit niet zo is, rijst de vraag of in een dergelijke situatie de (in een verdragsluitende staat woonachtige) houder naar nationaal recht door overdracht of assignatie van het cognossement in de plaats treedt van de inlader en of hij daadwerkelijk kennis heeft van het bevoegdheidsbeding (dan wel of hem naar behoren op het bestaan daarvan is gewezen en hij zich redelijkerwijs van de inhoud ervan in kennis heeft kunnen stellen). Indien de houder aldus met kennis of wetenschap van het bevoegdheidsbeding in de plaats treedt van de inlader, rijst voorts de vraag of de daaruit ontstane rechtsbetrekking onder artikel 17 valt. Deze vraag is niet ter sprake gekomen; nu zij wellicht niet doorslaggevend is, behoeft zij mijns inziens niet te worden beantwoord. Mijn voorzichtige mening is, dat wanneer de (in een verdragsluitende staat woonachtige) houder in de plaats treedt van een of twee (niet in een verdragsluitende staat woonachtige) contractpartijen, de overeenkomst met de houder tot aanwijzing van de bevoegde rechter niet onder artikel 17 valt.

Blijkens de aan het Hof voorgelegde kopieën van de cognossemementen laadde een onderneming genaamd American Lumber International Inc., met adres in Pennsylvania, Verenigde Staten, het hout aan boord van het schip «Tilly Russ» te Toronto, Canada. De cognossemementen waren afgegeven door Tolmar International Inc., met adres in Cleveland, Ohio, handelend als agent voor de vervoerder, Europe Canada Lakes Line, Ernst Russ North America Inc., in Chicago.

Boven aan blz. 1 van de cognossemementen staat «Europe Canada Lakes Line Ernst Russ, Hamburg». Aangeduid als de «Short form bill of lading (not negotiable unless consigned 'to order')», bevat het cognossement een verwijzing naar de inhoud van de «Long form bill of lading» van de vervoerder. De letters zijn klein gedrukt maar artikel 4

bevat in grote letters de aanhef «Responsability and jurisdiction». Voor het vervoer van goederen vanuit een Canadese haven verwijst artikel 4a naar de Water Carriage of Goods Act of Canada 1936. Artikel 4(e) bepaalt, dat alle geschillen krachtens dit cognossement zullen worden beslecht door de rechter te Hamburg en voor zover in dit cognossement niet anders bepaald, overeenkomstig Duits recht. Aan de onderkant van blz. 1 staan de woorden «Conditions continued on reverse side hereof». Aan de achterzijde (aangeduid als blz. 2) moeten de gegevens inzake de verscheping worden ingetypt. In het vakje «Consignee» staat «Order of Shipper», maar Goeminne Hout in België staat vermeld in het vakje «Notify party». De cognossemementen zijn gedateerd Cleveland, 16 augustus 1976.

Het Hof is gevraagd, de gestelde vraag te beantwoorden «rekening houdend met de ter zake algemeen geldende gebruiken». Deze laatste kunnen hooguit van belang zijn als steun aan het Hof bij de beslissing van de vraag of in casu — krachtens de huidige versie van artikel 17 — sprake is van een schriftelijke of schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter. Zij kunnen aan de betekenis van die woorden niets toevoegen.

In ieder geval zijn deze algemeen geldende gebruiken niet aangeduid en bestaat hierover noch over de praktijk op de vijf Canadese meren overeenstemming tussen partijen voor het Hof.

Goeminne Hout betoogt dat in een geval als het onderhavige, waarin er geen bevrachtingsovereenkomst is, de vervoerovereenkomst in de praktijk tot stand komt door een uitwisseling van telexberichten tussen de inlader en de scheepsagent, waarin alleen ruimte is voor de scheepslading. Het cognossement wordt afgegeven na sluiting van de vervoerovereenkomst en eerst nadat de goederen aan boord van het schip zijn geladen. Zij betoogt dat de inlader en zijn agenten het cognossement niet hebben ondertekend. De omstandigheid, dat de aan het Hof voorgelegde «niet overdraagbare» kopie niet is ondertekend, betekent mijns inziens echter niet, dat het origineel niet was getekend of gestempeld. Bovendien is er weliswaar geen hokje voor de handtekening van de inlader, maar lijkt het alsof naam en adres van de agent van de inlader «Seaway Forwarding Corporation» met een stempel op het cognossement waren aangebracht.

De Italiaanse regering gaat er in haar schriftelijke opmerkingen van uit, dat een kopie van het cognossement wordt ondertekend door de inlader en door de vervoerder wordt bewaard, terwijl een andere door de vervoerder wordt ondertekend en bewaard door de inlader. De Commissie ondersteunt de houder met het betoog, dat de inlader de inhoud van het cognossement — dat hij in de praktijk zelden ondertekent — bij de sluiting van de vervoerovereenkomst niet kent; mitsdien is het bevoegdheidsbeding slechts geldig indien de inlader er uitdrukkelijk schriftelijk mee instemt.

De regering van het Verenigd Koninkrijk betoogt, dat cognossemementen in de normale praktijk in Londen door verschillende scheepvaartlijnen uitgegeven voorgedrukte formulieren zijn, die kunnen worden gekocht bij een schrijfwarenhandel en die een scheepsagent meestal in voorraad heeft. De inlader of zijn agent vult de blanco gedeelten van het cognossement in en brengt het naar de agent van de vervoerder; deze tekent het namens de vervoerder en geeft het terug aan de inlader of diens agent (zie

ook Heskell/Continental Express Ltd., 1950, 1 AER 1033, op blz. 1037, waar het bestaan van deze praktijk wordt aangetoond door Justice Devlin). Nu de onderhavige cognossementen zijn opgesteld in Cleveland, Ohio, moet ook worden opgemerkt, dat het volgens «American Jurisprudence» Second Edition, Volume 13, «Carriers», paragraaf 276, voor een inlader die regelmatig ladingen verzorgt, gebruikelijk is, blanco-cognossementen in bezit te hebben, deze zelf in te vullen en aan de vervoerder ter ondertekening voor te leggen op het moment waarop de goederen worden geleverd.

Gezien deze verschillende opvattingen over de juiste gang van zaken — die door de nationale rechter moet worden vastgesteld —, kan mijns inziens in antwoord op het eerste onderdeel van de vraag hooguit het volgende worden gezegd.

Indien naar nationaal recht het cognossement de vervoerovereenkomst is en het bevoegdheidsbeding er duidelijk deel van uitmaakt op de reeds door het Hof aangegeven wijze, is dit beding geldig.

Indien de vervoerovereenkomst — mondeling dan wel schriftelijk — vóór de afgifte van het cognossement wordt gesloten, geldt het volgende:

a) Het bevoegdheidsbeding in het cognossement is geldig, indien het cognossement naar nationaal recht moet worden beschouwd als een van de vervoerovereenkomst losstaande wettelijke transactie houdende opneming van een bevoegdheidsbeding of als een bevestiging daarvan.

b) Het bevoegdheidsbeding in het cognossement is geldig, indien de mondelinge of schriftelijke vervoerovereenkomst uitdrukkelijk het in het cognossement op te nemen bevoegdheidsbeding of de in het cognossement vervatte algemene voorwaarden (met inbegrip van het bevoegdheidsbeding) omvat, en de inlader dat beding of die voorwaarden kende dan wel redelijkerwijs kon kennen alvorens tot de vervoerovereenkomst toe te treden.

c) Het bevoegdheidsbeding in het cognossement is ook geldig, indien tussen de inlader en de vervoerder, rechtstreeks dan wel via agenten, een aantal transacties zijn gesloten of lopende handelsbetrekkingen hebben bestaan gedurende welke vervoerovereenkomsten tussen beiden door de voorwaarden in het cognossement werden beheerst. Door die lopende handelsbetrekkingen moet de inlader hebben geweten dan wel redelijkerwijs hebben kunnen weten, dat het vervoer onderworpen was aan de voorwaarden in het cognossement, met inbegrip van het bevoegdheidsbeding, zodat hij moet worden geacht, dit uitdrukkelijk of stilzwijgend te hebben aanvaard, en het in strijd zou zijn met de goede trouw, de toepasselijkheid van die voorwaarden te ontkennen. Ik ben het niet eens met de opmerking van de Commissie, dat de inlader meer dan 70 % van zijn transacties met dezelfde vervoerder moet hebben afgedaan, voordat sprake is van lopende handelsbetrekkingen. Het is in ieder afzonderlijk geval een feitelijke vraag, of de inlader door een reeks transacties kennis heeft genomen dan wel moet worden geacht kennis te hebben genomen van het bevoegdheidsbeding en moet worden geacht dit te hebben aanvaard.

Voor het geval waarin een geschil ontstaat met betrekking tot of krachtens het cognossement zelf, ongeacht de vraag of sprake is van een afzonderlijke vervoerovereenkomst, moet het volgende worden opgemerkt.

a) Indien het cognossement wordt ingevuld door de inlader of zijn agent, die de naam van de inlader erop schrijft of stempelt, en vervolgens wordt overhandigd aan de vervoerder of diens agent, die het aanvaardt door het te ondertekenen dan wel de stempel van de vervoerder erop te plaatsen, is dit een geldige schriftelijke of schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter in de zin van artikel 17.

b) Indien het cognossement wordt ingevuld door de vervoerder en wordt overhandigd aan de inlader, die het ondertekent of op andere wijze schriftelijk aanvaardt, of die het cognossement aanvaardt of dienovereenkomstig handelt met daadwerkelijke kennis of voldoende wetenschap van de inhoud ervan, kan zulks worden aangemerkt als een schriftelijk bevestigde overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter in de zin van artikel 17. In casu vormt het feit, dat de betrokken gegevens op bladzijde 2 van het cognossement worden ingetypt, mijns inziens voldoende bewijs dat er een bladzijde 1 bestaat, ofschoon de vervoerder er zonder meer beter aan zou doen, op bladzijde 2 naar de inhoud van bladzijde 1 te verwijzen.

In al deze gevallen evenwel geldt de overeenkomst uitsluitend voor geschillen «naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking» zoals uitdrukkelijk of impliciet in de clausule bedoeld. De rechterkeuze geldt niet voor buiten de clausule vallende geschillen.

Bovengenoemde zaak-Gerling, die is aangevoerd tot staving van argumenten voor de positie van de houder van het cognossement tegenover de vervoerder, toont duidelijk aan, dat de begunstigde van een verzekeringspolis, die geen partij is bij de verzekeringsovereenkomst, zich tegenover de verzekeraar op een bevoegdheidsbeding kan beroepen, indien de polis te zijnen behoeve werd opgesteld en het bevoegdheidsbeding ruim genoeg is om geschillen tussen de begunstigde en de verzekeraar te dekken, ook al heeft de begunstigde het beding niet ondertekend, mits de verzekeraar duidelijk zijn instemming te kennen heeft gegeven. Anders dan in het onderhavige geval gaf artikel 12 Executieverdrag in die zaak enige aanwijzing, en werd het beding ingeroepen tegenover een partij bij de oorspronkelijke overeenkomst. Bijgevolg kan het bevoegdheidsbeding ruim genoeg zijn om derden te dekken, die «partijen» kunnen zijn in de zin van artikel 17. Dit hoeft echter niet te betekenen, dat een dergelijk beding door een contractpartij kan worden ingeroepen tegen een derde die assignataris of cessionaris van het voordeel van de overeenkomst is. Aan de andere kant kan uit het arrest-Gerling niet worden afgeleid, dat er geen beroep op kan worden gedaan; het gaat hier mijns inziens derhalve om een open vraag.

Ook hier moet mijns inziens worden gekeken naar de betrokken feiten en naar de aard van de rechtsbetrekking tussen de derde en zijn tegenpartij, die partij is bij de overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter. Het komt mij voor, dat indien het recht van de houder jegens de vervoerder krachtens het toepasselijke nationale recht voortvloeit uit de overdracht van het cognossement door de inlader bij endossement, assignatie of anderszins, een bevoegdheidsbeding dat geldig is tussen inlader en vervoerder, normalerwijze eveneens geldig zal zijn tussen de houder en de vervoerder. Indien de houder zich kan beroepen op alle clausules in het cognossement, behoort daartoe ook het bevoegdheidsbeding (mits dit geldig is tussen de oor-

spronkelijke partijen), zelfs indien de assignataris of de geëndosseerde dat beding niet specifiek heeft ondertekend. In casu is het voor mij duidelijk dat de voorwaarden in het cognossement, met inbegrip van het bevoegdheidsbeding, het oog hadden op de derde partijen. Het cognossement luidde dat het niet verhandelbaar was, tenzij consignatie aan order. Er werd op vermeld dat het moest worden geconsigneerd «to order of shipper». Bovendien is duidelijk, dat bij een aanzienlijk aantal geschillen over cognossementen veeleer geëndosseerden en de vervoerder dan de oorspronkelijke partijen bij het cognossement betrokken zijn, en dat de houders kunnen worden geacht te vallen onder het toepassingsgebied van de in het cognossement vervatte voorwaarden, met inbegrip van het bevoegdheidsbeding.

Indien de houder krachtens het toepasselijke nationale recht niet in de schoenen staat van de oorspronkelijke inlader, is er een nieuwe — schriftelijke of schriftelijk bevestigde — overeenkomst tussen de houder en de vervoerder nodig voor de aanwijzing van een bevoegde rechter. Ik geloof niet, dat de loutere overlegging van het cognossement door de houder — die de goederen al heeft gekocht — aan de vervoerder, een overeenkomst of bevestiging van zo'n overeenkomst in de zin van artikel 17 kan vormen. Indien daarentegen sprake is van een specifieke overeenkomst tussen de vervoerder en de derde-houder inzake de keuze van een bevoegde rechter (hetgeen onwaarschijnlijk is), zal de geldigheid van de rechterkeuze afhangen van de reeds door het Hof geformuleerde voorwaarden.

Concluderend geef ik het Hof in overweging, de gestelde vraag te beantwoorden al volgt:

1. Indien krachtens het betrokken nationale recht een cognossement een overeenkomst tussen de vervoerder en de inlader vormt, die uitdrukkelijk melding maakt van of duidelijk verwijst naar een bevoegdheidsbeding, kan het cognossement worden beschouwd als een schriftelijke overeenkomst in de zin van artikel 17 Executieverdrag. Een cognossement kan de schriftelijke bevestiging vormen van een mondelinge overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter in de zin van artikel 17, indien de mondelinge overeenkomst uitdrukkelijk de voorwaarden van het cognossement — met inbegrip van het bevoegdheidsbeding — omvat en dat beding de inlader bekend is (of de inlader daarmee redelijkerwijs bekend had kunnen zijn alvorens tot de overeenkomst toe te treden), of indien een dergelijk beding is overeengekomen in het kader van lopende handelsbetrekkingen tussen partijen.

2. De houder van een dergelijk cognossement kan gebonden zijn aan een bevoegdheidsbeding, indien hij daarmee uitdrukkelijk schriftelijk heeft ingestemd of schriftelijk heeft bevestigd daarmee mondeling te hebben ingestemd, of indien de houder krachtens het op de overdracht van het cognossement toepasselijke recht treedt in alle rechten en verplichtingen die de inlader ontleende aan het cognossement, en dit tussen inlader en vervoerder een schriftelijke dan wel een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst in de zin van artikel 17 vormde, in beide gevallen mits het geschil tussen de vervoerder en de houder van het cognossement binnen het toepassingsgebied van het bevoegdheidsbeding valt.

Over de kosten van partijen in het hoofdgeding moet door de nationale rechter worden beslist; ten aanzien van de kosten van de Commissie en van de regeringen van het Ver-

enigd Koninkrijk en de Italiaanse Republiek behoeft geen beslissing te worden genomen;

NOOT—Bovenstaande conclusie werd genomen ter terechtzitting van 21 maart 1984. Het arrest is reeds gepubliceerd in *R.W.*, 1984-85, 109. Vgl. de noot van J.C.S. onder het arrest in *N.J.*, 1984, 735.

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 4 JUNI 1984

Voorzitter: de h. Delva

Raadsheer-rapporteur: de h. Helvetius

Eerste advocaat-generaal: de h. Duchatelet

Advocaten: mrs. Dassel en Van Ryn

Arbidsongeval — Eis tot herziening — Termijn — Aanvang.

De termijn voor de eis tot herziening begint pas te lopen vanaf de dag waarop het vonnis dat vaststelt dat een arbeidsongeschiktheid blijvend is geworden, in kracht van gewijsde is gegaan.

P. t/ N.V. Z.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 juni 1983 door het Arbeidshof te Bergen gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 28 van het Gerechtelijk Wetboek, 24 en 72 van de Arbidsongevallenwet van 10 april 1971,

doordat het arrest om, met wijziging van de beroepen beslissing, te zeggen dat de rechtsvordering van eiseres ingesteld, bij dagvaarding van 6 april 1981, tegen verweerster als arbeidsongevallenverzekeraar van de werkgever van wijlen P.D., de echtgenoot van eiseres, die door een arbeidsongeval was getroffen en waarvoor de blijvende arbeidsongeschiktheid en de consolidatiedatum waren vastgesteld bij een op tegenspraak gewezen vonnis van 15 maart 1978, waarvan de voormelde eis van 6 april 1981 de herziening beoogde wegens het overlijden van de getroffene aan de gevolgen van het ongeval, niet ontvankelijk is, beslist «dat bij ontstentenis van enige voorziening, hetzij vóór hetzij na de betekening van het vonnis (van 15 maart 1978), het (uitgesproken) vonnis waarbij de consolidatie wordt vastgesteld het vertrekpunt van de termijn van drie jaar uitmaakt»,

terwijl artikel 24 van de wet van 10 april 1971 bepaalt dat «dit vertrekpunt wordt vastgesteld bij een overeenkomst tussen partijen of bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing»; die regel, die eveneens geldt in het geval van artikel 72 van de wet van 10 april 1971, naar artikel 28 van het Gerechtelijk Wetboek verwijst dat zegt dat «iedere beslissing in kracht van gewijsde gaat zodra zij niet meer voor verzet of hoger beroep vatbaar is, behoudens de uitzonderingen die de wet bepaalt en onverminderd de gevolgen van de buitengewone rechtsmiddelen»; nu het op tegenspraak gewezen vonnis van 15 maart 1978 op verweersters verzoek op 2 juni 1978 aan wijlen P.D. is betekend, de termijn om tegen deze beslissing hoger beroep in te stellen op 2 juli

1978 is verstreken (welke termijn niet is verlengd tot 15 september 1978 zoals het arrest ten onrechte zegt op grond van artikel 55, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek vóór zijn wijziging bij de wet van 24 juni 1970); derhalve het vonnis van 15 maart 1978, bij ontstentenis van instemming vóór laatstgenoemde datum, door het verstrijken van de appeltermijn in kracht van gewijsde is gegaan; het vertrekpunt van de termijn van drie jaar om te eisen dat het vonnis, waarbij de blijvende arbeidsongeschiktheid en de consolidatie wordt vastgesteld, wordt herzien ten gevolge van het overlijden van de getroffene aan de gevolgen van het ongeval, derhalve 2 juli 1978 was; het arrest, door te zeggen dat de eis tot herziening van eiseres niet ontvankelijk was omdat hij niet binnen drie jaar na de uitspraak van genoemd vonnis van 15 maart 1978 was ingesteld, terwijl die eis was ingesteld bij dagvaarding van 6 april 1981 en derhalve regelmatig was ingesteld binnen de termijn van drie jaar die was beginnen lopen op 2 juli 1978, datum waarop dit vonnis in kracht van gewijsde was gegaan, het geheel van de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt:

Overwegende dat artikel 72 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 bepaalt dat de eis tot herziening van de vergoedingen, gegrond zoals ten deze op het overlijden van de getroffene aan de gevolgen van het ongeval, kan worden ingesteld binnen drie jaar volgend op de datum van de in artikel 24 van de wet bedoelde beslissing; dat dit artikel bepaalt dat de dag waarop de ongeschiktheid een bestendig karakter vertoont onder meer wordt vastgesteld bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing;

Overwegende dat naar luid van artikel 28 van het Gerechtelijk Wetboek iedere beslissing in kracht van gewijsde gaat zodra zij niet meer voor verzet of hoger beroep vatbaar is, behoudens de uitzonderingen die de wet bepaalt en onverminderd de gevolgen van de buitengewone rechtsmiddelen;

Overwegende dat uit die bepaling volgt dat de termijn voor de eis tot herziening pas begint te lopen vanaf de dag waarop het vonnis dat vaststelt dat een arbeidsongeschiktheid blijvend is geworden, in kracht van gewijsde is gegaan;

Dat het arrest, door te beslissen dat het vertrekpunt van die termijn de dag van de uitspraak van bedoeld vonnis is, de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt;

(...)

NOOT—*Aanvang van de driejarige herzieningstermijn bij arbeidsongevallen*

Wanneer de getroffene niet helemaal geneest, wordt de tijdelijke arbeidsongeschiktheid, zodra de letsels gestabiliseerd zijn, omgezet in een blijvende arbeidsongeschiktheid (consolidatie). De getroffene en zijn verzekeraar kunnen het percentage van deze blijvende ongeschiktheid vastleggen in een overeenkomst die ter homologatie aan de arbeidsrechtbank moet worden voorgelegd. Indien de partijen het niet eens raken, beslist de rechtbank zelf.

Wanneer de gezondheidstoestand van de getroffene na de consolidatie, tegen alle verwachtingen in, toch nog slechter of beter wordt, beschikt hij (of zijn nabestaanden indien hij overleden is) en de verzekeraar over een termijn

van drie jaar om aan de arbeidsrechtbank herziening te vragen. Na het verstrijken van de herzieningstermijn kan de verzekeraar niet meer worden aangesproken wegens verergering of overlijden. In dat geval kunnen de getroffene of zijn nabestaanden zich wenden tot het Fonds voor Arbeidsongevallen, dat hetzij een bijslag wegens verergering zal uitkeren, indien de nieuwe graad van blijvende arbeidsongeschiktheid ten minste 10% bedraagt, hetzij een bijslag wegens overlijden van het slachtoffer.

Rechtspraak en rechtsleer zijn het er vrij algemeen over eens dat deze driejarige herzieningstermijn een vaste termijn is, die noch geschorst noch onderbroken kan worden. Verlenging bij akkoord van de partijen is evenmin mogelijk. Omdat de termijn van openbare orde is, moet de rechter ambtshalve nagaan of de termijn niet verstreken is. De *dies a quo* mag niet worden meegeteld (*Nov., Droit social*, IV, Larcier, Brussel, 1975, A 1772/1774).

Het is bijgevolg van groot belang te weten wanneer de driejarige herzieningstermijn precies aanvangt. Laten we ons beperken tot de situatie waarin de partijen geen akkoord hebben bereikt en de rechtbank de graad van de blijvende ongeschiktheid zelf vaststelt.

In de vroegere regeling (wet van 24 december 1903) liep de herzieningstermijn vanaf het «definitief vonnis». Het Hof van Cassatie interpreteerde dit begrip in 1936 als de rechterlijke beslissing die een einde maakt aan de oorspronkelijke aanleg door de gegevens te bepalen voor de berekening van de vergoedingen. In datzelfde arrest besliste het Hof dat de wet de driejarige herzieningstermijn niet laat aanvangen op het ogenblik dat er geen rechtsmiddelen meer kunnen worden aangewend en het vonnis dus «definitief» wordt, maar dat de termijn begint te lopen vanaf de uitspraak van het vonnis zelf (Cass., 16 januari 1936, *Pas.*, 1936, I, 121, *R.G.A.R.*, 1936, 2116).

Rechtspraak en rechtsleer leidden hieruit af dat de herzieningstermijn aanvangt vanaf de datum van het eindvonnis indien er hoger beroep is ingesteld of indien het hoger beroep is verworpen, vanaf de datum van het arrest indien het eerste vonnis werd gewijzigd, en vanaf de beslissing die op verwijzing na cassatie werd gewezen. Of het vonnis of arrest was betekend, had geen enkel belang (Suzanne Rouffy, «Des conditions de l'acte en revision», *R.G.A.R.*, 1964, 7177).

Omdat de uitdrukking «definitief vonnis» aanleiding had gegeven tot interpretatiemoelijkheden, leek het gewenst dit begrip in de nieuwe wet achterwege te laten (*Senaat, Parlementaire Stukken*, 1969-70, nr. 328, wetsontwerp, memorie van toelichting, art. 22). De wet van 10 april 1971, die de wet van 1903 opheft, bepaalt bijgevolg dat de vordering kan worden ingesteld binnen drie jaar vanaf de datum van de «in kracht van gewijsde gegane beslissing» (artt. 24 en 72).

De toestand is nu (*Senaat, Parlementaire Stukken*, 1970-71, nr. 215, verslag):

— ofwel stelt geen van de partijen hoger beroep in: het vonnis gaat in kracht van gewijsde en de herzieningstermijn begint te lopen vanaf de datum waarop de beslissing in kracht van gewijsde gaat;

— ofwel tekent één van de partijen hoger beroep aan en volgt er een uitspraak waartegen geen voorziening in cassatie wordt ingesteld: de herzieningstermijn begint te lopen vanaf de dag waarop de tweede uitspraak in kracht van

gewijsde gaat.

Voor de overgrote meerderheid van de rechtspraak en de rechtsleer brengt deze nieuwe bepaling geen verandering in het vertrekpunt van de herzieningstermijn. De vroegere regeling wordt geacht van toepassing te blijven: de termijn loopt vanaf de datum van het vonnis dat de blijvende arbeidsongeschiktheid vaststelt (Arbh. Luik, 19 november 1974, *J.T.T.*, 1975, 556; Arbh. Gent, 21 november 1974, *R.G.A.R.*, 9468; Arbh. Antwerpen, 29 juni 1976, *J.T.T.*, 276; Arbh. Gent, 2 december 1976, *R.W.*, 1977-78, 475; Arbh. Bergen, 8 januari 1982, *J.T.T.*, 1982, 318; *Nov.*, *Droit social*, IV, Larcier, Brussel, 1975, A 1777-1778). Het Arbeidshof te Antwerpen zegt uitdrukkelijk dat de teksten van de artt. 24 en 72 het mogelijk maken te bepalen dat het beginpunt van de termijn de datum van het vonnis is, en niet de datum waarop de beslissing in kracht van gewijsde gaat, ondanks de tegenovergestelde toelichtingen verstrekt in de Senaat tijdens de voorbereiding van de wet. De duidelijkheid van de wetteksten kan, volgens het Hof, immers niet in het gedrang worden gebracht door meningen die toen zijn geuit (Arbh. Antwerpen, 9 november 1976, *R.W.*, 1977-78, 1962). Ingeval het hoger beroep verworpen wordt, neemt de meerderheid van rechtspraak en rechtsleer aan dat de termijn begint te lopen vanaf het vonnis in eerste aanleg; het Arbeidshof te Bergen daarentegen beslist dat de uitspraak in hoger beroep het vertrekpunt vormt (Arbh. Bergen, 9 juli 1979, *De Verz.*, 1980, 361).

Telkens als de getroffen(e) aanvoert dat de termijn nog niet verstreken is, gelet op de datum van de betekening van het vonnis, of dat de herzieningstermijn nog geen aanvang heeft genomen, omdat het vonnis niet is betekend, wordt dat middel dan ook meestal niet aangenomen. De rechtspraak voert hiervoor aan enerzijds dat de betekening nergens door de wet is vereist, en anderzijds dat het slachtoffer door de ontvangst van de uitkeringen in het vonnis berust (Arbrb. Luik, 22 december 1972, *De Verz.*, 1973, 287, en *R.G.A.R.*, 9168). Een afwijkende mening vinden we daarentegen bij het Arbeidshof te Antwerpen. Dit hof dat nog in 1976 de klassieke opvatting deelt, beslist enkele jaren nadien dat, wanneer het vonnis niet wordt betekend, de herzieningstermijn niet kan aanvangen omdat de uitspraak niet in kracht van gewijsde is gegaan. De duidelijkheid van de artikelen 24 en 72 laat, volgens het hof, geen andere interpretatie toe. Berusten in het vonnis of afzien van het recht op hoger beroep is onmogelijk aangezien de arbeidsongevallenwetgeving van openbare orde is (Cass., 9 april 1975, *R.W.*, 1975-76, 96). Het feit dat het vonnis intussen werd uitgevoerd en dat de getroffen(e) ten onrechte een aanvraag heeft gedaan bij het Fonds voor Arbeidsongevallen op grond van artikel 25, derde lid, betekent niet dat de herzieningstermijn een aanvang heeft genomen (Arbh. Antwerpen, 14 april 1981, onuitgegeven).

In de zaak waarin het Hof van Cassatie uitspraak doet, had het Arbeidshof te Bergen — in de lijn van de klassieke opvatting — beslist dat de herzieningstermijn begint te lopen vanaf het vonnis dat de consolidatie vaststelt. Volgens het arbeidshof kan niet worden aangenomen dat de termijn loopt vanaf de betekening, omdat dit tot gevolg heeft dat de getroffen(e) uiteindelijk over meer dan drie jaar beschikt om de herziening te vragen. Bovendien berust de getroffen(e), door de ontvangst van de uitkeringen, in het vonnis. Ervan uitgaande dat het begrip «in kracht van ge-

wijsde» niet is omschreven tijdens de voorbereiding van de Arbeidsongevallenwet, steunde het arbeidshof op het cassatiearrest van 16 januari 1936 om tot zijn beslissing te komen (Arbh. Bergen, 13 juni 1983, *T.S.R.*, 1983, 533). Het Hof van Cassatie vernietigt deze beslissing, verwijzend naar art. 28 Ger. W., dat bepaalt dat elke beslissing in kracht van gewijsde gaat zodra zij niet meer voor verzet of hoger beroep vatbaar is.

De herzieningstermijn kan dus slechts beginnen te lopen vanaf het ogenblik dat verzet of hoger beroep niet meer mogelijk is, wat een betekening van het vonnis impliceert. De termijnen van verzet en hoger beroep, die een maand bedragen, vangen immers aan vanaf de betekening (artt. 1048 en 1051 Ger. W.). Bijgevolg kan de driejarige herzieningstermijn niet lopen zolang het vonnis niet is betekend. De beslissing van het Hof van Cassatie heeft voor de praktijk belangrijke gevolgen, aangezien vele vonnissen en arresten in het verleden niet werden betekend. Zie ook Cass., 7 november 1983, dat eveneens in dit nummer is opgenomen.

Kathleen Van Bulck

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 17 DECEMBER 1984

Voorzitter: de h. Soetaert

Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaat: mr. Nelissen Grade

Ondernemingsraad — Veiligheidscomité — Sociale verkiezingen — Beroep bij de arbeidsrechtbank — Omvang van het vorderingsrecht — Handelingen die aan de verkiezingen voorafgaan — Termijn voor inleiding van het geschil.

Het aan de werkgever, de werknemers en hun representatieve organisaties wettelijk toegekende vorderingsrecht inzake sociale verkiezingen is niet beperkt tot de gevallen die uitdrukkelijk door de Koning zijn geregeld.

Geschillen in verband met de handelingen die aan de verkiezingen moeten voorafgaan, moeten, bij gebrek aan bepalingen tot vaststelling van termijnen, bij de arbeidsrechtbank aangebracht zijn vóór de datum die voor de verkiezing is vastgesteld, op een tijdstip dat de kiesprocedure nog normaal kan verlopen.

A.C.L.V.B. t/ V.Z.W. L. e.a.

Conclusie van de advocaat-generaal Lenaerts

Het arrest van 22 oktober 1984 heeft laatst de constante rechtspraak van het Hof bevestigd volgens welke «geschillen in verband met de handelingen die de (sociale) verkiezing moeten voorafgaan bij gebrek aan bepalingen tot vaststelling van termijnen, moeten worden aangebracht vóór de datum die voor de verkiezing is gesteld, op een tijdstip dat de kiesprocedure nog normaal kan verlopen; dat zulks ook geldt wanneer voor het desbetreffende geschil geen speciale

procedureregeling door de Koning is uitgevaardigd»¹.

Is er reden om van deze rechtspraak af te wijken, wanneer een vakorganisatie het bericht met alle inlichtingen omtrent de verkiezing niet heeft ontvangen, zoals artikel 9 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 voorschrijft? Men zou kunnen aanvoeren dat dit bericht voor de vakbond onontbeerlijk is om te weten wanneer de verschillende fasen van de verkiezingsprocedure in de onderneming plaats hebben en hij dus zijn vorderingsrecht alleen tijdig kan uitoefenen indien hij dat bericht ontvangen heeft.

Naar mijn mening is er geen reden om in het besproken geval van de rechtspraak van het Hof af te wijken.

De verplichting om het bericht bedoeld in artikel 9 aan de vakbonden mede te delen werd op voorstel van de Nationale Arbeidsraad in de procedureregeling ingevoegd door het koninklijk besluit van 24 januari 1975. Zoals uit het advies nr. 453 van 25 juli 1974 blijkt², was het doel ervan «de taak van die organisaties (te) vergemakkelijken, wat de keuze en de voordracht van de kandidaten betreft». Volgens die regeling dienden alleen de nationale interprofessionele organisaties te worden verwittigd, dus het A.C.V., het A.B.V.V. en het A.C.L.V.B.

Luidens het thans geldende artikel 9 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 dient het bericht te worden gezonden «aan de representatieve werknemersorganisaties». En dat zijn volgens artikel 1, 4°, van dit besluit, niet alleen de drie genoemde nationale organisaties, maar ook «de professionele en interprofessionele organisaties die bij een (van die organisaties) zijn aangesloten of er deel van uitmaken», dus de verschillende centrales en de gewestelijke bonden. Deze uitbreiding van de verplichting wordt door de Nationale Arbeidsraad in zijn advies nr. 568 van 19 december 1977³ gevraagd «om te vermijden dat de nationale organisaties het afschrift moeten doorsturen naar hun professionele organisaties en vandaar naar de gewestelijke organisaties».

De bedoeling van de verplichting tot opsturen van het bericht is dus duidelijk het de vakbonden zo gemakkelijk mogelijk te maken.

Noch uit de wordingsgeschiedenis, noch uit de tekst van de procedureregeling blijkt dat de mededeling van het bericht aan de bonden enige invloed heeft op de geschillenregeling en dus uiteindelijk op het verloop en de regelmatigheid van de verkiezingen.

Centraal punt in de ganse verkiezingsprocedure is de *aanplakking* van het bericht bedoeld in artikel 9. Vanaf de aanplakking van dit en andere voorgeschreven berichten worden alle termijnen bepaald binnen welke de verschillende fasen moeten verlopen. En diezelfde aanplakking bepaalt ook de termijn binnen welke het beroep moet worden ingesteld tegen de handelingen die de kiesverrichtingen voorafgaan.

De aanplakking is termijnbepalend voor alle betrokkenen, niet alleen voor de werkgever en de werknemers, maar

ook voor de vakbonden. Nergens wordt bepaald dat voor hen de termijnen ingaan vanaf de verzending of de ontvangst van het bericht.

De verkiezingsprocedure vangt aan met de vaststelling door de werkgever van het aantal technische bedrijfseenheden waar hij meent een veiligheidscomité te moeten oprichten, alsmede van de functies van het leidinggevend personeel. Die beslissingen worden niet meegedeeld aan de bonden, maar uitsluitend bekendgemaakt door schriftelijke kennisgeving aan de leden van het veiligheidscomité en, indien er nog geen comité bestaat, aan de vakbondsafvaardiging of afvaardigingen. Deze laatste hebben geen wettelijk statuut, maar worden bij c.a.o. opgericht; het is dus mogelijk dat in een bepaalde onderneming geen vakbondsafvaardiging bestaat of een van de belanghebbende vakorganisaties er niet in vertegenwoordigd is.

De procedureregeling gaat er kennelijk van uit dat door die kennisgeving alle werknemers en alle organisaties op de hoogte zijn van de beslissing en van de data waarop de verschillende fasen van de verkiezing zullen verlopen. Want noch de ene noch de andere worden daarvan rechtstreeks verwittigd. En toch bepaalt artikel 7 dat zij beroep bij de arbeidsrechtbank tegen de beslissing van de werkgever moeten instellen binnen 7 dagen na de 35e dag die de datum van de aanplakking van het bericht bedoeld in artikel 9 voorafgaat. En ook die datum wordt alleen ter kennis van de leden van het veiligheidscomité of eventueel de vakbondsafvaardiging gebracht. Van meetaf aan worden de vakbonden dus geacht zonder enige verwittiging op de hoogte te zijn van het verloop van de verkiezing en de data waarop de verschillende handelingen waartegen zij kunnen opkomen, worden verricht.

Het is dan ook begrijpelijk dat alle termijnen voor het stellen van de verschillende kiesverrichtingen en om beroep daartegen in te stellen, worden bepaald door de *aanplakking* van de onderscheiden berichten. De bonden krijgen ook geen mededeling van de kandidatenlijsten en de verkiezingsuitslagen. En toch moeten zij daartegen opkomen binnen de voorgeschreven termijn. Bedoeling van de procedureregeling is zeker niet dat de vakorganisatie die geen mededeling krijgt van het bericht bedoeld in artikel 9, de sociale verkiezingen om het even wanneer nog kan aanvechten. En tot dat gevolg zou de stelling van de voorziening uiteindelijk leiden.

Terecht beslist het arbeidshof dat een vordering tot nietigverklaring van de verkiezing niet kan steunen op een onregelmatigheid begaan tijdens de verrichtingen die de verkiezing zelf voorafgaan.

Het middel kan niet slagen.

Conclusie: Verwerping.

Arrest

Gelet op het bestreden arrest, op 7 december 1983 door het Arbeidshof te Gent, afdeling Brugge, gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, § 4, h, inzonderheid 1°, van de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen, gewijzigd bij de wet van 23 januari 1975, 9, tweede lid, en 71 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen,

¹ Cass., 13 dec. 1972, met concl. O.M., J.T.T., 1973, 134; Cass., 30 april 1975 (A.C., 1975, 954) en 28 april 1980 (*ibid.*, 1979-80, 1071).

² Verslag van de secretaris van de Nationale Arbeidsraad, 1974-75, blz. 88.

³ *Ibid.*, 1976-77, blz. 257.

gewijzigd bij koninklijk besluit van 5 november 1982,

doordat het arrest, met bevestiging van het beroepen vonnis, de door eiseres ingestelde vordering tot nietigverklaring van de door verweerster gehouden sociale verkiezingen afwijst, op grond: dat luidens artikel 9, tweede lid, een afschrift van het bericht van aanplakking de dag zelf moet worden gezonden aan de inspecteur-districthoofd der inspectie van de sociale wetten van het rechtsgebied en aan de representatieve werknemersorganisaties; dat het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 een tijdsschema bepaalt voor de onderscheiden verrichtingen die de verkiezingsprocedure uitmaken, enerzijds afdeling 1 «vóór de kiesverrichtingen» en anderzijds afdeling 2 voor de «stemverrichtingen»; dat artikel 71 waarop eiseres steunt, ondergebracht is in afdeling 2 en alleen op de stemverrichtingen kan terugslaan; dat, nu eiseres geen onregelmatigheden inroep in verband met de stemverrichtingen zelf, de vordering tot nietigverklaring ongegrond is,

terwijl artikel 71 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978, naar luid waarvan de arbeidsrechtbank uitspraak doet over de beroepen die binnen dertien dagen na de aanplakking van de uitslag van de stemming zijn ingesteld door de werkgever, de werknemers of de representatieve werknemersorganisaties en die betrekking hebben op een verzoek tot gehele of gedeeltelijke nietigverklaring van de verkiezingen of tot verbetering van de verkiezingsuitslagen, blijkens de plaats die het in het koninklijk besluit inneemt onder afdeling 6 «Beroepen tegen de verkiezingen» en blijkens de algemeenheid van de gebruikte bewoordingen, een algemene draagwijdte heeft; deze bepaling derhalve betrekking heeft op vorderingen tot nietigverklaring die gegrond zijn op onregelmatigheden begaan zowel tijdens de voorafgaande verrichtingen als tijdens de eigenlijke kiesverrichtingen, althans wanneer deze voorafgaande verrichtingen niet het onderwerp uitmaken van een apart vorderingsrecht; artikel 1, § 4, h, 1°, van voormelde wet van 10 juni 1952 aan de werkgevers, de werknemers en hun representatieve organisaties een algemeen recht geeft om bij de arbeidsgerechten vorderingen in te stellen tot beslechting van alle geschillen in verband met de toepassing van deze wet en van haar uitvoeringsbesluiten; de verplichting aan de werkgever opgelegd door artikel 9, tweede lid, van voormeld koninklijk besluit om een afschrift van het bericht waarin deze bepaling voorziet, aan de representatieve werknemersorganisatie te zenden, een substantiële formaliteit is waarvan de miskenning de nietigheid van de verkiezingen meebrengt; de betrokken representatieve werknemersorganisatie een vordering tot nietigverklaring van de verkiezingen op grond van artikel 71 van hetzelfde koninklijk besluit kan instellen wegens miskenning van die verplichting, nu deze onregelmatigheid niet het onderwerp uitmaakt van een apart vorderingsrecht; het arrest derhalve zijn beslissing tot afwijzing van de vordering tot nietigverklaring van de verkiezingen niet wettelijk verantwoordt op grond dat voormeld artikel 71 alleen op de eigenlijke stemverrichtingen betrekking heeft:

Overwegende eensdeels dat krachtens artikel 1, § 4, h, 1°, van de wet van 10 juni 1952, de werkgever, de werknemers en de representatieve organisaties, een vordering kunnen instellen bij de arbeidsgerechten tot beslechting van alle geschillen in verband met de verkiezing van de afgevaardig-

den van het personeel in het veiligheidscomité; dat artikel 1, § 4, i, bepaalt dat de Koning voor die geschillen in bijzondere regelen van rechtspleging kan voorzien; dat ter uitvoering hiervan, het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen, onder meer de procedure regelt, in de artikelen 7, 28, 29, 30, 37 en 38, van de geschillen in verband met bepaalde handelingen die aan de kiesverrichtingen voorafgaan, en in de artikelen 71 en 72, van de vorderingen tot gehele of gedeeltelijke nietigverklaring van de verkiezing of tot verbetering van de verkiezingsuitslagen;

Dat het in de wet omschreven vorderingsrecht evenwel niet is beperkt tot de gevallen die uitdrukkelijk door de Koning worden geregeld;

Overwegende anderdeels dat uit de gezamenlijke wets- en reglementsbepalingen betreffende het vorderingsrecht inzake voormelde verkiezingen, inzonderheid uit de artikelen 31 en 38, laatste lid, van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978, alsmede uit de aard zelf van de verkiezingsgeschillen volgt dat de geschillen in verband met de handelingen die aan de verkiezing moeten voorafgaan, bij gebrek aan bepalingen tot vaststelling van termijnen, moeten worden aangebracht vóór de datum die voor de verkiezing is gesteld, op een tijdstip dat de kiesprocedure nog normaal kan verlopen; dat zulks ook geldt wanneer voor het desbetreffende geschil geen speciale procedureregeling door de Koning is uitgevaardigd;

Dat een vordering tot nietigverklaring van de verkiezing derhalve niet kan steunen op grieven die betrekking hebben op handelingen welke aan de kiesverrichtingen voorafgaan;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat eiseres enkel aanvoert dat de werkgever heeft nagelaten haar een afschrift van het bericht vermeld in artikel 9 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 mee te delen;

Dat het arrest op die grond wettig beslist dat de vordering van eiseres tot nietigverklaring van de verkiezing niet gegrond is;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

(...)

RAAD VAN STATE

7e KAMER — 7 JUNI 1984

Voorzitter: de h. Depont

Staatsraden: de hh. Debaedts en Verschooten

Auditeurs: de hh. Vandendriessche en De Brabandere

Raad van State — Geschil nietigverklaring — Handeling vatbaar voor beroep.

Het in het Bulletin van Vragen en Antwoorden gepubliceerd antwoord van een minister of een staatssecretaris op een vraag van een lid van de Wetgevende Kamers heeft geen rechtsgevolg zodat dit antwoord niet kan worden geacht een voor vernietiging vatbare administratieve rechtshandeling te zijn of in te houden.

V.Z.W. Vlaams Comité voor Brussel t/ Belgische Staat
(Staatssecretaris voor Pensioenen).

Arrest nr. 24.445

Gezien het verzoekschrift ingediend op 18 mei 1982 door de v.z.w. Vlaams Komitee voor Brussel om de vernietiging te vorderen van «de beslissing van de Staatssecretaris voor Pensioenen, vervat in zijn antwoord op de parlementaire vraag nr. 16 dd. 23 februari 1982 van kamerlid Valkeniers», dat gepubliceerd werd in het Bulletin van Vragen en Antwoorden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 23 maart 1982;

Overwegende dat volksvertegenwoordiger Valkeniers op 23 februari 1982 aan de Staatssecretaris voor Pensioenen de vraag stelde of artikel 50 van de bestuursstaalwet van toepassing is op het geneeskundig getuigschrift dat overeenkomstig artikel 42 van de gecoördineerde wetten op de vergoedingspensioenen, de aanvragen om herziening wegens verergering van de kwaal moet staven en dat overeenkomstig artikel 44 van dezelfde gecoördineerde wetten moet eindigen met de woorden «Ik bevestig op mijn eer dat deze verklaring echt en volledig is»; dat het antwoord van de bedoelde Staatssecretaris luidde als volgt:

«... Het voornoemde getuigschrift is in feite een attest dat door de invalide zelf aan de geneesheer gevraagd wordt en gevoegd wordt bij de aanvraag tot herziening wegens verergering ten einde een bij wet voorgeschreven norm na te leven. In geen enkel geval richt de Administratie zich rechtstreeks tot de geneesheer om dit document te verkrijgen of te eisen. De geneesheer die het voormelde getuigschrift uitreikt, handelt derhalve niet in het raam van artikel 50 van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken»;

Overwegende dat luidens artikel 8, eerste lid, der statuten van de verzoekende partij de raad van beheer bevoegd is om «in rechte (te) handelen als eiser of als verweerder»; dat blijkens een uittreksel uit de notulen van de raad van beheer deze laatste op 7 april 1982 aan de personen die het verzoekschrift hebben ondertekend, t.w. H. Verlinden, J. Bijloos en E. Wieme, «delegatie» heeft gegeven om het onderhavige annulatieberoep in te stellen; dat artikel 13 van de wet van 27 juni 1921 een dergelijke delegatie aan beheerders toelaat; dat de drie ondertekenaars van het verzoekschrift als beheerder zijn aangesteld in de algemene vergadering van 10 maart 1982; dat uit het voorafgaande volgt dat het beroep op rechtsgeldige wijze werd ingesteld;

Overwegende dat de tegenpartij een exceptie van niet-ontvankelijkheid van het beroep opwerpt omdat volgens haar het voorwerp van het beroep geen uitvoerbare administratieve rechtshandeling is; dat de verzoekende partij daarop repliceert dat zij niet de vernietiging van het antwoord op een parlementaire vraag beoogt maar van «de beslissing die dat antwoord inhoudt»; dat volgens de verzoekende partij uit het antwoord kan worden afgeleid «dat de Administratie der Pensioenen reeds vroeger het veronderstelde taalgebruik hanteerde, wat enkel mogelijk is als het gevolg van een beslissing, maar geen ministeriële» zodat het antwoord de weigering van de staatssecretaris inhoudt een vroegere niet door hem genomen beslissing te wijzigen, wat een voor annulatieberoep vatbare handeling zou zijn;

Overwegende dat het kwestieuze antwoord van de staatssecretaris voor pensioenen alleen de vertolking van een standpunt van deze laatste inhoudt; dat daaraan geen enkel rechtsgevolg is verbonden zodat het voorwerp van het annulatieberoep niet kan worden geacht een voor vernietiging vatbare administratieve rechtshandeling te zijn of in te hou-

den; dat de exceptie van niet-ontvankelijkheid gegrond is. (Verwerping)

NOOT—Antwoorden op parlementaire vragen

Het vragenrecht wordt in de Grondwet niet geregeld. Het vindt zijn oorsprong in het beginsel van de verantwoordelijkheid van de ministers voor de Kamers. Het is een middel voor de Parlementsleden om de dagelijkse bestuursactiviteit te controleren.

De vragen kunnen mondeling of schriftelijk gesteld worden.

Voor de mondelinge vragen wordt iedere week in de Kamer en in de Senaat een vragenbeurt uitgetrokken.

De schriftelijke vragen en de daarop verstrekte antwoorden worden opgenomen in het Bulletin van Vragen en Antwoorden dat minstens eenmaal per week verschijnt gedurende de periode waarin de Wetgevende Kamers vergaderen (art. 71 van het reglement van de Kamer, art. 32 van het reglement van de Senaat).

Reeds in zijn arrest Buse nr. 12.057 van 4 november 1966 had de Raad van State beslist dat het antwoord van een minister op de vraag van een lid van de Wetgevende Kamers geen voor vernietiging vatbare rechtshandeling is. De betwisting was slechts gerezen naar aanleiding van een louter schriftelijk antwoord op een vraag van een lid van het Parlement. Voor zover bekend is bovenstaand arrest het eerste dat uitspraak doet over het gemis van juridische draagkracht van een ministerieel antwoord dat gepubliceerd wordt in het Bulletin van Vragen en Antwoorden.

Dit Bulletin bevat voor het rechtsleven dikwijls zeer interessante en waardevolle gegevens waarvan de inhoud bepalend kan zijn voor het administratief optreden en de concrete beslissingen die zouden kunnen worden genomen, maar zulks doet geen afbreuk aan het feit dat een dergelijk antwoord geen aanvechtbare administratieve rechtshandeling is.

W. Lambrechts

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

K.I. — 30 JUNI 1981

Voorzitter: de h. Van Hecke

Raadsheren: de hh. Van Nuffel en Colla

Openbaar ministerie: de h. De Swaef

Burgerlijke partij — Verzet tegen verwijzing — Ontvankelijkheid.

De burgerlijke partij kan verzet doen tegen de beschikking van de raadkamer tot regeling van de rechtspleging waardoor haar belangen worden geschaad.

W. e.a. t/ M.e.a.

Vordering

Gezien de beschikking van de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen dd. van mei 1981 die

voornoemde verdachten, waarvan eerste tot en met vijfde onder bevel tot aanhouding en zesde, zevende en achtste verdachte onder bevel tot aanhouding bij verstek na aanname van verzachtende omstandigheden wat telastlegging A betreft, naar de correctionele rechtbank verwijst wegens de telastleggingen A en B;

Gezien het verzet gedaan op 22 mei 1981 door mr. Fr. Van Leemput, advocaat, loco mr. J. Le Paige en mr. W. Lens voor en namens de burgerlijke partijen;

Aangezien dit verzet ontvankelijk is;

Aangezien het openbaar ministerie en de burgerlijke partij immers verzet kunnen doen tegen de beschikkingen van de raadkamer tot de regeling van de procedure waardoor hun belangen geschaad worden (J. D'Haenens, *Belgisch Strafprocesrecht*, II, A, p. 105; C.J. Vanhoudt, *Strafvordering*, II, p. 220);

Aangezien het verzet van de burgerlijke partij tegen een beschikking van de raadkamer niet beperkt is tot haar burgerlijke vordering, doch tevens de beoordeling van de strafvordering aan het oordeel van de kamer van inbeschuldigingstelling onderwerpt (Hof Gent, K.I., 6 juli 1954, *R.W.*, 1954-55, 1103 e.v.);

Gezien de conclusie van de burgerlijke partijen voor de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen ertoe strekkende voor recht te doen zeggen dat de feiten zich vereenzelvigen met moord en mededaderschap aan moord, althans doodslag en mededaderschap aan doodslag, diensgevolge de vordering van het openbaar ministerie tot verwijzing van de zaak naar de correctionele rechtbank af te wijzen en voor de verdere strafvervolgung verder te handelen als naar recht;

Aangezien de raadkamer van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen terecht vaststelde dat er geen voldoende elementen bestaan om te beweren dat verdachte(n) het oogmerk hadden om te doden en in aanmerking komen voor verwijzing naar het hof van assisen;

Aangezien het verzet van de burgerlijke partijen derhalve ongegrond is;

(...)

Arrest

Overwegende dat het verzet van de burgerlijke partijen regelmatig is naar vorm en termijn;

Op strafgebied

Overwegende dat door dit verzet de beoordeling van de strafvordering onderworpen wordt aan het oordeel van de kamer van inbeschuldigingstelling, die over een soeverein beoordelingsrecht beschikt wat betreft de wetsomschrijving van de feiten die haar worden voorgelegd;

1. Ten aanzien van de telastlegging A

Overwegende dat de gegevens door het strafonderzoek bijgebracht voldoende bezwaren aantonen waaruit blijkt, dat de verdachten zich vanuit het buitenland naar Antwerpen hebben begeven met het enig opzet de uitvoering van een nachtelijke vergeldingsactie in bende gericht tegen de genaamde Y., medevennoot van de Chinese Club F.;

dat echter, bij het volbrengen van deze onderneming, de daar aanwezige W., vriend van voornoemde, tussenbeide is willen komen om het verder gewelddadig optreden van deze bende te verhinderen en het aangevallen slachtoffer Y., die

tegen de muur werd gedrukt, bedreigd en geslagen, te helpen, wat tot het noodlottig gevolg heeft geleid dat, door deze onverwachte tussenkomst verrast, blijkbaar een lid van de bende een dodelijk pistoolschot op hem heeft gelost;

Overwegende dat uit de omstandigheden eigen aan de zaak niet blijkt dat de daders, die onmiddellijk na het schot zijn gevlucht, de wil hebben gehad bij hun optreden het slachtoffer W. te doden, welk feit slechts als een onvoorzien voorval voorkomt;

Overwegende dat het feit van deze telastlegging A met opsluiting strafbaar is krachtens de artt. 66, 392 en 401 van het Strafwetboek;

Overwegende dat de eerste rechter evenwel terecht heeft vastgesteld, dat er geen voldoende gegevens bestaan om te beweren dat de daders het oogmerk hadden om te doden en dat hij in hun voordeel verzachtende omstandigheden heeft aangenomen, met als gevolg dat hij de zaak naar de correctionele rechtbank heeft verwezen;

Overwegende dat de aangevochten beschikking derhalve dienaangaande moet worden bevestigd;

2. Ten aanzien van de telastlegging B

Overwegende dat er voldoende aanwijzingen van schuld lastens de verdachten bestaan;

Overwegende dat deze feiten krachtens de artt. 66, 392 en 398 Sw. met correctionele straffen strafbaar zijn;

Overwegende dat derhalve de aangevochten beschikking moet worden bekrachtigd;

Op burgerlijk gebied

Overwegende dat, overeenkomstig art. 136 Sv. de burgerlijke partij die op haar verzet in het ongelijk wordt gesteld, tot schadevergoeding jegens verdachte moet worden veroordeeld;

Overwegende dat de schadeloosstelling ter zake voor elke verdachte billijkheidshalve op een bedrag van 1 fr. wordt bepaald;

(...)

NOOT—Betreffende het recht van verzet van de burgerlijke partij

1. De artt. 128, 129 en 135 Sv. maken geen onderscheid tussen het openbaar ministerie en de burgerlijke partij in verband met het recht van verzet tegen de beschikkingen van de raadkamer.

De burgerlijke partij kan bijgevolg niet alleen verzet doen tegen een beslissing van buitenvervolginstelling, maar ook tegen een contraventionalisatie of een correctionalisatie (A. Braas, *Précis de procédure pénale*, 3e ed., I, p. 390, nr. 482; J. Simon, *Strafvordering*, p. 297, nr. 571).

2. Zeer terecht merkt J. D'Haenens op dat de contraventionalisatie of de correctionalisatie geen afbreuk doen aan de civielrechtelijke belangen van de burgerlijke partij (*Belgisch strafprocesrecht*, II, A, p. 106).

Maar de burgerlijke partij werd door de napoleontische wetgever ook nog een heel andere rol toebedeeld: haar werd opgedragen toezicht uit te oefenen op de beslissingen van de onderzoeksgerechten en zelfs op het beleid van de procureur des Konings, en als het openbaar ministerie zijn taak veronachtzaamt, moet zij ervoor waken dat de publieke vordering volle uitwerking krijgt.

3. «La loi a voulu placer à côté du Ministère public une seconde sentinelle chargée de surveiller les ordonnances de la chambre du conseil et de conserver l'action publique que l'inaction de celui-là aurait éteinte» schreef F. Hélie (*Traité de l'instruction criminelle*, Belg. ed., I, p. 523, nr. 2926).

Met R. Declercq kan worden aangenomen dat de gelijkstelling van de burgerlijke partij met het openbaar ministerie «tot het uiterste is doorgedreven» (*Strafvordering*, 7e druk, I, p. 185): het verzet van de burgerlijke partij brengt én de civielrechtelijke vordering én de strafvordering voor de kamer van inbeschuldigingstelling.

Er werd zelfs aangenomen dat het recht van verzet van de burgerlijke partij zich uitstrekt over de feiten van alle telastleggingen, zelfs die waarvoor ze zich niet had gesteld (Cf. Cass. fr., 7 juli 1899, *Journ. parq.*, 1900, 2, 145; K.I. Antwerpen, 28 juni 1977, *R.W.*, 1978-79, 1914).

4. Deze uitzonderlijke rol van de burgerlijke partij, die niet alleen de strafvordering op gang brengt door haar stelling voor de onderzoeksrechter, maar die eveneens door haar verzet of door haar cassatieberoep — desnoods tegen de wil van het openbaar ministerie — de strafvordering in stand houdt, is thans niet meer vatbaar voor betwisting (Cass. fr., 10 maart 1827, *Journ. Pal.*, XXI, 238; K.I. Luik, 29 maart 1934, *R.D.P.*, 1934, 1029; Cass., 21 maart 1939, *R.D.P.*, 1939, 832, met noot van G. Schuind; Cass., 26 oktober 1970, *Pas.*, 1971, I, 179; K.I. Antwerpen, 28 juni 1977, *R.W.*, 1978-79, 1914; J.F.C. Carnot, *De l'instruction criminelle*, 3e ed., art. 135, nr. 5; F. Hélie, o.c., II, nr. 2926; R. Van Roye, *Manuel de la partie civile*, nr. 401; J.J. Perrichon en J.A. Leclercq, *Appel en matière répressive*, nr. 382, *R.P.D.B.*, compl. I).

5. Zelfs al doet de burgerlijke partij afstand van haar verzet, dan nog moet de kamer van inbeschuldigingstelling zich uitspreken over de strafvordering die door het verzet van de burgerlijke partij automatisch mee aanhangig is gemaakt (K.I. Brussel, 19 september 1968, *Pas.*, 1968, II, 288; Cass., 26 oktober 1970, *Pas.*, 1971, I, 179).

Ten deze preciseert het openbaar ministerie dat de burgerlijke partij ontvankelijk is in haar verzet tegen de beschikkingen van de raadkamer tot regeling van de rechtspleging «waardoor haar belangen worden geschaad». Het gaat hier om een stijlfiguur, want het zou wellicht onbegonnen werk zijn te willen aantonen op welke wijze de correctionalisatie de belangen van de benadeelde in het gedrang kan brengen.

6. We vragen ons zelfs af of het wel enig nut oplevert te onderzoeken welke drijfveren de burgerlijke partij hebben aangezet om verzet te doen: in elk geval heeft het verzet de strafvordering aanhangig gemaakt en moet de kamer van inbeschuldigingstelling de bezwaren onderzoeken en zich uitspreken over de publieke vordering.

De onderhavige beslissing is interessant omdat het zelden voorkomt dat een burgerlijke partij zich verzet tegen de correctionalisatie van een misdaad.

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

7e KAMER — 17 MEI 1984

Voorzitter: de h. Weyens

Raadsheren: de hh. Lebeer en Vandeplas (rapporteur)

Advocaat-generaal: de h. Vervliet

Advocaten: mrs. Dekeersmaecker loco Lenaerts en Dyck

Heling — Afkomstig van een misdrijf — Burgerlijke-partijstelling.

De strafrechter is niet verplicht aan te duiden van welk misdrijf het geheelde goed afkomstig is of te preciseren wanneer de diefstal waarvan het geheelde goed het voorwerp was werd gepleegd.

De mogelijkheid om zich burgerlijke partij te stellen tegen de daders van de diefstal is geen beletsel om de vordering van de burgerlijke partij tegen de heler gegrond te verklaren.

N.V. A. t/ Van D.

Telastlegging: A. te Antwerpen, zelfde kanton, in de loop van de maand juli 1980, 1. ten nadele van S., de officiële en de reproductienummerplaat van een personenauto met nummer ECS 536, 2. ten nadele van de N.V. A. een personenauto Mercedes 240 D, zijnde weggenomen, verduisterd of door een misdaad of wanbedrijf verkregen zaken of een gedeelte ervan geheel te hebben.

Overwegende dat appellant aanvoert dat de eerste rechter niet heeft vastgesteld dat het voertuig dat hij geheel heeft, afkomstig is van een misdrijf;

dat een dergelijke grief steunt op een verkeerde lezing van de telastlegging, waarin duidelijk wordt vermeld dat het voertuig een weggenomen, verduisterde of door een misdaad of wanbedrijf verkregen zaak was;

dat de strafrechter niet verplicht is aan te duiden van welk misdrijf het geheelde goed afkomstig is en dat hij nog minder gehouden is te preciseren wanneer de diefstal waarvan het voertuig het voorwerp was, gepleegd werd;

Overwegende dat uit het proces-verbaal van 1 april 1981 blijkt dat het voertuig «Mercedes» dat appellant onder zich hield en gestald had in zijn garage, signaleerd was op 14 april 1980 als gestolen ten nadele van Marcel C. te Lommel;

Overwegende dat uit dit proces-verbaal blijkt dat het wel degelijk gaat om het voertuig dat gestolen werd ten nadele van Marcel C., zodat het voertuig voldoende geïdentificeerd werd als gestolen en dat bovendien ook voldoende is aangetoond dat het voertuig het voorwerp van een diefstal heeft uitgemaakt op 13 april 1980 te Lommel;

Overwegende dat appellant aanvoert dat niet bewezen is dat hij kennis had van de bedrieglijke oorsprong van het voertuig op het ogenblik dat hij dit in zijn bezit kreeg;

dat uit de omstandigheden waarin appellant in bezit kwam van het voertuig echter blijkt dat hij beseft dat het om een gestolen voertuig ging of om een voertuig dat door een misdaad of een wanbedrijf verkregen was daar hij een dergelijk voertuig ter waarde van om en bij een half miljoen frank van een onbekende ontvangen heeft en het gaan verbergen is in zijn garage;

dat hij er de nummerplaten heeft afgenomen en zijn persoonlijke nummerplaten heeft op aangebracht om ermee te rijden;

dat hij zijn eigen nummerplaten, die eveneens op een Mercedeswagen betrekking hebben, heeft aangewend om te ontsnappen aan de opsporingen van de politie of van de wettige eigenaar; dat hij wist dat er geen bescheiden waren van deze wagen en niettemin aanvaard heeft voor een onbekende, die hij alleen maar met zijn voornaam zou kennen, een dergelijk waardevol voertuig gedurende verscheidene maanden te stallen in zijn garage;

dat deze omstandigheden reeds bestonden op het ogenblik dat appellant het voertuig in zijn bezit kreeg en dat uit appellants gedragingen duidelijk blijkt dat hij op dat ogenblik reeds ten volle beseftte dat het voertuig verkregen was door een misdaad of door een wanbedrijf;

Overwegende dat appellant aanvoert dat de vrijspraak uit hoofde van het rijden met dit gestolen voertuig zonder geldige verzekering noodzakelijkerwijze zijn vrijspraak van heling meebrengt daar nu vaststaat dat hij geldig verzekerd was en dat een voertuig niet kan worden verzekerd als het geheel of gestolen is;

dat er hoegenaamd geen tegenstrijdigheid bestaat tussen de schuldigverklaring aan heling van een voertuig en de vrijspraak van de heler wegens het rijden met een niet-verzekerd voertuig;

dat appellant trouwens zelf toegeeft dat hij zijn eigen nummerplaten op het geheelde voertuig heeft aangebracht ten einde alzo de dekking van de verzekering als vervangingsvoertuig te genieten;

Overwegende dat de burgerlijke partij als verzekeraar tegen diefstal, een som van 506.538 fr. heeft uitbetaald aan de benadeelde, Marcel C.;

dat de verzekeringsmaatschappij derhalve gesubrogeerd is in de rechten van de benadeelde en dat appellant trouwens het bedrag van schade, belopende 233.538 fr., niet betwist;

dat de verzekeringsmaatschappij niet alleen gesubrogeerd is in de rechten van de benadeelde om schade te vorderen van de persoon die diefstal heeft gepleegd, maar ook om alle rechten uit te oefenen die de gesubrogeerde zelf mocht uitoefenen;

dat hierin begrepen is het recht om schadevergoeding te vorderen van de heler van het voertuig;

Overwegende dat appellant aanvoert dat de schadevergoeding ook verschuldigd is door de personen die de diefstal hebben gepleegd, maar dat deze beschouwingen ter zake niet relevant zijn, daar appellant niet heeft aangetoond of zelfs niet beweerd heeft dat de burgerlijke partij reeds vergoed is door de daders van de diefstal;

dat, bij ontstentenis van enige gegevens betreffende een eventuele burgerlijke-partijstelling ten aanzien van de daders van de diefstal, er geen enkel beletsel is om de vordering van de burgerlijke partij gegrond te verklaren daar deze gegrondheid niet afhangt van de mogelijkheid om zich ook nog ten aanzien van andere beklagden burgerlijke partij te stellen;

(...)

NOOT—De constitutieve bestanddelen van heling

1. Het misdrijf van heling vereist als constitutieve be-

standdelen het bezit of de detentie van een door middel van misdaad of wanbedrijf van een derde verkregen voorwerp, de wil om het voorwerp aan de wettige eigenaar te onttrekken en de aan de inbezitneming voorafgaande of gelijktijdige wetenschap van de wederrechtelijke oorsprong van dit voorwerp (Cass., 21 december 1976, *A.C.*, 1977, 447; Cass., 31 mei 1977, *A.C.*, 1977, 1006; Cass., 25 juni 1980, *A.C.*, 1980, 1344).

Een veroordeling wegens heling is naar recht slechts verantwoord als de rechter, zij het impliciet, met zekerheid vaststelt dat deze bestanddelen van de heling aanwezig zijn (Cass., 25 juni 1980, *A.C.*, 1980, 1344; Cass., 20 mei 1981, *A.C.*, 1980-81, 1096).

2. Bij afwezigheid van conclusie op dit punt, is de strafrechter niet verplicht de wederrechtelijke oorsprong van het geheelde voorwerp te preciseren (Cass., 2 februari 1948, *Pas.*, 1948, I, 71; Cass., 24 september 1951, *A.C.*, 1952, 20; Cass., 20 mei 1981, *A.C.*, 1980-81, 1096).

De vereiste aan de inbezitneming voorafgaande of daarmee gelijktijdige wetenschap van de wederrechtelijke oorsprong van het geheelde voorwerp kan de rechter afleiden uit de waarde, de aard en het belang ervan, alsmede uit alle andere feitelijke omstandigheden die noodzakelijk de argwaan van degene die ze in bewaring neemt, moet wekken (Cass., 25 september 1973, *A.C.*, 1974, 87). Deze feitelijke gegevens worden op onaantastbare wijze door de rechter ten gronde vastgesteld (Cass., 7 september 1959, *R.W.*, 1960-61, 87; Cass., 17 januari 1977, *A.C.*, 1977, 549).

3. De wil van de heler om de weggenomen, verduisterde of met behulp van een misdaad of wanbedrijf verkregen zaak te verbergen en te onttrekken aan de opsporingen van het gerecht is geen constitutief bestanddeel van heling (Cass., 15 mei 1950, *R.W.*, 1950-51, 313; Cass., 14 oktober 1957, *Pas.*, 1958, I, 127; A. Marchal en J.P. Jaspard, *Droit criminel, traité théorique et pratique*, 2e ed., I, nr. 1582; *R.P.D.B.*, compl. III, tw. *Recel*, nr. 71; *anders*: E. Krings, noot onder Cass., 21 december 1976, *A.C.*, 1977, 447). Verberging van het geheelde voorwerp werd nooit vereist (J. D'Haenens, *Heling*, *A.P.R.*, nr. 59; J. Nypels en J. Servais, *Code pénal belge interprété*, IV, p. 171, nr. 6; *R.P.D.B.*, tw. *Recel*, nr. 2), maar de wil om het geheelde voorwerp te onttrekken aan de opsporingen van het gerecht werd lange tijd beschouwd als een constitutief bestanddeel (Cass., 2 oktober 1885, *Pas.*, 1885, I, 252; Cass., 3 oktober 1927, *Pas.*, 1927, I, 299; G. Beltjens, *Encycl. code pénal*, art. 505, nr. 11; J. Nypels en J. Servais, *o.c.*, IV, p. 171, nr. 6; *R.P.D.B.*, tw. *Recel*, nr. 71).

4. De wil van de heler om het geheelde voorwerp te onttrekken aan de wettige eigenaar is daarentegen wel een constitutief bestanddeel en dient derhalve te worden vastgesteld door de rechter. De arresten van het Hof van Cassatie die dit intentioneel gegeven niet meer vermeldten als een constitutief bestanddeel (Cass., 15 juli 1955, *Pas.*, 1955, I, 1232) en bestempelden als een criterium om de bestanddelen van het misdrijf uit artikel 505 te beoordelen (Cass., 3 november 1975, *A.C.*, 1976, 292, *R.D.P.*, 1975-76, 1005, met noot van C.E. Henrion; Cass., 2 mei 1977, *A.C.*, 1977, 894, *J.T.*, 1978, 29, met noot van J.P. Spreutels) hebben geen verdere navolging gevonden in de latere jurisprudentie van ons hoogste rechtscollege (Cass., 21 december 1976, *A.C.*, 1977, 447; Cass., 31 mei 1977, *A.C.*, 1977, 1006; Cass., 25 juni 1980, *A.C.*, 1980, 1344).

Het onttrekken aan de wettige eigenaar betekent het gehele voorwerp niet willen teruggeven. Hij die teruggeeft of wil teruggeven heelt niet, omdat hij aan de wederrechtelijke toestand ten gevolge van misdaad of wanbedrijf een einde maakt of zulks wil doen (E. Krings, noot onder Cass., 21 december 1976, *A.C.*, 1977, 447); wel is vereist dat de persoon die het gehele voorwerp bezit slechts heeft gehandeld met de bedoeling het terug te geven, zonder voor zichzelf of voor een ander een voordeel na te streven (Cass., 2 mei 1977, *A.C.*, 1977, 894).

Het geannoteerde arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen bepaalt weliswaar dat de beklaagde wenste te ontsnappen aan de opsporingen van de politie of van de wettige eigenaar (o.a. door het aanbrengen van de nummerplaten van de eigen wagen op de gehele wagen), maar beschouwt dit intentioneel gegeven m.b.t. de opsporingen van de wettige eigenaar eerder als een criterium om na te gaan of de beklaagde al dan niet kennis had van de bedrieglijke oorsprong van het voertuig op het ogenblik van de inbezitting dan als een constitutief bestanddeel van de heling.

Bart Spriet

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e KAMER — 26 OKTOBER 1983

Voorzitter: de h. Kiebooms

Rechters: mevr. Bosmans en de h. Transaux

Huwelijksvermogensstelsels — Wijziging — Afbreuk aan de rechten van derden.

De wijziging van het huwelijksvermogensstelsel doet afbreuk aan de rechten van derden, wanneer de man bij de verdeling van de gemeenschap als activa waarden ten belope van 96.000 fr. ontvangt en de vrouw waarden ten belope van 230.000 fr., maar de man belangrijk meer persoonlijke schulden heeft dan de vrouw.

De R. en Van H.

Gezien voorgaand verzoekschrift, strekkende tot homologatie van de akte houdende wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel, verleden voor notaris C. te Antwerpen op 26 april 1983;

Gezien het afschrift van de notariële inventaris van alle roerende en onroerende goederen van de echtgenoten en van hun schulden, verleden voor notaris C. te Antwerpen op 26 april 1983;

Gezien het afschrift van de notariële akte houdende regeling van de wederzijdse rechten, verleden voor notaris C. te Antwerpen op 26 april 1983;

Gezien de bekendmaking van de vordering tot homologatie in het Belgisch Staatsblad van 26 mei 1983;

Overwegende dat geen van beide verzoekers handelaar is;

Overwegende dat de rechtbank dient na te gaan of de gevraagde wijziging van het huwelijksvermogensstelsel van verzoekers geen afbreuk doet aan de belangen van het gezin of van de kinderen, dan wel aan de rechten van deren;

Overwegende dat blijkens de doorgevoerde verdeling van de gemeenschap de man als activa waarden ontvangt ten belope van ongeveer 96.000 fr., terwijl de vrouw waarden ontvangt ten belope van ongeveer 230.000 fr.;

Overwegende anderzijds dat de man belangrijk meer persoonlijke schulden heeft dan de vrouw, zodat door de doorgevoerde verdeling de rechten van de schuldeisers van de man benadeeld zijn;

Om die redenen,

Wijst het verzoek tot homologatie af.

NOOT—*Benadeling van rechten van schuldeisers bij wijziging van huwelijksstelsel*

Het lijkt de moeite even stil te staan bij dit korte vonnis van de rechtbank van Antwerpen omdat de behartiging van de rechten van de schuldeisers ter gelegenheid van de homologatie van de wijziging van een huwelijkscontract in de gepubliceerde rechtspraak om zo te zeggen nog niet ter sprake is gekomen.

Vrees dat echtgenoten hun schuldeisers zouden benadelen door de wijziging van hun huwelijksstelsel was een van de redenen van het vroegere wijzigingsverbod en is ook blijven doorspelen in de wet van 14 juli 1976. Zo wordt deze wijziging onderworpen aan het toezicht van de rechtbank die nagaat of hierdoor geen afbreuk wordt gedaan aan de belangen van het gezin of van de kinderen of aan de rechten van derden (art. 1395 B.W.).

Algemeen wordt geleerd dat het om een negatieve controle gaat; de rechter die homologatie weigert moet aantonen aan welke belangen of rechten afbreuk wordt gedaan (cf. o.m. Rb. Brugge, 1 maart 1980, *Rev. Not. B.*, 1980, 395; Baeteman, G., Casman, H., «Homologatie van wijzigingen van het huwelijksstelsel», in *Liber amicorum Frédéric Dumon*, Antwerpen, 1983 (33-53), nr. 20; Casman, H., Van Look, M., *Huwelijksvermogensstelsels*, II/5; Eeckhaute, noot onder Cass., 2 mei 1979, *Rev. Not. B.*, 1979, 598; Thuysbaert, «Wijziging van de huwelijksovereenkomst en controle van de rechter (B.W. art. 1395)», *T.Not.*, 1978 (262-266), 264; Van Straelen, I., «De taak van de rechter bij verandering van huwelijksvoorwaarden», *R.W.*, 1978-79, (945-954), 950).

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen was in casu van oordeel dat de rechten van de schuldeisers waren benadeeld wegens de door de echtgenoten doorgevoerde verdeling.

De echtgenoten wilden overstappen van het wettelijk stelsel naar een stelsel van scheiding van goederen. Uit de inventaris bleek dat de man een aantal persoonlijke schulden had terwijl in de regelingsakte werd overeengekomen bij de verdeling van het gemeenschappelijk vermogen beëindigend meer goederen aan de vrouw toe te kennen. In de rechtsleer wordt nog al eens benadrukt dat in het Belgisch recht door de wijziging zelf geen nadeel berokkend kan worden aan de rechten van de schuldeisers. Terwijl het t.a.v. gezin en kinderen voldoende is dat de belangen worden geschaad, dienen t.a.v. derden de rechten in het gedrang gebracht, wil de homologatie geweigerd worden (cf. Jongmans, C., «Changement de régime matrimonial, intérêt de la famille et droits des tiers», *R.C.J.B.*, 1980 (177-

192), 191; Raucent, L., *Droit patrimonial de la famille. Les régimes matrimoniaux*, Brussel, 1978, nrs. 1225 en 1236; Tielemans, H., «Het huwelijk van de schuldenaar: een ongelukstijdning voor de schuldeiser?», *T.P.R.*, 1981 (301-352), 339, nr. 43; Puelinckx-Coene, M., «Aktuele problemen inzake conventionele wijziging van huwelijksvermogensstelsels», *Postuniversitaire lessencyclus W. Delva* (te verschijnen), nrs. 35 e.v.).

Alleen bestaande schuldeisers hebben rechten. Beveiliging tegen toekomstige hogere beroepsrisico's wordt algemeen niet als een aantasting van de rechten van derden gezien. De wijziging belangt de toekomstige schuldeisers wel aan. Ze moeten weten onder welk stelsel precies de echtgenoten, met wie ze zullen handelen, gehuwd zijn. Maar dit is alleen een probleem van tegenwerpelijheid (cf. Traest, G., Casman, H. en Bouckaert F., «Het nieuw huwelijksvermogensrecht. De wet van 14 juli 1976», *T.P.R.*, (1976 (775-997), 842, nr. 67; Cornu, *Les régimes matrimoniaux*, 1980, 180; Jongmans, o.c., *R.C.J.B.*, 1980, 190; Baeteman, G., Engels, C., Gerlo, J., «Overzicht van rechtspraak (1976-1981), *Huwelijksvermogensrecht*», *T.P.R.*, 1982 (977-1092), 1044, nr. 78; Raucent, L., o.c., nr. 1225; Dillemans, R., *Huwelijksvermogensrecht*, Antwerpen, 1983, 178; zie trouwens art. 216 B.W.).

Bestaande schuldeisers hebben daarbij alleen rechten op de bestaande goederen van de echtgenoten. Zo wordt aangenomen dat een wijziging die tot gevolg heeft het toekomstig pand van de schuldeisers in te perken misschien wel ingaat tegen de belangen van die schuldeisers maar geen inbreuk pleegt op hun rechten (cf. Baeteman en Casman, o.c., nr. 25; Tielemans, H., o.c., 340, nr. 43; Van der Linden Poulaert B. en Poupart, J.M., «La modification des conventions matrimoniales et le pouvoir d'appréciation du juge», *J.T.*, 1978 (625-628), 627; Van Wiele, J., «Wijziging Huwelijksvermogensstelsel», *T.Not.*, 1963 (292-300), 298).

Als voorbeeld wordt hier meestal verwezen naar de situatie van de bestaande schuldeisers van een beroepsactieve echtgenoot die overgaat van een gemeenschapstelsel naar een stelsel van scheiding van goederen. Zij verliezen zo als onderpand alle goederen die zonder deze wijziging van de kant van de andere echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen zouden zijn gevallen. Aldus worden nochtans alleen hun belangen geschaad en dat is niet voldoende.

Maar ook aan de rechten van de bestaande schuldeisers op de bestaande goederen kan door een wijziging geen afbreuk gedaan worden. De persoonlijke schuldeisers kunnen zich verhalen op het gemeenschappelijk vermogen in de mate dat het zich door opname van eigen goederen heeft verrijkt (art. 1410 B.W.) terwijl krachtens art. 1440 B.W. de echtgenoten na de ontbinding van het gemeenschappelijk vermogen met al hun goederen blijven instaan voor de gemeenschapsschulden.

In het onderhavig geval wordt (ook) overgegaan van een wettelijk stelsel naar scheiding van goederen, maar hier gaat het om persoonlijke schuldeisers en hun pand wordt in principe door de wijziging vergroot. Ten gevolge van de regeling die door de echtgenoten getroffen werd, zou nochtans minder dan de helft van de gemeenschapsgoederen aan de man toekomen zodanig dat hierdoor het pand van de schuldeisers minder wordt vergroot dan zij normaal konden verwachten.

Werden hun aldus rechten geschaad? De rechtbank oordeelde van wel en terecht. Tot voor de wijziging vormde deze helft van de gemeenschapsgoederen alleen het eventuele toekomstige pand van de bestaande persoonlijke schuldeisers waarop zij aanspraak zouden kunnen maken ingeval tot vereffening en verdeling van het gemeenschappelijk vermogen werd overgegaan en deze goederen op dat ogenblik nog in het gemeenschappelijk vermogen zouden zijn.

Zolang het wettelijk stelsel duurde hadden zij op deze goederen alleen (louter) eventuele rechten maar zij hadden het actuele recht, zodra die onzekere toekomstige gebeurtenissen zich zouden voordoen, inderdaad de helft van het gemeenschappelijk vermogen tot hun onderpand te kunnen rekenen (zie hierover vooral Verdier J.M., *Les droits éventuels. Contribution à l'étude de la formation successive des droits*, Parijs, 1955; en de conclusie van advocaat-generaal Ganshof van der Meersch bij Cass., 28 maart 1957, *Pas.*, 1957, II, 914: «Les droits éventuels ont déjà une existence propre, ils ne constituent pas le droit qui existera plus tard, mais un droit distinct de celui-là, encore qu'ils le préparent»).

Aan dat recht van de bestaande schuldeisers werd door de doorgevoerde verdeling van de echtgenoten afbreuk gedaan en dat was voor de rechtbank een voldoende motief om de homologatie te weigeren.

M. Puelinckx-Coene

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

KORT GEDING — 25 JUNI 1984

Voorzitter: de h. Gyselinck

Advocaten: mrs. D'Halluin en Beele

Handelspraktijken — Verboden handelspubliciteit — Handeling strijdig met de eerlijke handelsgebruiken.

Misleidend is de handelspubliciteit die ten onrechte de eigen produkten als gebreveteerd voorstelt, daarbij gebruikmakend van foto's die machines voorstellen die niet door de adverteerder zijn geconcepieerd noch vervaardigd.

Strijdig met de eerlijke handelsgebruiken is het dulden dat een zelfstandige agent opererend voor verweerster zich van deze onwettige handelspubliciteit bedient.

L.V.D. t/ P.V.B.A. H.

Bij dagvaarding van 29 juli 1983 vordert eiseres dat wij ten laste van verweerster een overtreding vaststellen van de artikelen 20 en 54 W.H.P. en haar bevelen daarmee op te houden, bepaaldelijk: elke verwijzing naar haar zelf of haar produkten in verweersters reclame; elke publiciteit m.b.t. niet bestaande octrooien of publikatie van foto's van machines die zij niet concipieerde noch vervaardigde; elk gebruik van de benaming «H.V.D.» voor de verdeling van haar produkten. Zij vraagt tevens veroordeling van verweerster tot de betaling van een dwangsom van 1.000.000 fr. voor elke verdere overtreding in strijd met ons bevel, alsook de machtiging tot publikatie van ons vonnis op haar kosten, inbaar op eenvoudig vertoon van de fac-

tuur en ten slotte haar verwijzing in de kosten van het geding.

Luidens de verklaring van haar oprichter H. aan een journalist van het blad *Vraag en Aanbod* is verweerster in 1967 door hem, als gewezen werknemer van eiseres, opgericht als eenmanszaak. Blijkens de door eiseres neergelegde stukken werd daarna bij vonnis van 30 juni 1972 van ons ambt te haren laste slaafse namaking vastgesteld van machines van eiseres met bevel daarmee op te houden. Dit vonnis werd bevestigd door arrest van het Hof van Beroep te Gent op 7 oktober 1976 met dien verstande dat het stakingsverbod nader omschreven werd. Wegens niet-naleving van dit verbod werd H. vervolgd voor de Correctionele Rechtbank te Kortrijk, die evenwel de publieke vordering verjaard achtte. Bij arrest van 18 juni 1981 van het Hof van Beroep te Gent werd dit vonnis tenietgedaan, maar werd H. vrijgesproken van de ten laste gelegde feiten. Het motiveerend gedeelte van het arrest merkt op dat men in voorkomend geval hoogstens gewag zou kunnen maken van een geraffineerde sluwheid waarmee verweerster het opgelegde stakingsverbod heeft omzeild, hetgeen overigens niet zou wegnemen dat eiseres een nieuwe vordering tot staken had kunnen inleiden.

De in het vonnis van 30 juni 1972 vastgestelde aanhaking door verweerster naar haar oprichting door een gewezen werknemer van eiseres, blijkt uiteindelijk — na geciteerde omzeiling van het stakingsverbod — overgegaan te zijn naar een nog subtielere vorm van aanhaking aangezien uit de door eiseres neergelegde stukken blijkt dat zij thans geschiedt «par personne interposée», klaarblijkelijk om te ontsnappen aan elk verder bevel tot staken en zodoende deze sedert de oprichting durende manier van handel drijven verder te voeren ten nadele van eiseres, zonder zich daarbij te storen aan de eerlijke handelsgebruiken.

In het blad *Vraag en Aanbod* van 15 juni 1983 verscheen een artikel over verweerster dat de weergave is van de verklaringen die genoemde H. aan de bezoekende journalist heeft gegeven aangezien het artikel aanvangt met de woorden: «Praten met dhr. H. van de P.V.B.A. H. is een uitdaging voor elke vertegenwoordiger van de vakpers». Blijkens zijn inhoud is dit artikel niets anders dan een in die vorm gegoten verkapte publiciteit voor verweerster. De huidige sluwheid (zoniet grofheid) van verweerster bestaat er nu in zonder schroom te durven beweren dat zij niets te maken heeft met dit artikel en dat zij er niets aan kan doen dat de journalist onjuiste, misleidende of voor eiseres aanhakende feiten in zijn artikel vermeldt.

Gelet op het feit dat de gepubliceerde gegevens luidens de aanvang van het artikel niet anders zijn dan de weergave van de verklaringen en feiten, door genoemde H. van verweerster aan de journalist bezorgd en verweerster anderszits niet aantoonde ooit de journalist in zijn weergave gedesavoueerde of enige rechtzetting gevorderd te hebben (verweerster legt geen enkel stuk neer, ondanks onze uitdrukkelijke vraag daaromtrent) moet zij geacht worden de opdrachtgeefster te zijn van deze thans meer en meer toegepaste onrechtstreekse en daardoor des te misleiderende reclame.

In het artikel wordt verwezen naar het feit dat verweerster opgericht werd door H. «die als gewezen werknemer van L. (eiseres) zijn ervaring en ondernemingsgeest wenste te investeren in een eigen bedrijf». Hier is er dus klaar-

blijkelijk verwijzing naar een vroegere relatie met de bedoeling aan te haken, hetgeen strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken (*Jura Falconis*, 1975-76, 567, nr. 104). Wie zich uitdrukkelijk of impliciet op de goede faam van zijn gewezen werkgever beroept, pleegt een misbruik door gebruik te maken van een bestanddeel van een intellectueel patrimonium dat hem niet toebehoort (cf. Vz. Kh. Brugge, 19 oktober 1972, *Bulletin van de Handelsreglementering*, 1973, nr. 2, blz. 29). Een dergelijke handelwijze valt onder de toepassing van artikel 54 W.H.P. en niet van artikel 20, 2°, van dezelfde wet (P. De Vroede, *T.P.R.*, 1979, 517, D).

Daarnaast wordt in het artikel gezegd dat de produkten van verweerster gebreveteerd zijn, hetgeen eiseres ontkent. Sedert de gerechtelijke hervorming moeten beide partijen meewerken aan de bewijslast. Ondanks sommatie door eiseres om ook maar één nummer van één enkel octrooi mee te delen, laat verweerster na dit te doen. Zoals reeds gezegd legt ze geen enkel stuk neer. Hoe dan ook valt het op dat zij thans alleen «beweert» (zie artikel 870 Ger. W.) voor «twee» van haar produkten een octrooi aangevraagd en verkregen te hebben zonder vermelding van produkt of datum, terwijl in genoemd artikel de indruk verwekt wordt dat al haar produkten gebreveteerd zijn, hetgeen derhalve ook volgens de eigen bewering van verweerster misleidend was (art. 20 W.H.P.). Door te verkondigen dat haar produkten gebreveteerd zijn kan verweerster bij het publiek ten onrechte de indruk verwekken dat genoemde produkten het resultaat zijn van persoonlijke ervaring, kennis en scheppingskracht.

Overmaat van misleiding wordt ten slotte bereikt door het feit dat het artikel geïllustreerd wordt door drie foto's, waarvan slechts één verband houdt met het bedrijf van verweerster, nl. die waarop haar bedrijfsgebouw afgebeeld staat terwijl de twee andere gewoon foto's zijn van machines die door verweerster, die gewaagde van octrooien, noch geconcepieerd noch vervaardigd zijn!

De overtreding van artikel 20, 2°, W.H.P. staat derhalve vast. Met betrekking tot de aanhaking (verwijzing naar eiseres) blijkt dat de beroepsbelangen van laatstgenoemde hierdoor kunnen worden geschaad zodat ook de overtreding van artikel 54 W.H.P. vaststaat.

Een zelfde aanhaking aan de faam van eiseres via verwijzing naar het feit dat zij opgericht werd door een gewezen werknemer van laatstgenoemde die met name aangeduid wordt als de grootste Belgische vervaardigster van persen met vergelijking van beider produkten, blijkt uit de publiciteit die in Zuid-Afrika gevoerd wordt door de agent van verweerster, die hierbij uitdrukkelijk verwijst naar laatstgenoemde als zijn principaal. Dezelfde periode waarbinnen dit geschiedde, de gelijke wijze waarop en de identieke verwijzing naar de oprichting van verweerster door een gewezen werknemer van eiseres zijn voldoende eensluidende overeenstemmende vermoedens dat verweerster hier handelde «par personne interposée» en dat — zo zij in dit geval niet kan beschouwd worden als de eigenlijke auteur van genoemde publiciteit in de zin van artikel 21 W.H.P. — zij het is die nochtans haar medewerking daartoe verleend heeft door hetzij de concrete gegevens daarvan aan haar agent ter plekke mee te delen, hetzij — ondanks kennisneming ervan — te dulden dat haar agent publiciteit voor haar produkten voert door verwijzing naar eiseres en vergelijking met de produkten van deze laatste, zodat nu de be-

roepsbelangen van eiseres hierdoor kunnen worden geschaad, verweerster een overtreding van artikel 54 W.H.P. heeft gepleegd (cf. De Vroede, De W.H.P., *T.P.R.*, 1983, 907, nr. 121, met verwijzing naar Cass., 27 mei 1977, *R.W.*, 1977-78, 666).

Wél is het zo dat hier niet kan worden bevolen aan verweerster op te houden met elke verdere overtreding van art. 20 W.H.P. in die zin dat zij genoemde publiciteit niet meer zou mogen voeren, aangezien het haar zelfstandige agent in Zuid-Afrika is die dit gedaan heeft. Hier kan aan verweerster met betrekking tot dit punt van de vordering alleen bevel gegeven worden op te houden met elke verdere overtreding van artikel 54 W.H.P., nl. de medewerking aan genoemde laakbare manier van reclame voeren door het *dulden* dat deze laatste op die laakbare wijze haar produkten aldaar propageert *zonder ernstige maatregelen daartegen te nemen* (vgl. De Caluwé, Leurquin en Dewilde, *Les Pratiques du Commerce*, II, nr. 622, 6e lid, en noot nr. 37, nr. 819, 4e lid, Gotzen, *Vrijheid van Beroep*, II, nr. 630).

Eiseres toont ten slotte aan dat de produkten van verweerster in Maleisië verkocht worden onder de naam H.V.D., wat wederom een manifeste aanhaking is aan de bedrijfsfaam van L.V.D., eiseres.

Ook hier zegt verweerster, die blijkens de stukken vanaf haar oprichting steeds gepoogd heeft op sluwe wijze aan te haken aan de faam van eiseres of haar produkten, dat zij van niets weet. Haar vlieger gaat evenwel niet langer op. Het is niet aanneembaar dat zij geen weet zou hebben van het feit dat «haar» produkten verkocht worden onder een benaming die praktisch overeenstemt met die van eiseres, die zij toevallig sedert 1967 op een dergelijke laakbare manier behandelt. Zij toont niet aan dat zij inmiddels ook maar «iets» ondernomen heeft om zich daartegen te verzetten of klaarheid hierin te scheppen. Zij stelt zelfs niet voor iets in die zin te ondernemen. Zij doet gewoon of haar neus bloedt, wat op zich reeds met het geheel van haar gedragingen overeenstemmende laakbare handeling is die strijdig is met de eerlijke handelsgebruiken waardoor de beroepsbelangen van eiseres kunnen worden geschaad (art. 54 W.H.P.; het dulden zonder ernstige tegenmaatregelen zelfs door een derde: De Caluwé, Delcorde en Leurquin, *Les pratiques du Comm.*, II, nr. 622, 6e lid).

Het meer gevorderde moet eiseres ontzegd worden. Deels heeft dit betrekking op bombastische door rechtsleer en rechtspraak aanvaarde reclame (bv. de «grootste» enz.; zie toelichting bij het ontwerp W.H.P., Bescheiden Senaat, zitting 1968-69, nr. 415, blz. 16, die de kennelijke overdrijving niet wil beteugelen), deels op niet beschermde of beschermbare «beschrijvende» benamingen van machines («presse plieuse»; zie trouwens art. 56 W.H.P.).

De ervaring toont aan dat een bevel tot staken vaak dode letter blijft indien het niet gepaard gaat met een dwangsom. Gelet op het verleden van verweerster is dit ter zake blijkbaar des te meer het geval. Rekening houdende met de concrete gegevens en genoemd verleden ramen wij die ter zake op 1 miljoen frank per verdere overtreding vanaf de betekening van dit vonnis (artikel 1385bis, *ter*, Ger. W.) maar alleen m.b.t. de overtredingen in het blad *Vraag en Aanbod*. De dwangsom moet immers niet geliquideerd worden, zodat de rechter bij het uitspreken van een verbod of gebod waarvan de niet-nakoming de dwangsom doet verbeuren steeds «angstvallig» moet waken over de nauwkeurige om-

schrijving van de omstandigheden waarin de dwangsom wordt verbeurd (J. Ronse, Een Revolutionnaire hervorming: de Dwangsom, blz. 13, nr. 26, b). Het komt ons voor dat toekenning van een dwangsom ter zake met betrekking tot de «andere» overtredingen, bij gemis van voldoende zekerheid omtrent de vraag of de gebeurlijke gedragingen van verweerster in de toekomst al dan niet onder de gegeven veroordeling zouden vallen, het risico inhoudt dat partijen zich nodeloos in executiegeschillen zouden storten die de dwangsom als ongetwijfeld nuttige instelling zouden ontledigen (cf. Ballon, «De nieuwe wet op de dwangsom», *R.W.*, 1979-80, 2027, nr. 9.1).

Luidens art. 58 W.H.P. kan publicatie van onze beslissing door middel van bladen bevolen worden mits zij van aard is bij te dragen tot het staken van de aangeklaagde daad of haar nawerking, hetgeen wij ter zake van toepassing achten, gelet op de aard van de overtreding (publiciteit). Voor de feiten in Zuid-Afrika en Maleisië, waarvan alleen art. 54 W.H.P. aangehouden werd, nl. het «dulden» van de aangevochten daden, zien wij niet in hoe de publicatie van onze beslissing in dit verband zou kunnen bijdragen tot het doen ophouden van de nawerking van de gelaakte publiciteit van de derde.

Op die gronden,

Rechtsprekend op tegenspraak;

Verklaart de vordering toelaatbaar en in de volgende mate gegrond;

Stellen ten laste van verweerster een overtreding vast van de artt. 20, 2°, en 54 W.H.P.;

Toepassing makend van artikel 55 W.H.P.:

Bevelen aan verweerster op te houden met elke verdere overtreding van de artikelen 20, 2°, en 54 W.H.P., bepaaldelijk:

— elke verwijzing naar de naam van eiseres of haar produkten in de verklaringen of mededelingen aan de pers of aan haar agenten of het dulden daarvan zonder *ernstige* tegenmaatregelen te nemen;

— elke gelijkaardige mededeling dat haar produkten gebreveteerd zijn tout court zonder nadere specificatie met betrekking tot welke of het dulden daarvan zonder *ernstige* tegenmaatregelen te nemen;

— elk gebruik m.b.t. publiciteit voor haar fabriek van foto's van machines die niet door haar geconcepieerd of vervaardigd zijn of het dulden daarvan zonder *ernstige* tegenmaatregelen te nemen;

— het dulden van de verdeling van haar produkten onder de naam H.V.D. zonder *ernstige* tegenmaatregelen te nemen;

Veroordelen verweerster tot betaling van een dwangsom van 1.000.000 fr. per verdere overtreding van dit verbod vanaf de betekenis van dit vonnis, met uitzondering van de overtreding die verband houdt met Zuid-Afrika en Maleisië;

Machtigen eiseres om de volgende tekst één keer in normaal lettertype bekend te maken in Vraag en Aanbod mits tegen onze beslissing geen hoger beroep meer openstaat:

«Bij beslissing van 25 juni 1984 heeft de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk op verzoek van de N.V. L.V.D. met maatschappelijke zetel te (...) ten laste van de P.V.B.A. H., met maatschappelijke zetel te (...) een

overtreding van de artikelen 20, 2°, en 54 van de wet op de handelspraktijken vastgesteld met bevel daarmee op te houden bepaaldelijk: de verwijzing naar het bedrijf van de verzoekster en haar produkten in het artikel, verschenen in *Vraag en Aanbod* van 15 juni 1983, nr. 24, blz. 3, alsook het verwekken van de indruk in dit artikel dat *al* haar produkten gebreveteerd zijn en het gebruik daarbij van foto's van machines die niet door haar geconcepieerd of vervaardigd zijn, of het dulden daarvan»;

Leggen de kosten van deze publikatie ten laste van verweerster, inbaar op eenvoudig vertoon van de factuur;

Ontzeggen eiseres het meer gevorderde;

NOOT—Verboden handelspubliciteit

Het hier afgedrukte vonnis, waartegen hoger beroep is aange tekend, is o.m. om de volgende redenen interessant:

1. De veralgemening van de vordering tot staking werd o.m. gemotiveerd door de overweging dat aldus op vlugge wijze aan bepaalde onrechtmatige handelspraktijken paal en perk zou kunnen gesteld worden. De praktijk heeft helaas dit optimisme niet bewaarheid. De enorme gerechtelijke achterstand is een eerste oorzaak om het begrip «vlugge afhandeling» sterk te relativiseren. Een voorbeeld moge volstaan. Bij vonnis van 29 september 1972 werd door de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Brussel een stakingsbevel uitgevaardigd (Voorz. Kh. Brussel, 29 september 1972, *R.W.*, 1972-73, 1152, met noot P. De Vroede). Dit vonnis werd gewijzigd bij arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 17 december 1974 (*B.R.H.*, 1975, 493). Dit arrest werd gedeeltelijk vernietigd bij arrest van het Hof van Cassatie van 4 juni 1976 (*B.R.H.*, 1977, 584). De zaak werd verwezen naar het Hof van Beroep te Gent waar het tot vandaag de dag niet tot een beslissing is gekomen.

De trage afhandeling kan ook haar oorsprong vinden in de onnauwkeurige formulering van het stakingsbevel. Aldus wordt het vaak voor mala fide handelaars mogelijk dank zij een kleine «intellectuele» inspanning het stakingsbevel te omzeilen. De te Luik behandelde zaak Alvil is daar een treffend voorbeeld van. Hier waren vier vonnissen nodig om de «overtreder» tot rede te brengen (zie De Vroede P., «Overzicht van Rechtspraak — Wet op de Handelspraktijken 1976-1982, *T.P.R.*, 1983, 1003).

Een derde oorzaak die de onwerkzaamheid van het stakingsbevel uitlegt is de terughoudendheid van de strafge rechten om bij overtreding van het stakingsbevel de passende sancties uit te spreken.

In de hier behandelde zaak heeft het Hof van Beroep te Gent in 1981 — de zaak was gestart met een stakingsbevel van de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk van 30 juni 1972, bevestigd bij arrest van het Hof van Beroep te Gent van 7 oktober 1976 — op klacht wegens niet-naleving van het stakingsbevel gesteld dat men hoogstens zou kunnen gewagen van een geraffineerde sluwheid waarmee verweerster het opgelegde stakingsverbod heeft omzeild.

Om de betwistbare vrijspraak minder hard te doen overkomen heeft het hof de aanlegger eraan herinnerd dat niets hem belette een nieuwe vordering tot staking in te leiden.

Was het niet Boileau die voorhield: «vingt fois sur le métier, remettez votre ouvrage»? Of hij daarmee bedoelde

dat gerechtelijke procedures steeds maar herhaald moesten worden, kan worden betwijfeld.

En biedt de dwangsom geen doeltreffend middel om aan een stakingsbevel de nodige werkzaamheid te verzekeren? Op grond van mijn ervaring mag ik deze vraag ontkennend beantwoorden. Voor velen is de dwangsom al een grote bron van ontgoocheling geworden. Ook in deze kan een detail het hele instituut op de helling plaatsen.

2. Artikel 19 W.H.P. omschrijft als handelspubliciteit de voor het publiek bestemde informatie die rechtstreeks of onrechtstreeks verkoopbevorderend is. Tot dusver zijn er weinig gevallen bekend van informatie die als indirect verkoopbevorderend werden aangemerkt (Er is mij slechts een specifiek geval bekend, Voorz. Kh. Brussel, 6 april 1979, *Rev. Dr. Intell.*, 1979, 170).

De aanleiding tot de hier besproken zaak is een artikel verschenen in het blad *Vraag en Aanbod*, een artikel dat door de voorzitter terecht als een uiting van verkapte publiciteit ten voordele van verweerster wordt aangemerkt. Zijn overtuiging steunt o.m. op de vaststelling dat de door de journalist gepubliceerde gegevens alleen door verweerster konden worden verstrekt (vgl. Kh. Kortrijk, 21 november 1974, *B.R.H.*, 1976, 293).

Meteen is het ook duidelijk dat de voorzitter verweerster overeenkomstig art. 21 als auteur van de gewraakte publiciteit aanmerkt.

3. In de hier besproken zaak werd de gewraakte publiciteit ook aangewend door een zelfstandig agent opererend in Zuid-Afrika. Deze zelfstandige agent die verweerster zijn principaal noemt, verkoopt aldaar de door verweerster geproduceerde persen.

Terecht zegt de voorzitter dat zijn stakingsbevel deze zelfstandige agent in Zuid-Afrika niet kan treffen. Wel kan aan verweerster het bevel gegeven worden op te houden met elke medewerking aan genoemde laakbare manier van reclame voeren door het dulden dat een derde op laakbare wijze haar produkten op een andere markt propageert zonder ernstige maatregelen daartegen te nemen. De gevallen waarin medeplichtigheid aan een overtreding op de W.H.P. begaan door anderen als handeling strijdig met de eerlijke handelsgebruiken werden aangemerkt, zijn tot dusver vrij beperkt in aantal (twee gevallen zijn mij bekend: Voorz. Kh. Brussel, 28 februari 1983, *Rev. Dr. Intell.*, 1983, 267, en Voorz. Kh. Antwerpen, 4 februari 1982, *R.W.*, 1981-82, 2555).

4. Op één punt kan de hier besproken beslissing mijn goedkeuring niet wegdagen. De voorzitter kent een dwangsom toe van 1.000.000 fr. per verdere overtreding. Uit zijn overwegingen is evenwel op te maken dat de door hem bedoelde overtredingen die zijn welke gebeuren in het blad *Vraag en Aanbod*, waar de gewraakte handelspubliciteit in opgenomen was. Vergis ik mij wanneer ik beweer dat een redactioneel «reclame»-artikel gepubliceerd in een ander blad dientengevolge niet als overtreding aan te merken is, en dus een aanleiding kan zijn tot het verbeuren van de toegekende dwangsom?

Prof. dr. Paul De Vroede
V.U.B.

VASTE COMMISSIE VOOR TAALTOEZICHT

NEDERLANDSE AFDELING — 16 OKTOBER 1984

Voorzitter: de h. Vanhee

Leden: de hh. Van Impe, Declerck, De Keersmaecker en Van Leuven

Taalgebruik — Sociale zaken — Kwijtingen-getuigsschriften van verstrekte hulp en geneesmiddelenvoorschriften.

Kwijtingen-getuigsschriften van verstrekte hulp en geneesmiddelenvoorschriften dienen in het Nederlands te worden gesteld wanneer zij uitgereikt worden door geneesheren of inrichtingen voor gezondheidszorgen, gevestigd in het homogene Nederlandse taalgebied.

M.

De Vaste Commissie voor Taaltoezicht, Nederlandse Afdeling,

Gelet op de klacht van 10 februari 1984 tegen het M. te Strombeek-Bever (Grimbergen), wegens overtreding van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen;

Gelet op de artikelen 60, § 1, en 61, § 5, 2°, van het koninklijk besluit van 18 juli 1966 houdende samenschakeling van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (S.W.T.);

Gelet op artikel 6 van het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen;

Overwegende dat het M. een feitelijke vereniging van geneesheren is, gevestigd op het grondgebied van de gemeente Strombeek-Bever, behorend tot het homogene Nederlandse taalgebied;

Overwegende dat genoemde instelling een exploitatiezetel is in de zin van artikel 1 van het decreet van 19 juli 1973, bovenvermeld;

Overwegende dat uit het onderzoek ter plaatse van de inspectiedienst van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht op 4 april 1984 blijkt:

— dat de individuele documenten (arbeidsovereenkomsten, weddebriefjes, bijdragebons Z.I.V., personeelsfiches enz...) in het Nederlands gesteld zijn;

— dat de collectieve documenten (berichten en mededelingen aan het personeel, verslagen van vergaderingen enz.) in het Nederlands gesteld zijn;

— dat de mondelinge betrekkingen tussen werkgever en werknemers verlopen in het Nederlands;

Overwegende dat wat deze punten betreft, geen overtredingen van het decreet werden vastgesteld;

Overwegende dat de kwijtingen-getuigsschriften van verstrekte hulp bescheiden zijn die uitsluitend door het Ministerie van Financiën ter beschikking worden gesteld van de geneesheren, en dat de formulieren voor het voorschrijven van geneesmiddelen door het R.I.Z.I.V. worden afgele-

verd;

Overwegende dat uit het onderzoek blijkt dat deze bescheiden worden uitgereikt in het Nederlands of het Frans, naar gelang van de door de patiënten gebruikte taal, wat in strijd is met het decreet van 19 juli 1973, bovenvermeld;

Overwegende dat deze bescheiden, die aan geneesheren en inrichtingen voor gezondheidszorgen, gevestigd in gemeenten zonder speciale taalregeling uit het Nederlandse taalgebied, door voornoemde instellingen worden toegezonden, uitsluitend in het Nederlands dienen te worden gesteld, ongeacht de taal van de arts of de zieke;

Om die redenen, besluit, met eenparigheid van stemmen, het volgend advies uit te brengen:

Artikel 1. — De klacht is, overeenkomstig het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen, ontvankelijk en gegrond wat betreft de kwijtingen-getuigsschriften van verstrekte hulp en de geneesmiddelenvoorschriften; zij dienen in het Nederlands te worden gesteld wanneer zij uitgereikt worden door geneesheren of inrichtingen voor gezondheidszorgen, gevestigd in het homogene Nederlandse taalgebied.

Artikel 2. — Dit advies zal worden toegezonden aan de minister van Financiën, aan de minister van Sociale Zaken, aan het M. te Strombeek-Bever, aan de klager en aan het gemeentebestuur van Strombeek-Bever.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 7 november 1983

Arbeidsongeval — Eis tot herziening — Termijn — Aanvang — Datum van de in kracht van gewijsde gegane beslissing waarbij de dag wordt vastgesteld vanaf welke de arbeidsongeschiktheid een blijvend karakter vertoont.

«Overwegende dat de eis tot herziening van de vergoedingen, gegrond op een wijziging van het verlies van arbeidsongeschiktheid van de getroffene of op zijn overlijden aan de gevolgen van het arbeidsongeval, kan worden ingesteld binnen drie jaar die volgen op de datum van de homologatie van de overeenkomst tussen partijen of van de in kracht van gewijsde gegane beslissing, waarbij de dag wordt vastgesteld vanaf welke de arbeidsongeschiktheid een bestendig karakter vertoont en de dagelijkse vergoeding vervangen wordt door een jaarlijkse vergoeding berekend op het basisloon en de graad van ongeschiktheid;

«Dat voornoemde beslissing derhalve een beslissing is waarbij uitspraak wordt gedaan over het recht van de getroffene op een jaarlijkse vergoeding als bepaald door de Arbeidsongevallenwet;

«Overwegende dat het arrest (Arbh. Antwerpen, 31 augustus 1982) — nu het beslist dat de herzieningstermijn een aanvang neemt vanaf het in kracht van gewijsde gaan van het arrest van het Hof van Beroep te Brussel, van 24 februari 1976, waarbij, blijkens de vermeldingen van het

bestreden arrest, aan eiser vergoedingen werden toegekend volgens de regels van het gemene recht, tot volledige schadeloosstelling voor de schade veroorzaakt door een arbeidsongeval, de in het middel aangewezen wetsbepalingen schendt.»

(Voorzitter: de h. Châtel — Raadsheer-rapporteur: de h. Marchal — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaten: mrs. De Gryse en Bützler — In de zaak: L. t/ N.V. G.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 21 november 1983

Dienstplicht — Herkeuringsraad — Weigering van dienstplichtige een geneeskundig onderzoek te ondergaan — Gevolg.

De bestreden beslissing (Herkeuringsraad West-Vlaanderen, 8 september 1983) oordeelt dat eiser geacht wordt af te zien van zijn vraag om vrijstelling of voorlopige afkeuring op lichamelijke grond, omdat hij weigert het medisch onderzoek te ondergaan, waarmee de militaire dokter was belast. Eiser voert aan: 1) dat hij zich niet met opzet aan het onderzoek heeft onttrokken, daar hij meende voorrang te moeten geven aan een ander onderzoek; 2) dat de herkeuringsraad verkeerd werd ingelicht en anders zou hebben gereageerd indien hij kennis had genomen van het verslag van dat ander onderzoek. Het middel kan niet worden aangenomen:

«Wat het eerste onderdeel betreft:

«Overwegende dat, luidens artikel 49 van de Dienstplichtwet, de betrokkene die zich niet leent tot de keuring of een inobservatiestelling, geacht wordt van zijn aanvraag om vrijstelling of voorlopige afkeuring op lichamelijke grond te hebben afgezien;

«Dat niet blijkt dat eiser de reden waarom hij geweigerd heeft het geneeskundig onderzoek te ondergaan, voor de herkeuringsraad heeft doen gelden;

«Dat eiser weliswaar na zijn inobservatiestelling niet werd opgeroepen om opnieuw voor de herkeuringsraad te verschijnen; dat hij zich daarover voor het Hof evenwel niet beklaagt;

«Dat een middel, dat steunt op de reden waarom de dienstplichtige zich gerechtigd acht te weigeren een geneeskundig onderzoek te ondergaan en dat niet aan de herkeuringsraad ter kennis is gebracht alvorens deze raad over de aanvraag uitspraak doet, niet voor het eerst voor het Hof kan worden aangevoerd;

«Wat het tweede onderdeel betreft:

«Overwegende dat, wanneer de dienstplichtige tijdens de inobservatiestelling weigert een geneeskundig onderzoek te ondergaan, de herkeuringsraad die op deze grond oordeelt dat de dienstplichtige geacht wordt van zijn aanvraag af te zien, diens lichamelijke geschiktheid niet meer dient te onderzoeken.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Delva — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — In de zaak: V.)

Hof van Cassatie (3e kamer), 16 januari 1984

Taalgebruik — In sociale zaken — Veiligheidscomité

— Werknemersafgevaardigde — Verkiesbaarheid — Vereisten — Nederlands taalgebied — Kennis van het Nederlands niet vereist.

Het bestreden vonnis (Arbrb. Dendermonde, afd. Aalst, 14 april 1983) wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Overwegende dat de voorwaarden van verkiesbaarheid van de kandidaten voor het comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen zijn bepaald door artikel 1, § 4, *bbis*, eerste lid, 1° tot 4°, van de wet van 10 juni 1952 betreffende de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen;

«Dat noch deze wetsbepaling, noch enige andere, de kennis van het Nederlands als voorwaarde van verkiesbaarheid voor die kandidaten opleggen; dat evenmin uit het decreet van 19 juli 1973 tot regeling van het gebruik der talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de bij de wet en de verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden, volgt dat de kennis van het Nederlands een voorwaarde van verkiesbaarheid in het Nederlands taalgebied is;

«Overwegende dat het vonnis, door te beslissen dat de eiseressen van de kandidatenlijst nr. 2 — A.B.V.V. voor de verkiezingen van de leden van het comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen op 25 april 1983 in de N.V. G. dienen te worden afgevoerd omdat zij Nederlandsonkundig zouden zijn, een voorwaarde van verkiesbaarheid in aanmerking neemt, die niet is opgelegd, en zodoende de in de onderdelen vermelde bepalingen van de wet van 10 juni 1952 en van het decreet van 19 juli 1973 schendt.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaten: mrs. Houtekier en Nelissen Grade — In de zaak: A.B.V.V. e.a. t/ G. e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 19 januari 1984

Onrechtmatige daad — Oorzakelijk verband — Fout van arts — Verlies van een kans op genezing.

In een ziekenhuis werd een gewonde met beenbreuken binnengebracht. Ten gevolge van een gasgangreen moest het rechterbeen worden afgezet. Het bestreden arrest (Hof Brussel, 28 oktober 1982) veroordeelt eiser als arts tot 80 % van de schade. Eiser voert daartegen aan dat het arrest, dat als fout aanmerkt dat hij na zijn onderzoek het gasgangreen had moeten vaststellen en onverwijld de nodige behandeling had moeten toepassen, aldus erkent dat het gangreen reeds bestond op het ogenblik van het onderzoek, en het hem derhalve ten onrechte veroordeelt nu het aanneemt dat zijn fout noch het ontstaan van het gangreen noch de zware gevolgen ervan heeft veroorzaakt.

«Overwegende dat, enerzijds, uit de antwoorden op het tweede middel blijkt dat het arrest, in strijd met hetgeen in dit onderdeel van het middel wordt aangevoerd, niet beslist dat eiser de amputatie ten gevolge van het gasgangreen moet vergoeden;

«Dat dienaangaande het middel, dat op een onjuiste uit-

legging van het arrest berust, feitelijke grondslag mist ;

«Overwegende dat, anderzijds, het arrest ten laste van eiser niet alleen beslist dat hij een fout heeft begaan door het ontstaan van gasgangreen niet te vermoeden en niet onverwijld de aangepaste maatregelen te hebben genomen ; dat het bovendien erop wijst dat eiser, dienstdoende geneesheer, vanaf zaterdagmiddag 17 februari dokter F. heeft afgelost, en dat hij de gewonde op zondagmorgen heeft onderzocht, dat de verpleegster P. zich herinnert dat een van de gipsverbanden een bruinachtige vlek vertoonde, dat de tenen van de gewonde gezwollen waren en dat hij over pijn in de benen kloeg, dat eiser evenwel niet is teruggekomen en dat beslissing om de verweerder R. naar een ander ziekenhuis over te brengen, precies omdat hij blijkbaar aan zijn lot werd overgelaten, de dienstdoende geneesheer niet kon ontslaan van zijn verplichting in spoedeisende gevallen onverwijld op te treden ;

«Dat het arrest, door met name te steunen op de wetenschappelijke literatuur die zegt dat gasgangreen het gevolg is van een verkeerde of een te lang uitgestelde behandeling, zonder schending van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, beslist dat de fouten van eiser, die het nader bepaalt, een oorzakelijk verband vertonen met het feit dat de gewonde de kans heeft verloren om geen of een minder zware amputatie te ondergaan.»

(Voorzitter : de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur : de h. Stranard — Advocaat-generaal : de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten : mrs. De Bruyn, Van Ommeslaghe, Bayart en Kirkpatrick — In de zaak : D'A. t/ R. e.a.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 1 februari 1984

1. Rechten van de mens — Verdrag van New-York — Recht op twee instanties — Toepassingsgebied — 2. Strafvordering — Door rechters gepleegde wanbedrijven of misdaden — Plaatsvervangend vrederechter.

De bestreden arresten (Hof Luik, 17 oktober en 14 november 1983) doen uitspraak over vervolgingen die tegen eiser, plaatsvervangend vrederechter, zijn ingesteld wegens een buiten zijn ambt gepleegd wanbedrijf en een eveneens buiten zijn ambt gepleegde misdaad waarvoor verzachtende omstandigheden zijn aangenomen. In een onderdeel van een van eisers middelen werpt hij op dat art. 479 Sv. slechts gewaagt van «vrederechter», zodat het niet toepasselijk is op een plaatsvervangende vrederechter, en dat art. 14, lid 5, van het Verdrag van New-York van 19 december 1966 is geschonden. Het onderdeel faalt naar recht :

«Overwegende dat uit de verklaringen en het voorbehoud dat België heeft gemaakt bij de neerlegging van de bekrachtigingsoorkonde van het op 19 december 1966 te New-York opgemaakte en bij wet van 15 mei 1981 goedgekeurde Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, blijkt dat lid 5 van artikel 14, naar luid waarvan 'een ieder die wegens een strafbaar feit is veroordeeld, het recht heeft zijn veroordeling en vonnis opnieuw te doen beoordelen door een hoger rechtscollege overeenkomstig de wet' niet van toepassing is, met name op de personen die krachtens de Belgische wet rechtstreeks voor een hoger rechtscollege moeten terechtstaan, zoals het Hof van Cas-

satie, het hof van beroep en het hof van assisen ;

«Overwegende dat de bijzondere rechtspleging die door de artikelen 479 tot 482 van het Wetboek van Strafvordering wordt voorgeschreven voor de vervolging en het onderzoek tegen welbepaalde categorieën van personen, met name tegen vrederechters aan wie een buiten hun ambt gepleegde misdaad of wanbedrijf ten laste wordt gelegd, van toepassing is op de plaatsvervangende vrederechters.»

(Voorzitter-rapporteur : de h. Stranard — Advocaat-generaal : de h. Janssens de Bisthoven — Advocaat : mr. Delahaye — In de zaak : S.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 13 februari 1984

Dienstplicht — Uitstel en vrijlating op morele grond — Kostwinner — Inkomen van gezinslid — Maximumbedrag — Vermeerdering per persoon ten laste — Wijziging ingetreden na het einde van de voor de indiening van de aanvraag bepaalde termijn.

De bestreden beslissing (Hoge Militieraad, 1 december 1983) wordt om de volgende redenen vernietigd :

«Overwegende dat, naar luid van artikel 20, § 5, van de Dienstplichtwet, de militiegerechten, behoudens de gevallen van de artikelen 11, § 1, en 12, § 2, die hier geen toepassing vinden, het uitstel en de vrijlating op morele grond niet mogen toekennen aan de dienstplichtige die de daartoe gestelde voorwaarden niet vervult voor het verstrijken van de reglementaire termijn die voor de indiening van de aanvraag is bepaald ; dat die termijn is bepaald bij artikel 14, b, van het koninklijk besluit van 30 april 1962 tot regeling van de toepassing van de gecoördineerde Dienstplichtwetten, luidens hetwelk de aanvragen moeten worden ingediend in de loop van januari van het jaar voorafgaand aan de lichteing waarvan de aanvrager deel uitmaakt ;

«Overwegende dat de beslissing vaststelt dat eiser tot de lichteing 1983 behoort ; dat de reglementaire termijn die ten deze voor de indiening van eisers aanvraag diende te worden in acht genomen, januari 1982 was ;

«Overwegende dat, ingeval de Hoge Militieraad, zoals ten deze, conform artikel 10, § 1, 1°, van de Dienstplichtwet, rekening houdt met het in het zesde lid van dat artikel bedoelde inkomen van het lopende jaar waarin de aanvraag werd ingediend, omdat dit inkomen lager is dan dat van de vorige twee jaren, de grens, die het geheel van de netto-inkomsten niet mag overschrijden, moet worden vastgesteld op het einde van de voor de indiening van de aanvraag bepaalde termijn ;

«Dat de Hoge Militieraad derhalve niet mocht weigeren dat wettelijk maximuminkomen te verhogen met de kinderbijslag voor eisers zuster, omdat deze in september 1982 in het huwelijk is getreden ; dat de raad evenmin mocht weigeren het maximum met een vierde te verhogen voor de vooroverleden vader, omdat deze niet als persoon ten laste kan worden beschouwd krachtens de wet van 11 april 1983, die het toegepaste artikel 82, § 1, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen slechts wijzigt met ingang van het aanslagjaar 1983.»

(Voorzitter-rapporteur : de h. Delva — Advocaat-generaal : de h. Lenaerts — In de zaak : R.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 15 februari 1984

Hof van Assisen — Uiting van een gevoel over de feiten — Begrip.

Het cassatieberoep van de eisers is gericht tegen het arrest van 14 december 1983, waarbij het Hof van Assisen van Brabant uitspraak doet over een conclusie strekkende tot vervanging van een gezworene, en tegen het veroordelend arrest van 15 december 1983. Beweerd wordt dat de gezworene, door te vragen of er «objectieve» gegevens tegen het slachtoffer bestonden, te kennen gaf dat hij niet was overtuigd door de verklaringen van de beschuldigten dienaangaande noch door de reeds in het debat naar voren gebrachte gegevens.

«Overwegende dat het middel vermeldt dat het hof van assisen, na te hebben aangenomen dat de zevende gezworene de door de hoofdman van de jury gestelde vraag 'Zijn er getuigen tegen het slachtoffer?' had doen aanvullen met de woorden 'Bestaan er objectieve gegevens dienaangaande?', niet meer wettig kon beslissen dat er geen reden was om die gezworene te vervangen, aangezien die gezworene wel degelijk een gevoel had geuit;

«Overwegende dat het arrest van 14 december 1983 waarin aan de verdediging akte wordt verleend van de door haar op het bureau van het hof van assisen neergelegde conclusie, erop wijst dat op geen enkel ogenblik in de loop van de debatten is gebleken dat de zevende gezworene om wiens wraking de verdediging verzoekt, enig gevoel heeft geuit door middel van woorden of gebaren die zijn vervanging zouden verantwoorden;

«Dat het hof van assisen aldus heeft beslist dat de aan de zevende gezworene toegeschreven woorden door hem waren uitgesproken, terwijl het tevens beslist dat die uitspraken, evenmin als andere in de conclusie niet nader aangegeven woorden of gebaren, een reden waren om de zevende gezworene te vervangen, aangezien ze niet konden worden beschouwd als de uiting van een gevoel in het voor- of het nadeel van een van de beschuldigten;

«Overwegende dat het feit een vraag over het bestaan van getuigen tegen het slachtoffer te doen verduidelijken door aanvulling met een vraag omtrent het bestaan van objectieve gegevens dienaangaande, op zich niet de uiting impliceert van een gevoel over de feiten van de beschuldiging en over het door de beschuldigten gevoerde verweer;

«Overwegende dat uit de voorgaande consideransen kan worden afgeleid dat het hof van assisen ondubbelzinnig heeft beslist dat de zevende gezworene de formulering van een vraag had doen wijzigen in de door de eisers bij conclusie aangeduide zin.»

(Voorzitter: de h. Screvens — Raadsheer-rapporteur: de h. Resteau — Advocaat-generaal: de h. Ballet — Advocaat: mr. Kirkpatrick — In de zaak: H. e.a.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 5 maart 1984

Ondernemingsraad — Veiligheidscomité — Sociale verkiezingen — Voorbereidende fase — Kennisgeving van leidinggevende functies en aantal technische bedrijfseenheden — Beroep bij de arbeidsrechtbank —

Vakbondssecretaris — Geen hoedanigheid om de vordering in te stellen

Vernietigd wordt het vonnis van 24 maart 1983 van de Arbeidsrechtbank te Doornik, afdeling Moeskroen, op de volgende gronden:

«Overwegende dat, krachtens artikel 7 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 5 november 1982, enkel de betrokken werknemers alsook de betrokken representatieve werknemersorganisaties beroep kunnen instellen tegen de beslissing van de werkgever betreffende onder meer het aantal technische bedrijfseenheden of juridische entiteiten waarvoor organen moeten worden opgericht of tegen het ontbreken van een beslissing van de werkgever;

«Overwegende dat ten deze de vordering door 'A.D. fédération secretaris van de Syndicats chrétiens du Hainaut occidental' is ingesteld; dat noch uit het gedinginleidend exploit noch uit de vaststellingen van het vonnis blijkt dat de heer D. als betrokken werknemer of in naam van een betrokken representatieve organisatie is opgetreden en dat hij derhalve hoedanigheid en belang had om de vordering in te dienen;

«Dat derhalve het vonnis, dat beslist dat de vordering ingesteld op grond van voornoemd artikel 7 ontvankelijk is, (dat artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek) schendt.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Eerste advocaat-generaal: de h. Duchatelet — Advocaat: mr. Simont — In de zaak: N.V. R. t/ A.D.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 5 maart 1984

Veiligheidscomité — Sociale verkiezingen — Voordracht van kandidaten — Beroep bij arbeidsrechtbank tegen voordracht van kandidaat — Bevoegdheid van de arbeidsrechtbank — Kandidaat ontslagen om dringende reden — Arbeidsrechtbank bevoegd om te onderzoeken of kandidatuur met misbruik van recht is ingediend.

Gecasseerd wordt het vonnis, op 15 april 1983 door de Arbeidsrechtbank te Bergen gewezen:

«Overwegende dat artikel 38 van het koninklijk besluit van 18 oktober 1978 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 5 november 1982, bepaalt dat, binnen vijf dagen na de aanplakking van het bij artikel 37, derde lid, bedoelde bericht, de betrokken werknemers, de betrokken representatieve werknemersorganisaties, alsmede de werkgever bij de arbeidsrechtbank een beroep kunnen instellen tegen de voordracht van de kandidaten die tot de in het eerste lid van artikel 37 bedoelde klacht aanleiding heeft gegeven;

«Overwegende dat die bepaling de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank om uitspraak te doen over de geldigheid van de betwiste kandidaturen niet beperkt tot het onderzoek van de voorwaarden van verkiesbaarheid bepaald bij artikel 1, § 4, bbis, van de wet van 10 juni 1952 betreffende

de gezondheid en de veiligheid van de werknemers, alsmede de salubriteit van het werk en van de werkplaatsen; dat, wanneer het op basis van voormeld artikel 38 ingesteld beroep, zoals ten deze, is gegrond op de bewering dat de kandidatuur van een om een dringende reden ontslagen werknemer alleen is voorgedragen om zijn ontslag te dwarsbomen en dat ze derhalve misbruik van recht oplevert, de arbeidsrechtbank de gegrondheid ervan dient te onderzoeken; dat de omstandigheid dat de om een dringende reden ontslagen werknemer bij de arbeidsrechtbank een vordering kan instellen om te doen beslissen over de geldigheid van de aangevoerde dringende reden zonder invloed is op de bevoegdheid van die rechtbank, waarbij een beroep op basis van voormeld artikel 38 aanhangig is, om te beoordelen of de kandidatuur van die werknemer eventueel onrechtmatig is;

«Overwegende dat het vonnis, dat beslist 'dat het tot niets dient te onderzoeken of verweerder, door zich kandidaat te stellen, misbruik heeft gemaakt van zijn recht en dat dit punt slechts kan worden beantwoord bij het onderzoek van het geschil zelf' over het al dan niet bestaan van een dringende ontslagreden bij verweerder, en dat bijgevolg voor recht verklaart dat de kandidatuur van verweerder geldig is en moet worden gehandhaafd, het algemeen rechtsbeginsel en de wettelijke bepalingen als aangewezen in dit onderdeel schendt.»

(Voorzitter: de h. Delva — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Eerste advocaat-generaal: de h. Duchatelet — Advocaat: mr. De Bruyn — In de zaak: N.V. S. t/ G. e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 9 maart 1984

Faillissement — Verzekerde bewaring van de gefailleerde — Aanvraag tot invrijheidstelling — 1. Vonnis — Vatbaar voor hoger beroep — 2. Vorm van de aanvraag.

Een gefailleerde wiens verzekerde bewaring door de rechtbank van koophandel was bevolen, diende een aanvraag tot invrijheidstelling in. Die aanvraag werd door de rechtbank afgewezen. Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 6 april 1982) verklaart zijn hoger beroep ontvankelijk en gegrond.

1. In het eerste middel werpen de curators op dat het vonnis, krachtens de artt. 465 en 467 Fw., niet voor hoger beroep vatbaar was. Het middel kan niet worden aangenomen:

«Overwegende dat noch artikel 465, tweede lid, 2°, noch artikel 467 van de Faillissementswet betrekking hebben op het hoger beroep van de gefailleerde tegen het vonnis waarbij uitspraak wordt gedaan op een aanvraag tot invrijheidstelling die de gefailleerde, overeenkomstig artikel 481, tweede lid, van dezelfde wet heeft ingediend bij de rechtbank; dat met betrekking tot zulk een vonnis, krachtens artikel 2 van het Gerechtelijk Wetboek, de algemene regels van het Gerechtelijk Wetboek inzake vatbaarheid voor hoger beroep van toepassing zijn;

«Dat het hof van beroep derhalve, nu het ten deze, blijkt het arrest, om zulk een vonnis ging, door het hoger beroep van verweerder ontvankelijk te verklaren de in het

middel aangewezen artikelen niet schendt.»

2. In het tweede middel voeren de curators aan dat de aanvraag ten onrechte bij dagvaarding werd ingediend en dat de fotokopie van het verzoekschrift, die hun samen met de dagvaarding werd betekend, geen handtekening vertoonde.

«Wat het eerste onderdeel betreft:

«Overwegende dat artikel 481, tweede lid, van de Faillissementswet bepaalt dat de gefailleerde een aanvraag tot invrijheidstelling kan indienen bij de rechtbank en dat deze uitspraak doet in openbare terechtzitting, de rechter-commissaris gehoord;

«Overwegende dat die bepaling niet inhoudt dat de aanvraag slechts kan worden ingediend bij wijze van vordering op eenzijdig verzoekschrift of dat, wanneer de aanvraag bij dagvaarding voor de rechtbank wordt gebracht, bij de dagvaarding een verzoekschrift moet worden gevoegd;

«Overwegende dat het arrest derhalve zonder schending van de in het onderdeel vermelde wetsbepalingen beslist dat 'ten overvloede (bij de dagvaarding) nog afschrift werd gegeven van het verzoekschrift van 17 februari 1982' en dat 'dit afschrift geen aanleiding kan geven tot onontvankelijkheid van de eis van (verweerder)';

«Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

«Wat het tweede onderdeel betreft:

«Overwegende dat uit het antwoord op het eerste onderdeel volgt dat het tweede onderdeel geen belang vertoont en derhalve niet ontvankelijk is.»

(Voorzitter: de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur: de h. Caenepeel — Advocaat-generaal: de h. D'Hoore — Advocaat: mr. Houtekier — In de zaak: Faillissement S. t/ S.)

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Gev. zaken 91 en 127/83 (Vijfde kamer) — Heineken Brouwerijen B.V./Inspecteur der Vennootschapsbelasting (prejudicieel) — *Steunmaatregelen van Staten — Kennisgeving* — 9 oktober 1984

Het Gerechtshof te Amsterdam heeft vier prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van de artikelen 92 en 94 EEG-Verdrag.

Deze vragen zijn gerezen in het kader van twee gedingen tussen Heineken Brouwerijen B.V. en de Inspecteur der Vennootschapsbelasting betreffende de over de periode 1977-1979 door verzoekster verschuldigde belasting.

Blijkens het dossier had het Nederlandse Parlement, om te komen tot verlichting van de problemen die het gevolg zijn van de congestie van de verstedelijkte gebieden van West-Nederland — de zogenoemde «Randstad» —, in 1974 een wet (de SIR) vastgesteld waarbij een heffing werd ingevoerd op de meeste nieuwe investeringen in dat gebied. De SIR is in 1976 opgeschort.

Op 16 februari 1977 werd bij het Nederlandse Parlement

een wetsontwerp (de WIR) ingediend, waarin werd voorzien in een stelsel van investeringsbijdragen in de vorm van belastingverlagingen. Dit stelsel omvatte een basispremie voor iedere investering en een aantal selectieve premies. Tot deze laatste behoorde een «algemene regionale toeslag», uitsluitend voor investeringen buiten de Randstad.

De WIR trad in werking op 24 mei 1978 en de opschorting van de SIR werd herroepen met ingang van 29 juni 1978.

Verzoekster in het hoofdgeding heeft in 1978 en 1979 twee investeringen verricht in de Randstad, die beide voor de WIR-bijdrage in aanmerking kwamen. Voor een van die investeringen evenwel werd de bijdrage verlaagd, terwijl de andere investering onderworpen werd aan de SIR-heffing.

Voor de nationale rechter heeft verzoekster de integrale bijdragen voor die investeringen gevorderd, zonder toepassing van de heffing. Zij stelde dat door de ingevoerde maatregelen in feite een steunmaatregel tot stand was gekomen. Bijgevolg zouden de SIR en het gedifferentieerde tarief van artikel 36 van de WIR ieder voor zich dan wel in combinatie zijn aan te merken als een steunmaatregel of als steunmaatregelen in de zin van artikel 92 EEG-Verdrag, welke zonder kennisgeving op de voet van artikel 93, lid 3, van het Verdrag tot uitvoering was dan wel waren gebracht.

Van oordeel dat om uitspraak te kunnen doen, uitlegging van de artikelen 92 en 93 EEG-Verdrag noodzakelijk was, heeft het Gerechtshof te Amsterdam een aantal vragen gesteld.

— Het Gerechtshof wenst te vernemen, of de kennisgeving van een voorgenomen steunmaatregel aan de commissie door de betrokken Lid-Staat terstond en duidelijk voor iedere belanghebbende kenbaar moet zijn.

De eerste volzin van lid 3 van artikel 93 beoogt slechts te verzekeren, dat de Commissie in het algemene belang van de Gemeenschap tijdig toezicht kan uitoefenen op elk voornemen tot invoering of wijziging van steunmaatregelen.

In antwoord op deze vraag verklaart het Hof voor recht :

«Artikel 93, lid 3, van het Verdrag verlangt niet, dat de kennisgeving door een Lid-Staat aan de Commissie van voornemens tot invoering of wijziging van steunmaatregelen terstond voor iedere belanghebbende kenbaar wordt gemaakt; een desbetreffende verplichting rust enkel op de Commissie, wanneer deze de in artikel 93, lid 2, bedoelde procedure inleidt.»

— Met een andere vraag wenst het Gerechtshof te vernemen of de krachtens artikel 93, lid 3, eerste volzin, op de Lid-Staten rustende verplichting om de Commissie van voorgenomen steunmaatregelen in kennis te stellen, zich ook uitstrekt tot de tijdens de parlementaire behandeling in het ontwerp van de steunmaatregel aangebrachte wijzigingen.

Het volstaat op te merken, dat artikel 93, lid 3, niet slechts geldt voor de invoering van een steunmaatregel, maar ook voor de wijziging ervan. Het doel van de eerste volzin zou niet worden bereikt indien de Commissie enkel werd geïnformeerd over het oorspronkelijke ontwerp, doch niet over latere wijzigingen.

In antwoord hierop verklaart het Hof derhalve voor recht :

«De in artikel 93, lid 3, eerste volzin, neergelegde verplichting om de Commissie in kennis te stellen van voornemens tot invoering of wijziging van steunmaatregelen, be-

treft niet slechts het oorspronkelijke ontwerp, doch ook latere wijzigingen daarin, met dien verstande dat dergelijke informatie aan de Commissie kunnen worden verstrekt bij gelegenheid van het overleg waartoe de oorspronkelijke kennisgeving aanleiding heeft gegeven.»

— De laatste vraag betreft het in artikel 93, lid 3, laatste volzin, geformuleerde verbod om voorgenomen maatregelen tot uitvoering te brengen voordat de bij de leden 2 en 3 voorgeschreven procedures tot een eindbeslissing hebben geleid.

Het Gerechtshof vraagt, of dit uitvoeringsverbod van toepassing is op een voorgenomen steunmaatregel die in zijn oorspronkelijke vorm naar behoren is aangemeld, doch die later zonder dat de Commissie daarvan op de hoogte is gesteld, is gewijzigd, dan wel of het verbod in dat geval enkel geldt voor het met die wijziging tot stand gebrachte gedeelte van de steunmaatregel.

Gelijk het Hof heeft beklemtoond, vormt de laatste volzin van artikel 93, lid 3, de sluitsteen van de bij dit artikel in het leven geroepen controleregeling, die op haar beurt van wezenlijk belang is ter verzekering van de goede werking van de gemeenschappelijke markt.

Het betrokken uitvoeringsverbod betreft de steunregeling in haar geheel en in haar door de nationale autoriteiten vastgestelde definitieve vorm. Indien het oorspronkelijke ontwerp is gewijzigd, is de verdragsbepaling op het gewijzigde ontwerp van toepassing.

In antwoord hierop heeft het Hof voor recht verklaard :

«Het uitvoeringsverbod van artikel 93, lid 3, laatste volzin, is van toepassing op de steunregeling in haar geheel en in haar door de nationale autoriteiten vastgestelde definitieve vorm. Indien het aanvankelijk aangemelde ontwerp tussentijds wijzigingen heeft ondergaan waarvan de Commissie niet in kennis is gesteld, is het verbod van toepassing op het gewijzigde ontwerp, tenzij de zogeheten wijziging in werkelijkheid een afzonderlijke steunmaatregel vormt, die op zichzelf zou moeten worden beoordeeld en die dus geen invloed kan hebben op het oordeel dat de Commissie reeds over het oorspronkelijke ontwerp heeft gegeven; in dit laatste geval geldt het verbod enkel voor de met die wijziging tot stand gebrachte steunmaatregel.»

Zaak 128/83 (Eerste kamer) — Caisse primaire d'assurance maladie de Rouen/ A. Guyot (prejudicieel) — *Migrerende werklozen — Recht op uitkeringen bij ziekte* — 11 oktober 1984

De Cour d'Appel te Rouen heeft een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van verordening nr. 1408/71 betreffende de toepassing van de sociale zekerheidsregelingen op werknemers en hun gezinsleden.

Geïntimeerde in het hoofdgeding, van Duitse nationaliteit, nam op 30 juni 1977 ontslag uit haar betrekking in de Bondsrepubliek Duitsland, en deed zich in Duitsland als werkzoekende inschrijven. Vervolgens voegde zij zich bij haar echtgenoot in Frankrijk en deed zij zich bij de Agence Nationale pour l'Emploi inschrijven. Gedurende drie maanden ontving zij Duitse werkloosheidsuitkeringen en daarna de werkloosheidsuitkeringen van het Franse orgaan.

De Caisse primaire weigerde haar vergoeding van ziektekosten, omdat dit volgens haar afhangt van het recht op werkloosheidsuitkeringen. Volgens de Caisse had geïnti-

meerde in het hoofdgeding geen recht op Franse werkloosheidsuitkeringen, omdat zij vóór haar werkloosheid niet in Frankrijk had gewerkt.

Naar aanleiding van dit geding heeft de nationale rechter de volgende vraag gesteld:

«Is de verkrijging van de in artikel 71 van verordening (EEG) nr. 1408/71 van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1971 bedoelde uitkeringen in het door lid 1, sub b-ii, van dit artikel voorziene geval tevens afhankelijk van de voorwaarde, dat de betrokkene in de bevoegde Lid-Staat woonde vóór het einde van het laatste tijdvak van arbeid in een andere dan de bevoegde Lid-Staat?»

In deze bepaling bedoelt de gemeenschapswetgever met «bevoegde Staat», de Lid-Staat waar het bevoegde orgaan zich bevindt, dat wil zeggen de Lid-Staat van de laatste tewerkstelling. Deze bepaling heeft dus enkel betrekking op werknemers die in een andere Lid-Staat woonden dan die waar zij het laatste in loondienst werkzaam waren.

Het Hof heeft voor recht verklaard:

«Artikel 71 van verordening nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 is niet van toepassing op het geval van een werkloze die gedurende zijn laatste periode van arbeid, woonde in de Lid-Staat waar hij in loondienst werkzaam was.»

Zaak 103/83 (Eerste Kamer) — Union Sidérurgique du Nord et de l'Est de la France «Usinor»/Commissie van de EG — *Staal — Productiequota* — 11 oktober 1984

Usinor heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 27 april 1983 houdende vaststelling van verzoeksters productie- en leveringsquota voor het tweede kwartaal 1983, voor zover die beschikking betrekking heeft op produkten van de categorieën Id en V.

I. De produkten van categorie V

Usinor is een concern, waarvan de vennootschap Alpa, een afzonderlijke rechtspersoon naar Frans recht, een 100 % dochteronderneming is. Zij alleen produceert betonstaal (categorie V).

Ingevolge een beschikking van 30 juni 1982 «wordt een concentratie van ondernemingen als bedoeld in artikel 66 van het Verdrag als één enkele onderneming beschouwd». Bijgevolg heeft de Commissie de groep Usinor als zodanig een globaal quotum toegekend, zonder dit over de verschillende dochterondernemingen uit te splitsen.

Volgens verzoekster dient elke beschikking houdende toekenning van quota voor produkten van categorie V rechtstreeks tot haar dochteronderneming Alpa te worden gericht.

Tot staving van haar beroep betwist verzoekster in de eerste plaats de wettigheid van artikel 2, lid 4, van beschikking 1696/82, op grond dat de Commissie niet het recht heeft, om zich in het kader van andere dan de in artikel 66 EGKS-Verdrag bedoelde situaties te baseren op de omschrijving van een concentratie van ondernemingen die in dat Verdrag wordt gegeven met betrekking tot de regeling van fusies en concentraties, en evenmin mag voorbijgaan aan de omschrijving van de onderneming in artikel 80 EGKS-Verdrag.

Dit middel moet worden verworpen. De Commissie heeft haar beoordelingsbevoegdheid (artikel 58 EGKS-Verdrag)

immers niet overschreden door om praktische redenen de voorkeur eraan te geven de quota te richten tot de onderneming die de productie van de groep leidt. Voorts heeft de Commissie geenszins inbreuk gemaakt op de omschrijving van een onderneming in artikel 80 EGKS-Verdrag, daar een dergelijke beschikking geen afbreuk doet aan de afzonderlijke rechtspersoonlijkheid van de ondernemingen van de groep en evenmin aan hun bevoegdheid om zelf gedingen aan te spannen.

Verder betoogt verzoekster dat de Commissie de afzonderlijke situatie van elke onderneming binnen de groep in aanmerking had moeten nemen en niet die van het hele concern in de zin van artikel 66 EGKS-Verdrag.

Volgens de geldende beschikkingen kunnen ondernemingen om aanpassing van hun quotum voor produkten van categorie V verzoeken, indien de totale productie in 1981 700 000 ton niet heeft overschreden.

Vaststaat dat de groep Usinor, die meer dan 700 000 ton produceerde, niet in aanmerking kwam voor aanpassing van haar referentieproductiecijfer voor produkten van categorie V. Haar dochteronderneming Alpa meende daarentegen dat zij aan de vereisten voor aanpassing van het productiecijfer voldeed, maar de Commissie wees dit verzoek af op grond dat Alpa deel uitmaakt van de groep Usinor tot wie de quota uitsluitend waren gericht.

Dit onderdeel van het middel moet eveneens worden verworpen. Het onderhavige beroep betreft immers niet de beslissing van de Commissie over het verzoek van Alpa, maar enkel de beschikking van de Commissie houdende toekenning van quota aan de groep Usinor.

(Over de situatie van Alpa, zie zaak 151/83, hierna).

II. De produkten van categorie Id

Verzoekster betoogt dat zij monogal vervaardigt, een nieuw produkt dat onder categorie Id valt en dat in toenemende mate wordt gebruikt, met name in de autonijverheid, ter vervanging van het onder categorie Ib vallende koudgewalst plaatstaal. Gezien de sterke toename van de vraag, zijn de huidige quota helemaal niet meer aangepast aan de behoeften.

Dit middel moet worden verworpen. De Commissie kan immers terecht ervan uitgaan dat, waar de toename van de vraag naar produkten van categorie Id voortvloeit uit de vermindering van de vraag naar produkten van categorie Ib, het niet wenselijk was de quota voor categorie Id gewoon aan te passen zonder de quota voor de produkten van categorie Ib tegelijkertijd te verminderen.

Het Hof, rechtdoende:

«1. Verwerpt het beroep

2. Verwijst verzoekster in de kosten van het geding.»

Zaak 151/83 (Eerste Kamer) — Société Aciéries et Laminiers de Paris «Alpa»/Commissie van de EG — *Staal — Productiequota* — 11 oktober 1984

De vennootschap Alpa heeft een beroep ingesteld tot nietigverklaring van een beschikking van de Commissie houdende weigering om verzoekster te beschouwen als een onderneming in de zin van de productiequotaregeling en afwijzing om die reden van haar verzoek om aanpassing van haar productiequota.

De groep Usinor, waarvan de productie 700 000 ton over-

schrijdt, kwam niet in aanmerking voor aanpassing van haar referentieproductiecijfer voor produkten van categorie V. Haar dochteronderneming Alpa meende aan de gestelde voorwaarden te voldoen en verzocht bij brief van 26 mei 1983 om toepassing van die bepaling.

De Commissie heeft dit verzoek afgewezen, stellende dat Alpa deel uitmaakt van de groep Usinor tot wie de quota uitsluitend waren gericht.

Verzoekster vraagt de nietigverklaring van die beschikking.

Zij betoogt dat de bestreden beschikking moet worden nietigverklaard voor zover zij berust op twee onwettige bepalingen, te weten artikel 2, lid 4, van beschikking 1696/82 krachtens welke een dochteronderneming ten onrechte kan worden gelijkgesteld met de groep waartoe zij behoort, en artikel 14 van dezelfde beschikking, waarin een discriminatie ligt vervat tussen ondernemingen die tot een groep behoren en zelfstandige onderneming, doordat in het geval van een concentratie van ondernemingen enkel de groep zelf de mogelijkheid van een aanpassing van de quota wordt geboden.

Het Hof verwerpt dit middel en toont aan de hand van de in arrest 103/83 gevolgde redenering aan, dat de Commissie haar beoordelingsbevoegdheid krachtens artikel 58 EGKS-Verdrag niet heeft overschreden.

Voorts voert verzoekster aan dat de Commissie bij het onderzoek van de verzoeken om aanpassing van de quota in de zin van artikel 14 van beschikking 1696/82 rekening had moeten houden met de afzonderlijke situatie van elke onderneming. Volgens haar roept het door de Commissie voorgestane stelsel een discriminatie in het leven tussen geïntegreerde en zelfstandige ondernemingen.

Volgens verzoekster dient haar zoals aan een zelfstandige onderneming de mogelijkheid te worden geboden om een aanpassing te vragen of dient de grens van 700 000 ton te worden afgeschaft zodat de groep Usinor daarvoor in aanmerking kan komen.

Ook dit middel moet worden verworpen. Waar de Commissie bij de vaststelling van het globale quotum voor de groep Usinor de beschikking juist heeft toegepast, was zij immers noodzakelijkerwijze gerechtigd voor het weigeren of aanvaarden van de quota-aanpassing rekening te houden met de resultaten van de groep als zodanig. Zodoende heeft de Commissie enkel de gelijke behandeling van groepen van geïntegreerde ondernemingen en individuele ondernemingen met verschillende productiebedrijven verzekerd.

Het Hof, rechtdoende:

- «1. Verwerpt het beroep
2. Verwijst verzoekster in de kosten van het geding.»

BOEKEN

EDDY SOMERS, *Inleiding tot het Internationaal Zeerecht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1984, 478 p.

Op een ogenblik waarop de markt overspoeld wordt door buitenlandse, overwegend Angelsaksische, werken over internationaal zeerecht (law of the sea, droit de la mer — te onderscheiden van maritiem recht), verschijnt voor het eerst een Nederlandstalige handleiding die ook buiten het beperkte kringetje van internationa-

listen belangstelling zal wekken voor deze boeiende rechtstak.

Het internationaal zeerecht onderging zeer recent een aantal ingrijpende wijzigingen. Het traditionele zeerecht, met de vrijheid van volle zee hoog in het vaandel, bleek niet langer in staat het hoofd te bieden aan een erg intensief geworden gebruik van de zee en haar natuurlijke rijkdommen. De technologische vooruitgang maakte de kloof tussen recht en praktijk steeds groter. Allerlei nationale aanspraken liepen uit de hand. De ontwikkelingslanden eisten een billijker aandeel in de oogst van de marine rijkdommen voor zich op. Nieuwe problemen als dat van de vervuiling van de zee en de exploitatie van de diepzeebodem staken de kop op.

Aan de uiteindelijke sluiting van het zeerechtverdrag op 10 december 1982 ging een groot oceaandebat vooraf: de Derde Zee-rechtconferentie die reeds in 1973 van start ging. Dit jarenlange onderhandelingsproces met z'n talloze voorstellen, suggesties, publikaties, kritieken, onderhandelingsstukken en rapporten, maakte het internationaal zeerecht tot een van de meest besproken onderwerpen in het huidige volkenrecht. Een rechtstak in volle evolutie, het zeerecht in de branding. Het is in deze context dat het werk van dr. Somers in ons taalgebied ongetwijfeld een lacune opvult. Het boek beoogt een inleiding te geven maar biedt niettemin een opmerkelijke volledigheid. Literatuur, verdragsrecht, internationale rechtspraak en statenpraktijk komen in ruime mate aan bod.

Na in de inleiding de algemene evolutie en systematiek van het zeerecht te hebben geschetst, onderzoekt de auteur het rechtsregime van de maritieme rechtsgebieden, met telkens een algemene probleemstelling, het gewoonterechtelijk en verdragsrechtelijk ontstane regime, de codificatie hiervan in de vier verdragen van Genève in 1958, de behandeling door de Derde Zeerechtconferentie en de bepalingen opgenomen in het zeerechtverdrag van 1982. Onder rechtsregime horen steeds de bevoegdheden en rechten van de kuststaat en van de andere staten, de afbakening van het rechtsgebied in kwestie, en het statuut van het schip thuis.

Zo worden achtereenvolgens de interne wateren, de territoriale zee, de functionele marine zones (o.a. aansluitende zone, visserijzones, exclusieve economische zone), het continentaal plat, de diepzeebodem en de volle zee behandeld. Afzonderlijke hoofdstukken worden gewijd aan het strategisch netelige probleem van de zeestraten, de actuele vraagstukken van de verontreiniging van de zee en van het marine wetenschappelijk onderzoek en het complexe internationale visserijrecht. Elk van deze aspecten van het internationaal zeerecht wordt op een zeer systematische wijze en in kernachtige en heldere taal zonder franje geanalyseerd en uiteengezet. Elk hoofdstuk wordt aangevuld met een selectieve bibliografie. Nu het aloude zeerecht een resoluut moderne aanpak heeft gekregen en de zee voor de voedsel- en energievoorziening van steeds groter belang is geworden, is een dergelijk werk wel degelijk welkom en aanbevolen.

*Dr. Anne Marie Peeters
R.U.G.*

BALIELEVEN

De Nederlandstalige Orde bij de Balie te Brussel

Ingevolge de wet van 4 mei 1984 houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de oprichting van twee Orden van Advocaten in het gerechtelijk arrondissement Brussel (B.S., 7 september 1984) werden op 3 december 1984 verkiezingen gehouden voor de nieuwe Nederlandstalige Orde, die op 1 januari 1985 operationeel is geworden.

De volgende advocaten werden verkozen: stafhouder: mr. Hugo Van Eecke; dauphin: mr. Marc De Kock; leden: mrs. Désiré Winderickx, Huguette Geinger, Yvette Vanneste, Leo Lindemans, Bertrand Asscherickx, Louis Chabert, Albert Danckaert, Jan Vandervondelen, Carl Bevernage, Luc Deleu, Jan Hardeman, Martin Denys, Raoul De Puydt, Ignace Maes en Frans De Luyck.

Hierna volgt de tekst van de rede die door de eerste stafhouder van de nieuwe Orde werd uitgesproken:

«Wat ook uw zienswijze betreffende de oprichting van twee Orden van Advocaten bij de balie te Brussel moge zijn, staat onmiskenbaar vast dat 3 december 1984 een belangrijke dag is — «Albo lapillo notare diem —: deze dag is, zoals de Romeinen het uitdrukten, gemaakt met een witte steen, als symbool van welslagen. Persoonlijk zie ik, in wat heden gebeurt, de bekroning van het jarenlange streven naar de volledige gelijkstelling tussen de Nederlandstalige en Franstalige advocaten binnen het gebied van het gerechtelijk arrondissement Brussel. Deze gelijkstelling kon slechts een passende en definitieve uitdrukking vinden in een eigen structuur.

De speerpunt in dit streven was ongetwijfeld het Vlaams Pleitgenootschap. Ik wil dit hier speciaal beklemtonen. Het past dan ook dat ik hier hulde breng aan de voorzitters en bestuursleden van dit genootschap die zich sinds vele jaren ingezet hebben voor het bevorderen van de positie van de Nederlandstaligen in onze balie.

Het Vlaams Pleitgenootschap heeft hiermede voorzeker zijn belangrijkste doelstelling bereikt. Het blijft echter, ook na deze realisatie, zijn betekenis behouden als actieve taal- en cultuurgemeenschap, als gids en behoeder van de jonge Nederlandstalige confraters.

Een woord van dank en waardering ook voor het onmisbaar denkwerk, verricht in de diverse commissies, al dan niet opgericht door de Orde zelf. Ik denk hier meer bepaald aan de gemengde commissie Coupé-Winderickx, de gemengde commissie Van Waeg-Faurès en de financiële commissie Dumont.

Onze dank gaat ook naar de Stafhouders Boccart, De Gavre, Braun en Van Doosselaere die, dikwijls ondanks hun persoonlijke opvattingen, maar zeer moedig en wijs, beslissingen hebben getroffen die noodzakelijk waren om de nieuwe structuren van onze balie in goede banen te leiden.

Ik meen te mogen zeggen dat de hervormingen, die zich vanaf 1 januari e.k. duidelijker zullen aftekenen, konden gerealiseerd worden door dialoog en zonder noemenswaardige problemen. Door meerdere omstandigheden werden zij echter onvermijdelijk.

Laat ons die bladzijde omdraaien, en ons met vertrouwen naar de toekomst richten. Niemand zal de noodzaak van een nauwe samenwerking tussen de beide Orden tegenspreken. Zij bestaan immers naast elkaar in hetzelfde gebied. Zij hebben zoveel dingen gemeen die gegroeid zijn uit anderhalve eeuw samenwerking en confraterniteit.

De autonomie van elk van beide Orden zal deze confraterniteit en samenwerking niet in het gedrang brengen. Ik wou hier vooral de identiteit van belangen onderstrepen, die door de verworven structuren niet zullen ondermijnd worden.

Mijnheer de Stafhouder Van Doosselaere, U hebt zojuist te vleiende woorden te mijnen opzichte uitgesproken. Ze betekenen voor mij niettemin een aanmoediging en ik ben U dankbaar voor uw vriendelijke attentie. Samen met U heb ik zonder te veel problemen een groot deel van de voorbereidingen tot de oprichting van de Nederlandse Orde kunnen treffen. Ik heb zo vaak de gelegenheid gehad U te ontmoeten. Steeds zijn mij uw Engels flegma, uw rechtlijnigheid en uw schrandere inzicht opgevallen. Ik kon geen beter leermeester dromen voor de diverse taken die ik zelf zal dienen op te nemen.

Onder uw leiding heeft de huidige Orde rustig de weg naar de nieuwe structuren kunnen bewandelen. Ik ben ervan overtuigd dat U met succes de Franse Orde van Advocaten bij de balie te Brussel van 1 januari a.s. omheen de klippen van de op het getouw zijnde hervorming zult weten te loodsen.

Reeds verheug ik mij in een nauwe samenwerking met U voor alle materies waar samenwerking onafwendbaar zal zijn en dit in een geest van de beste verstandhouding.

Ik druk ook de wens uit dat deze goede verstandhouding daadwerkelijk moge bestaan op het niveau van de twee Raden van de Orde, van de door hen op te richten commissies alsook op het niveau van de leden en van de secretariaten van de twee Orden. Persoonlijk zal ik mij ervoor inzetten dat dit zo zij.

Als erfgenamen van de grote tradities van de huidige Orde, zijn de twee nieuwe Orden ertoe geroepen de zware taken van morgen met moed, inzicht en waardigheid op te nemen.

Op deze dag wil ik in dankbare en piëteitsvolle herinnering mijn ouders denken. Ik ben hen zoveel verschuldigd: het leven, mijn opvoeding en een kommerloze jeugd. Hun voorbeeld is voor mij steeds een blijvende aanmoediging geweest om in mijn leven het beste van mijzelf te geven.

Ook denk ik thans aan mijn vrouw. Zonder haar zou ik niet bereikt hebben wat mij tot op heden ten deel is gevallen. Haar liefde en toewijding zijn mijn grootste kracht.

Niet zonder ontroering wil ik hier mijn betreurde stagemeeester mr. Charles Van Reepinghen gedenken. Hij leidde mijn eerste stappen in het gerechtshof. Ik heb veel van mijn opleiding aan hem te danken. Ik dank hem ook voor de bewondering die hij mij meegaf voor de Franse cultuur en taal, een taal die hij meesterlijk sprak en schreef.

Een dankwoord ook voor mr. Cyr Cambier die mij gedurende mijn stage heeft ingewijd in het administratief recht en in de materie van de administratieve geschillen.

Dankwoorden ook voor mijn trouwe medewerkers. Zij zijn mijn confraters maar ook mijn vrienden. Zij laten mij toe te realiseren wat morgen mijn taak zal zijn.

U allen confraters, die verkozen werden voor de Raad van een van de twee nieuwe Orden, wens ik hartelijk geluk. Uw constante medewerking is onmisbaar voor de goede werking van de nieuwe baliestructuren. Mijn sympathie gaat ook naar hen die niet verkozen werden. Mochten zij vlug deze teleurstelling te boven komen en ook in de toekomst beschikbaar blijven voor onze balie.

Hen die mij heden verkozen, wens ik te danken voor hun vleidend vertrouwen. Ik zal pogen hen niet teleur te stellen.

Ten slotte heb ik alleen woorden van waardering en vriendschap over voor U allen, waarde Confraters, tot welke Orde U ook moge behoren. U allen vraag ik tijdens dit leven dat het onze taak is meer hartelijkheid en vriendelijkheid te leggen in de betrekkingen onder de leden van onze balie.

Eens schreef de Amerikaanse psychologe M. Beynon Ray: 'I expect to pass through this world but once. Any good therefore I can do, or any kindness that I can show to any fellow creature, let me do it now.'

Vele opdrachten zullen door de Nederlandse Orde moeten vervuld worden.

Alles zal niet meteen kunnen worden gerealiseerd: 'chi va piano, va sano'.

Ik denk in de eerste plaats aan het creëren van een eigen imago, het imago van een autonome Orde gelijkwaardig met de andere Belgische Orden. Zij is de derde Orde van Advocaten wat het aantal betreft, nl. 702, komende na Brussel Frans en Antwerpen. Deze Orde moet haar volwaardige plaats weten te bekleden in de Brusselselse rechtswereld maar ook daarbuiten.

Ik ben mij van deze noodzaak bewust en zal mij hiervoor naar best vermogen inzetten.

Vooraan in mijn bekommernissen staat de inrichting en werking van het Bureau voor consultatie en verdediging. Zonder afbreuk te willen doen aan onze autonomie en indachtig dat artikel 455 G.W. aan iedere Raad van de Orde oplegt een dergelijk bureau in te stellen naar de regels die hij bepaalt, meen ik dat niettemin nauwe samenwerking met de Brussel Orde te Brussel noodzakelijk is. Wat te dezen thans bestaat kan vooralsnog gehandhaafd worden. Hoofddoel is dat de minvermogens, tenminste zoals thans, aan hun trekken komen.

Ik ben ook niet ongevoelig voor de bijstand van de minderjarigen voor de jeugdrechtsbank. Hier ook ligt voor de Nederlandse Orde een taak weggelegd.

De financiële situatie van onze huidige Orde is gezond. Zij zal het ook zijn voor de twee nieuwe Orden. Het geld zal niet over de balk worden gegooid doch alles wat nodig is voor een normale en vruchtbare werking van onze Orde zal worden gerealiseerd.

Het probleem van de aanwezigheid van de buitenlandse juristen aan onze balie zal uiteraard vooraan staan in de te behandelen punten van de agenda van onze Orde. Hier zullen veel doorzicht en dossierkennis bij van pas komen. Ik ken het standpunt van de huidige Orde doch ik weet ook dat de meesten onder ons de scherpte en de hoogdringendheid van het probleem niet aanvoelen. Vergeten we vooral niet dat de positie van Brussel in Europa een speciaal licht op dit probleem werpt, waarmede bedoeld is dat het principe van de wederkerigheid hier niet volledig kan worden toegepast. Vergeten we ook niet dat het opnemen van buitenlandse juristen in onze kantoren ook voor onze balie nieuwe perspectieven opent.

In een snel evoluerende wereld zal het erop aankomen ook voor onze beide Orden de uitdagingen van de hedendaagse technologie te beantwoorden. Hoort men thans niet vaker zeggen dat wie zijn kantoor niet op computerleest schoeit vrij snel achterop zal gera-

ken en na verloop van tijd hopeloos zal voorbijgestreefd worden?

De vereisten van de noodzakelijke aanpassingen en omschakelingen kunnen hard en onveriddelijk zijn.

De tuchtregeling is zo belangrijk dat van de goede werking ervan de geloofwaardigheid en het prestige van de Orde afhangen.

Passende gestrengheid is hier geboden, waar nodig gemilderd door goedertierendheid, daar bepaalde misstappen niet altijd voortspruiten uit kwaad opzet doch eerder uit nalatigheid, tegenslag of overbelasting. In de andere gevallen moet kordaat opgetreden worden doch steeds na grondig onderzoek en met eerbiediging van de rechten van de verdediging.

De nodige aandacht zal dienen besteed te worden aan de betrekkingen met de korpschefs. Persoonlijk denk ik dat dit in het verleden te veel verwaarloosd werd. Niet alles aan onze balie is rozegeur en maneschijn doch hetzelfde geldt voor bepaalde jurisdicties.

Zei Talleyrand niet: 'Sans la liberté de critiquer il n'y a pas d'éloge flatteur'?

Zo het waar is dat vaak uitstelverleningen te wijten zijn aan nalatigheid of gebrek aan stiptheid van bepaalde confraters, is het evenzo waar dat sommige zittingen niet optimaal benut worden. Een ieder moet hier voor zijn eigen deur vegen en de moed hebben de wantoestanden te lijf te gaan. Zoniet dan zal het met de door ons reeds zolang aangeklaagde en betreunde achterstand in de gerechtszaken van kwaad tot erger gaan.

Ten slotte mogen ook de relaties met de buitenwereld niet uit het oog worden verloren.

Hier ligt een bijzondere taak weggelegd voor de Nederlandse Orde. Waar nodig en wenselijk voor het imago en het welzijn van de balie, moet een aanwezigheidspolitiek gevoerd worden.

Waar de belangen van de balie op het spel staan moeten de balieoverheden tussenkomen, dialogeren en ingrijpen. Ik denk hier aan de contacten met ministeries, Europese instellingen, vakbonden, middenstand, verzekeringsorganisaties, enz.

Dit zijn, Mijnheer de Stafhouder, waarde Confraters, enkele losse beschouwingen op de vooravond van het inwerkingtreden van de twee Orden van de Brusselse balie.

Veel moet nog gerealiseerd worden. Zo bepaalt artikel 8, § 4, van de wet van 4 mei 1984 betreffende de oprichting van de twee Orden dat de Raden, die heden verkozen werden, vanaf 1 januari a.s. overgaan tot vereffening van de ontbonden Orde, het patrimonium verdelen of in voorkomend geval vrijwillige onverdeeldheden totstand brengen in het belang van de diensten die aan de twee Orden gemeenschappelijk zijn, overeenkomstig de principes en de regels die de huidige Raad van de Orde vóór de ontbinding uitvaardigt.

De verslagen van de gemengde en de financiële commissie behelzen ten deze de nodige aanbevelingen en leidraden. Er moet dus niet volledig geïnnoveerd worden.

Voor het overige, waarde Confraters, laat ons de toekomst met optimisme tegemoet gaan. Persoonlijk zal ik, met uw samenwerking en vriendschap, Mijnheer de Stafhouder van Doosselaer, de goede verstandhouding tussen de twee Orden bevorderen. Het samenleven op hetzelfde grondgebied zal zich iedere dag uiten, nl. aan de balie, in onze briefwisseling, alsook in de gemengde associaties en in het vervullen van de stage bij de patroon van zijn keuze.

Laat ons deze taak met enthousiasme en met verbeelding opnemen, met de overtuiging dat de realisatie ervan slechts ten goede kan komen aan onze grote balie.

Ik ben evenwel voldoende realist om te beseffen dat alles niet van een leien dakje zal lopen binnen de eigen Orde noch in de verhouding met de andere.

Belangrijk is echter dat er steeds een open dialoog zij en hoffelijkheid troef blijve. Een warme handdruk en een ontlukende glimlach kunnen veel goed maken.

De Nederlandse filosoof Cornelis Verhoeven schreef in zijn boek 'Een filosofie van het entoesiasme' dat (ik citeer) 'zonder een minimum aan geestdrift zouden we 's morgens niet eens uit bed opstaan, zou er geen activiteit zijn, zou de wereld plat blijven liggen'!

Hegel van zijn kant heeft het over 'von der Sache ganz erfüllt werden, ganz in der Sache gegenwärtig sein'.

Dit is wat ik van al mijn medewerkers in de Raad van de Orde verwacht.

De twee Orden van de Brusselse balie zijn twee loten uit een zelfde stronk gegroeid. Dat samenzijn en het samenleven in de verscheidenheid en de eerbied voor een ieders eigenheid en taal

moeten voor onze balie een nieuwe lente inluiden.»

Voorzorgskas voor Advocaten — Uitnodiging tot de algemene vergadering van 25 april 1985.

De Raad van bestuur van de Voorzorgskas voor Advocaten en Gerechtsdeurwaarders nodigt U uit tot het bijwonen van de gewone algemene vergadering die zal gehouden worden op donderdag 25 april 1985 om 15.00 uur in de administratieve zetel, Stoofstraat 12 te 1000 Brussel (ingang Violetstraat 5).

Agenda

1. Goedkeuring van het proces-verbaal van de gewone algemene vergadering van 10 mei 1984;
2. Verslag van de raad van bestuur;
3. Goedkeuring van de rekeningen van het dienstjaar 1984 en voorstelling van de begroting voor het komende dienstjaar;
4. Decharge van de bestuurders;
5. Statutaire benoemingen;
6. Allerlei.

Belangrijke herinnering

De leden van de vereniging, die verhinderd zijn de vergadering bij te wonen maar die wensen zich te laten vertegenwoordigen, kunnen daartoe een volmacht verlenen aan een ander lid. Deze volmacht moet geen bijzondere vorm hebben en kan afgegeven worden aan het bureau van de vergadering.

Het aantal stemmen waarover de mandataris kan beschikken is beperkt tot tien (artikel 32 van de Statuten).

Conferentie van de Jonge Balie te Mechelen — Galabal

De besturen van de Conferentie van de Jonge Balie en Baliesport te Mechelen nodigen alle confraters, hun familie en vrienden uit op hun *Derde Galabal* t.v.v. sociale werken op zaterdag 16 maart 1985 in zaal Erato, Keerbergsstraat, Mechelen.

De inkomprijs bedraagt 1.500 fr., koud buffet en dranken inbegrepen. Inschrijving: door betaling voor 6 maart 1985 op rekening nr. 630-11755355-65 t.n.v. Galabal.

Dames: avondkledij; heren: smoking of stadskledij.

BERICHTEN

Zomer-Programma Chinees Recht in China

De American University Law School (Washington D.C.) en de Peking en Fudan Universiteiten offeren een vijf weken durende intensieve cursus in *Chinees vergelijkend recht* en *Chinees internationaal handelsrecht* van 14 juli 1985 tot 17 augustus 1985.

De cursussen worden te Peking, Shanghai en Hong Kong gedoceerd, in het Engels en hoofdzakelijk door Chinese universiteitsprofessoren.

Er is een internationale deelname verzekerd.

De inschrijvingskosten volgen Amerikaanse normen. De lessen-credits zijn overdraagbaar naar een Amerikaanse Rechtsfaculteit.

Logies, transport binnen de Volksrepubliek en uitstappen worden voorzien.

Deelnemers zorgen zelf voor transport naar Peking (over Tokyo) en terug uit Hong Kong, en voor hun maaltijden.

Voor inlichtingen contacteer professor J. Erauw, Rechtsfaculteit R.U.G. Universiteitstraat 4, 9000 Gent (tel. 091-25 76 51).

Cursus te Nijmegen over het E.E.X.

De Commissie Juridisch PAO van de Katholieke Universiteit Nijmegen organiseert de cursus: Het Europees Executieverdrag (EEX), Brussel, 27 september 1968.

Het EEX behelst een complexe materie en geeft aanleiding tot

een continue stroom van jurisprudentie. De erkenning en de tenuitvoerlegging van vonnissen, gewezen in het ene EEX-land, worden soms geweigerd omdat fouten zijn gemaakt, bijvoorbeeld fouten in de betekening van stukken.

Het is voor de praktijkjurist van belang zich inzicht te verschaffen in het systeem van het verdrag om de vele rechterlijke uitspraken beter op hun betekenis te kunnen beoordelen. Dit geldt temeer indien het verdrag ook geldt voor het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Ierland, hetgeen binnen afzienbare tijd te verwachten is.

De cursus bestaat uit vier voordrachten, geïllustreerd met besprekingen van casus uit de jurisprudentie en varianten daarvan.

Programma

- 1.a. Hoofdzaken van het bevoegdheidsrecht van het verdrag.
b. Artikel 5, artikel 6, artikel 26.
- 2.a. Artikel 17 (forumkeuze), artikelen 21-23 (connexiteit, litispendinge).
b. Erkenning van beslissingen; betekening van stukken in andere verdragslanden.

Docent: prof. mr. A.V.M. Struycken, hoogleraar internationaal privaatrecht aan de K.U. te Nijmegen.

Doelgroep: advocaten, bedrijfsjuristen, notarissen, leden van de rechterlijke macht en andere belangstellenden.

Didactiek: hoorcollege met aansluitend discussie, 40-50 deelnemers.

Plaats: Psychologisch Laboratorium van de K.U. te Nijmegen.

Data: vrijdagen 19 april en 3 mei, telkens van 14.00-17.00 uur.

Prijs: f 140,- inclusief cursusmateriaal.

Inlichtingen en inschrijving bij de coördinator van het juridisch PAO in Nijmegen, mr. J.C.W.J. Edixhoven-Majoor, Pb. 9049, 6500 KK Nijmegen, tel. 080-512492/512255.

Cursus te Rotterdam over octrooicenties en know-how (E.E.G.-verordening)

De Commissie Juridisch Postacademisch Onderwijs van de E.U. Rotterdam organiseert de cursus: Octrooicenties en know-how (EEG-verordening).

Programma

Theoretische en praktische aspecten van octrooi- en know-how licenties.
(Behandeling van Vo 2349/84 d.d. 23 juli 1984, groepsvrijstelling Octrooicentie-overeenkomsten).

Docenten: Mr. L. Keur, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Bureau Juridisch Adviseur; mr. J.A. van Arkel, advocaat, partner De Brauw en Helbach te 's-Gravenhage.

Cursusleider: Jhr. mr. L.H. van Lennep

Doelgroep: bedrijfsjuristen en advocaten die te maken hebben met het internationale handelsverkeer.

Didactiek: werkgroeponderwijs, ± 30 deelnemers

Plaats: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Datum: vrijdag, 10 mei van 9.30-17.30 uur.

Prijs: f 250,- inclusief cursusmateriaal en lunch.

Inlichtingen en inschrijving: juridisch PAO, Erasmus Universiteit Rotterdam, tel. 010-525511 tst. 3602/3612.

TIJDSCHRIFTEN

Administration publique (trimestriële), 1984

nr. 2

Laffineur, G., La responsabilité des donneurs publics de crédit à la lumière de l'arrêt Bodart-Fittings; Salmon, J., Les progrès du contrôle juridictionnel en matière de sanctions disciplinaires; Crabbé, V., La Saint-Barthélémy des fonctionnaires belges ou l'oubli du congé politique; Raad van State, 3e Kamer, advies van 27 juni 1983 over «Fonctionnement de l'Exécutif régional wallon; conséquences de la démission d'un membre»; Dieux, X., Des effets de la tutelle d'approbation sur les contrats conclus avec une autorité publique subordonnée (noot onder Cass., 5 juni 1981);

Hanotiau, M., Compétence du Conseil d'Etat en matière de contentieux des contributions directes; l'interprétation des concepts du droit fiscal: la plus-value sur immeuble (uittreksels uit het verslag en het advies voor R.v.St., P.V.B.A. Les Mobiliers G. Creyol, nr. 23.843, 21 december 1983).

Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid, 1984

nr. 1-2, januari-februari

Dehaene, J.L., Het medisch en paramedisch aanbod in België. Analyse van het medisch en paramedisch aanbod van geneesheren, apothekers, tandartsen en kinesisten; X., Analyse van het medisch en paramedisch aanbod in België; X., Wetgeving; Eist, R., Nage laten inhouding voor R.S.Z. (noot onder Arbh. Gent, 11 januari 1984); Keyers, L., en Peeters, B., Rechtshulp bij betwistingen voor de arbeidsgerechten; X., Het Europees Sociaal Fonds, instrument ter bestrijding van de werkloosheid.

Jurisprudence de Liège, 1984

nr. 32, 12 oktober

De Leval, G., noot onder Luik, 28 juni 1984 (onroerend beslag — hoger beroep tegen een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis — kantonement — aanwijzing van de voor beslag vatbare goederen — nietigheid); De Leval, G., noot onder Rb. Hoei (Beslagrechter), 10 oktober 1983 (pandbeslag — voorrecht van de verhuurder — verplaatsing van de meubelen); De Leval, G., Résumés de décisions récentes de m. le juge des saisies de Liège.

nr. 33, 19 oktober

B.B., noot onder Rb. Hoei, 23 mei 1984 (vaderschap en afstamming — erkenning door de moeder van haar nog ongeborn kind — ontkenning van vaderschap — statuut van gewoon natuurlijk kind).

nr. 34, 26 oktober

De Leval, G., noot onder Luik, 14 juni 1984 (faillissement — pand op handelszaak tijdens de verdachte periode); Doutrewe, M. noot onder Luik, 28 juni 1984 (coëxistentie van contractuele en quasi-delictuele aansprakelijkheid — verhouding tussen opdrachtgever en onderaannemer — quasi-delictuele aansprakelijkheid van de onderaannemer bij faillissement van de hoofdaannemer); De Leval, G., noot onder Kh. Luik (kort geding), 20 juni 1983 (kort geding — procedure op eenzijdig verzoekschrift — waarborg op eerste verzoek — verbod opgelegd aan de waarborg verlenende bank haar verbintenis uit te voeren); Mathieu, M.P., advies voor Kh. Namen, 14 juni 1984 (vordering tot failliet verklaring van een vennootschap in vereffening — beoordeling van de faillissementsvoorwaarden).

nr. 35, 2 november

J.C., noot onder Arbh. Luik, 4 mei 1984 (werkloosheid — werknemer ontslagen wegens dringende reden — geen betwisting van de toepasselijkheid van artt. 134 en 135 K.B. van 20 december 1963 op de werkloosheid — werkloos door eigen toedoen).

Tijdschrift voor bestuurswetenschappen en publiekrecht, 1984

nr. 5, september-oktober

Beirlaen, A., Het legatierecht van deelstaten van federale staten — Theorie en praktijk; Van Impe, H., De nieuwe Nederlandse Grondwet vanuit Belgisch oogpunt bekeken; Vekeman, R., Het algemeen belang als wettigheidsnorm; Bunschoten, D.E., Nederland: verbod van racistische politieke partijen; Berckx, P., Kroniek onderwijs; Daenens, M., Gemeentewezen; Dhondt, J., Beschouwingen rond het overleg tussen de gemeenteverhouding en het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn; Rechtspraak Raad van State.

Recueil général de l'enregistrement et du notariat, 1984

november

A.C., noot onder Rb. Luik, 9 maart 1984 (vordering tot deskundigenonderzoek in zaken van registratierechten — vervaltermijn); A.C., noot onder Rb. Brussel, 30 december 1983 (toekenning van vergoeding ten gevolge van het overlijden, bij een ongeval, van de houder van een bankrekening — erfrechtelijke gevolgen — onderscheid naargelang de rekening in credit of debet).